

Riksdagens protokoll

1978/79:142

10 maj 1979

Debatter m. m.

Torsdagen den 10 maj

Svar på frågor:

1978/79:500 av Ulla Tillander (c) om åtgärder mot viss reklam i SJ:s bussar	3
1978/79:523 av Evert Svensson (s) om ytterligare medel till socialstyrelsens nämnd för alkoholfrågor	5
1978/79:509 av Börje Hörlund (c) om visst industriprojekt i Klemensnäs	7
1978/79:522 av Arne Magnusson (c) om Växjö och Linköpings stifts markförvärv	9
1978/79:502 av Kerstin Nilsson (s) om mottagningsförhållandena för radio och TV i östra Norrbotten	11
1978/79:511 av Wiggo Komstedt (m) om handläggningen av visst vägärende	13
1978/79:512 av Anton Fågelsbo (c) om viss skyltning på lantbrukets motorfordon	16
1978/79:516 av Pär Granstedt (c) om försäljningen av utrustning för telefaksimil	17
Sysselsättningen i Norrbotten	21
Mineralförsörjning, m. m.	74
Stöd till LKAB, m. m.	92
Meddelande om frågor:	
1978/79:537 av Ivan Svanström (c) om bibehållande av postanstalter och postadresser	109
1978/79:538 av Ingvar Svanberg (s) om vidareförädlingen vid ASSI:s anläggningar	109
1978/79:539 av Ingvar Svanberg (s) om sysselsättningen i Pajala kommun	110
1978/79:540 av Rune Gustavsson (c) om bekämpandet av alkohol- och narkotikamissbruket	110
1978/79:541 av Ingrid Sundberg (m) om upphandlingen för byggandet av Stallbackabron	111
1978/79:542 av Thure Jadgetig (s) om klagan över beslut av yrkesinspektionen	111

1978/79:543 av Bo Siegbahn (m) om diplomatiska kontakter rörande universitetsundervisningen i arabiska	112
1978/79:544 av Oswald Söderqvist (vpk) om provningen av utländska stridsflygplan i Norrbotten	112
1978/79:545 av Eva Hjelmström (vpk) om rätten till studiemedel vid fritidsledarutbildning	112
1978/79:546 av Eva Hjelmström (vpk) om förmedlingsverksamheten för kulturarbetare	113
1978/79:547 av Torsten Karlsson (s) om ekonomisk ersättning till Motala kommun vid ändrad kommunindelning	113

Samtliga avgjorda ärenden

Torsdagen den 10 maj

Arbetsmarknadsutskottets betänkande

1978/79:33 om åtgärder för att främja sysselsättningen i Norrbotten	21
---	----

Jordbruksutskottets betänkande

1978/79:25 om åtgärder för att främja sysselsättningen i Norrbotten	21
---	----

Näringsutskottets betänkande

1978/79:45 om Norrlandsfonden och om åtgärder för att främja sysselsättningen i Norrbotten	21
--	----

Justitieutskottets betänkande

1978/79:37 om ändring i lagen angående skyldighet för utländsk man att i rättegång vid svensk domstol mot inländsk man ställa borgen för kostnad och skada	74
--	----

Socialutskottets betänkande

1978/79:37 om tilläggsbudget III: socialdepartementet	74
---	----

Näringsutskottets betänkanden

1978/79:41 om mineralförsörjning m. m. och om åtgärder för att främja sysselsättningen i Norrbotten	74
1978/79:42 om finansiellt stöd till Luossavaara-Kiirunavaara AB och om åtgärder för att främja sysselsättningen i Norrbotten .	92

Torsdagen den
10 maj 1979**Torsdagen den 10 maj**

Kl. 12.00

§ 1 Justerades protokollen för den 2 innevarande månad.

*Om åtgärder mot
viss reklam i SJ:s
bussar***§ 2 Om åtgärder mot viss reklam i SJ:s bussar**

Statsrådet EVA WINTHER erhöll ordet för att besvara *Ulla Tillanders* (c) den 19 april anmälda fråga, 1978/79:500, till statsrådet Birgit Rodhe, och anförde:

Herr talman! Ulla Tillander har i en fråga till statsrådet Birgit Rodhe anført att på en reklamaffisch för en viss poptidning i SJ-bussar kan man i anslutning till en stor bild läsa texten: Hon har gjort vad miljontals flickor bara kan drömma om, hon har älskat med John Travolta. Med anledning härav har Ulla Tillander frågat statsrådet Birgit Rodhe om hon är beredd att på något sätt reagera och hävda de jämställdhetskrav som det råder stor enighet om och som riskerar att motarbetas på sätt som beskrivs i den angivna reklamen i SJ:s bussar.

Frågan har överlämnats till mig.

Jag har sett den aktuella affischen. Oavsett hur man bedömer affischen vill jag framhålla att vi givetvis måste låta jämställdhetssträvandena i samhället omfatta också reklam och annan marknadsföring.

Det saknas f. n. lagliga möjligheter – annat än i mycket begränsad utsträckning – att ingripa mot reklam och annan marknadsföring som är diskriminerande. Frågan är komplicerad och inrymmer bl. a. tryckfrihetsrättsliga aspekter. Men jämställdhetskommittén har fått i uppdrag att lägga fram förslag till lagstiftning eller andra åtgärder för att förhindra könsdiskriminerande reklam. Enligt vad jag inhämtat från kommittén förbereds nu utredningsarbetet. Kommittén gör bl. a. en undersökning av förekomsten av könsdiskriminerande reklam i pressen och i reklamfilmer. På grundval av de förslag som kommittén kommer att lägga fram får regeringen sedan ta ställning till vilka åtgärder som skall vidtas.

Men även om vi inför lagstiftning mot könsdiskriminering inom olika områden av samhällslivet – regeringen har ju nyligen lagt fram ett lagförslag om jämställdhet mellan kvinnor och män i arbetslivet, vilket bl. a. innehåller förbud mot könsdiskriminering i arbetslivet – så är sådan lagstiftning ändå bara ett komplement till jämställdhetsarbetet i stort. Jämställdhetsarbetet måste bedrivas framför allt genom aktiva åtgärder på alla områden av samhällsorgan, organisationer och andra som har ansvar för olika delar av samhällsutvecklingen för att vi skall kunna åstadkomma den förändring av vanor, tänkesätt och attityder som är en förutsättning för att vi skall uppnå jämställdhet mellan kvinnor och män. Här har bl. a. skolan en viktig uppgift

*Om åtgärder mot
viss reklam i SJ:s
bussar*

att fylla. I regeringens proposition med förslag till ny läroplan för grundskolan m. m. har också framhållits skolans fostrande betydelse när det gäller jämställdheten mellan könen och föreslagits att krav på aktivt jämställdhetsarbete skall införas i skollagen och skolförordningen.

ULLA TILLANDER (c):

Herr talman! Jag vill tacka statsrådet för svaret på min fråga.

Det är förstaeligt att det kan råda tveksamhet om vilket statsråd som i första hand berörs, för även om detta är en fråga som tar upp ett problem som har med samlevnadsundervisningen i grundskolan att göra, så är det också en jämställdhetsfråga. Samlevnadsundervisningen har liksom andra ämnen med jämställdheten att göra.

Det är med tillfredsställelse man noterar att statsrådet är beredd att avge en reaktion när det gäller könsdiskriminerande reklam. Vi är fullt medvetna om att en sådan reaktion är en form av åtgärd som i dag är möjlig och som inte alls är betydelselös – det är jag övertygad om. Jag tycker att svaret är en viljeyttring som markerar en inriktning, och det understryks just av att jämställdhetskommittén har fått i uppdrag att lägga fram förslag till lagstiftning eller andra åtgärder för att förhindra könsdiskriminerande reklam.

I sådana här fall har man rätt att förvänta sig en reaktion från samhällets sida, en politisk handling i form av en åsiktsyttring. Det är naturligtvis inte fråga om att jaga affischer – en sådan jakt skulle lätt kunna få oss att framstå som papperstigrar – men den här typen av affischer är ett utslag av en mentalitet på detta område, liksom stilletten är ett utslag av en mentalitet på ett annat, och en enstaka affisch som man råkar få se i en av SJ:s bussar är oroande som symptom.

På längre sikt bör man därför försöka komma åt själva härden, och en inriktning på ett sådant arbete där alla samhällets krafter är samlade är något man vill hoppas på. Ett mål, inte alltför långsiktigt får man hoppas, som därvid bör eftersträvas är att tillgodose jämställdhetskravet. Kampen för jämställdhet mellan kvinnor och män förs ju numera med gemensamma krafter över partigränserna. Tillkomsten av jämställdhetskommittén, som statsrådet hänvisade till, är ett uttryck för detta. Det arbete som nedläggs där har vår aktning och behöver vårt helhjärtade stöd. En utebliven reaktion på en företeelse i stil med den vi nu debatterar skulle innebära en underlåtenhet som försvagade den gemensamma kampen.

Att den här affischen, det här utslaget av mullig-mansgris-mentalitet, spontant väckte ens avsky beror på att den i en enda mening helt nedklassade miljontals kvinnor, som i dag är eller borde vara medvetna om sin värdighet som människor och som kvinnor. Affischens innehåll står också rakt i strid med de värderingar som skolan försöker skapa hos den unga generationen, och det ger belägg för den viktiga uppgift som skolan har i det här sammanhanget, vilket statsrådet också nämner. Fria marknadskrafter kan nog vara bra, men de måste tyglas när man som i det här fallet hoppar över skaklarna. Miljörelsens slogan Håll Sverige rent har egentligen sin

tillämpning också på detta område, och man borde därför kunna räkna med SJ:s medverkan för att förhindra en marknadsföring av det här slaget.

Jag vill än en gång tacka statsrådet för svaret.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 3 Om ytterligare medel till socialstyrelsens nämnd för alkoholfrågor

Socialministern GABRIEL ROMANUS erhöll ordet för att besvara *Evert Svenssons* (s) den 3 maj anmälda fråga, 1978/79:523, och anförde:

Herr talman! Evert Svensson har frågat mig om regeringen inom en snar framtid är beredd att bifalla en ansökan från socialstyrelsens nämnd för alkoholfrågor om ytterligare 10 milj. kr. för bl. a. försöksverksamhet med vissa fritidsaktiviteter.

Som Evert Svensson nämner i motiveringen till sin fråga disponerar socialstyrelsens nämnd för alkoholfrågor 5 milj. kr. för år 1979 för bl. a. denna försöksverksamhet.

Medlen har anvisats ur allmänna arvsfonden i enlighet med uttalande i propositionen om alkoholpolitiken (1976/77:108).

I en skrivelse den 20 april 1979 hemställer nämnden att ytterligare 10 milj. kr. ställs till förfogande för försöksverksamhet med fritidsaktiviteter och nöjesverksamhet i alkoholfri miljö under 1979.

Skrivelsen bereds f. n. i socialdepartementet.

Jag vill understryka att regeringen ser positivt på den aktuella verksamheten. Jag kan dock inte för dagen säga vad regeringen kommer att besluta med anledning av nämndens ansökan.

EVERT SVENSSON (s):

Herr talman! Först ett tack till socialministern för svaret på min fråga.

Socialstyrelsens nämnd för alkoholfrågor inbjöd i januari kommuner och organisationer att ansöka om medel för den här verksamheten, och vid ansökningstidens utgång hade nästan 400 ansökningar inkommit till en sammanlagd kostnad av 100 milj. kr. Det är klart att man då kände tillfredsställelse över den stora genomslagskraft som tankarna kring fritidsverksamhet som ett medel i alkoholpolitiken har fått, men detta innebär samtidigt att de tillgängliga medlen visat sig helt otillräckliga.

Till fleråriga projekt som startades 1978 kommer nämnden att som fortsättningsanslag fördela 2,3 milj. kr. För nya projekt återstår alltså endast 2,8 milj. kr., vilket kan beräknas räcka till 25 projekt av dessa 400. Vi tvingas således avslå många ansökningar som uppfyller villkoren för att erhålla stöd.

Nämnden har nu ansökt om ett anslag med endast 10 milj. kr. Socialministern säger i svaret att regeringen ser positivt på den aktuella verksamheten. Jag skulle vilja säga: Fattas bara annat! När vi inledde den alkoholpolitiska

*Om ytterligare
medel till social-
styrelsens nämnd
för alkoholfrågor*

diskussionen för några år sedan var poängen just att försöka engagera folkrorelserna. Här står vi alltså med dessa små anslag, utan att komma någon vart. Jag kan, herr talman, tillägga att vi har samma situation på informationssidan. Där är det mer en budgetfråga, medan det i det här fallet går över allmänna arvsfonden. Jag hoppas verkligen att det fattas ett beslut i positiv anda. Annars kan man tala om handlingsförlamning i det som regeringen kallat vårt största sociala problem.

Beträffande informationen, som är en annan sida av saken, kan nämnas att LO och TCO har satt i gång en verksamhet. Samlingslokalsanordnarna ansöker också om medel för skapandet av en alkoholfri nöjesmiljö. I dag gäller det, herr talman, aktivitetsstödet. Nämnden befinner sig f. n. i den situationen att den knappast har några pengar alls. Får den inte mer pengar måste jag säga att regeringen lider av handlingsförlamning när det gäller vår tids största sociala fråga.

Socialministern GABRIEL ROMANUS:

Herr talman! Som jag redan har nämnt ser vi positivt på den här verksamheten, så på den punkten tycks vi vara överens. Vidare är vi överens om att alkoholfrågan är ett mycket allvarligt problem, även om kampen mot alkoholskador naturligtvis inte står eller faller med om man bifaller den här skrivelsen.

Ett par kompletterande synpunkter, utöver det jag sade nyss, som förklaring till att jag inte nu kan stå här och säga vad regeringen kommer att ta för ståndpunkt: Allmänna arvsfonden, ur vilken de här medlen skall tas, måste också räcka till en hel del annat värdefullt, som jag vet att Evert Svensson brukar ömma för. För det innevarande budgetåret återstår det bara ett mindre belopp för utdelning ur allmänna arvsfonden. Uppgifter om hur mycket som kommer att disponeras nästa år är inte tillgängliga förrän i september 1979. Detta är bakgrunden till att jag i dag inte kan säga någonting mera bestämt än vad jag redan har sagt i mitt första svar. Självfallet är det önskvärt att man kan bidra till sådana här aktiviteter när det nu finns ansökningar, men lika självklart är att man så länge en försöksverksamhet pågår, som det ju här är fråga om, inte kan vänta att samtliga ansökningar kommer att bifallas – lika litet som andra som ansöker om statens pengar kan vänta sig att få allt vad de önskar sig.

EVERT SVENSSON (s):

Herr talman! Nej, socialministern, varken jag eller någon annan i nämnden tror att varenda ansökan kan bifallas. Det var dock fråga om 400 ansökningar, medan vi har pengar för bara 25. Det är, för att uttrycka sig mildt, faktiskt litet. Kvar står att om vi inte får några pengar måste regeringen i denna fråga betecknas som handlingsförlamad.

Jag vill också säga att det här naturligtvis inte är hela biten i det alkoholpolitiska arbetet, utan bara en liten del. Som socialministern och kammarrens andra ledamöter väl vet har vi inom socialdemokratien i stort sett fått avslag på alla framställningar.

Till sist vill jag säga att jag inte tror att allmänna arvsfondens pengar räcker till för detta ändamål, utan det krävs en omprövning. Kan de årliga fem miljonerna beviljas är det bra, men de måste kompletteras i budgeten, ty 5 milj. kr. om året är en alldeles för liten summa med tanke på de löften som samtliga partier har gett organisationerna här i landet.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 4 Om visst industriprojekt i Klemensnäs

Industriministern ERIK HUSS erhöll ordet för att besvara *Börje Hörnlunds* (c) den 24 april anmälda fråga, 1978/79:509, och anförde:

Herr talman! Börje Hörnlund har frågat mig när jag är beredd att ge klartecken för byggande av en ny fabrik i Klemensnäs för tillverkning av s. k. MDF-platta.

Jag har både den 16 mars i år i mitt svar på en fråga av Roland Brännström och den 1 december förra året i mitt svar på en interpellation av Börje Hörnlund redovisat vilka problem som först måste lösas innan frågan om ett statligt stöd till det aktuella projektet kan tas upp. Trots alla de insatser som gjorts såväl av det berörda företaget, AB Scharins Söner i Klemensnäs, som av företrädare för industridepartementet, saknas dock fortfarande tillräckligt underlag för beslut.

Efter samråd med statsrådet Wirtén, som i regeringen föredrar ärenden avseende regionalpolitiskt stöd, vill jag svara Börje Hörnlund att målsättningen i regeringskansliet nu är den att beredningen av ärendet skall vara avslutad inom några veckor och att Scharins ansökan om lokaliseringsstöd därefter skall kunna avgöras.

Förutom ansökan om lokaliseringsstöd har regeringen även att pröva en ansökan från bolaget om tillstånd enligt 136 a § byggnadslagen för det aktuella projektet. I det ärendet sker prövningen bl. a. med hänsyn till hushållningen med träfiberråvara.

BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Inledningsvis några sakfrågor:

Jag vill understryka att det här inte endast rör sig om 300 människor som riskerar att förlora jobben utan att det är minst 200 till, som arbetar i kringsysselsättningar – transport m. m. Det enda som kan rädda dessa 500 arbetstillfällen är en ny industri.

Sedan vill jag också påpeka att norra Västerbotten har en dåligt utbyggd skogsindustri. De råvaror som det här gäller – björk, klenvirke och sågspån – har samtliga låg lönsamhet, och det krävs en industri som ligger nära till om det skall gå att fortsätta att ta vara på detta, som ändå ger underlag för en produkt.

Sedan arbetsmarknadssituationen! Det är konstant 1 100 arbetslösa i Skellefteå kommun. Arbetsförmedlingen säger att antalet varsel är skräm-

Torsdagen den
10 maj 1979

*Om visst industri-
projekt i Klemens-
näs*

mande, och dessutom har vi en omfattande dold arbetslöshet.

Det finska konsultföretaget säger att i Västeuropa kommer inom ganska kort tid att behöva uppföras två tre fabriker som tillverkar den här nya produkten. Industridepartementets utvärderare anför att det inom kort kommer en sådan här anläggning i norra Europa, frågan är bara var. Han säger också att den s. k. MDF-volymen har tagits upp litet lågt i de tidigare beräkningarna. Han anför vidare att MDF kommer att ha sin naturliga marknad och att det inte blir någon större konkurrens med spånskivor.

Över huvud taget är uttalandena positiva. Det enda man kan tolka negativt, om man så vill, är att han säger att det behövs stora marknadsansträngningar för att få ut produkten. Det är man givetvis medveten om hos företagsledningen och på företaget i övrigt. Han säger också att all nyproduksatsning innebär nya risker. Men i industripolitiken är vi ändå säms om att det behövs satsning på nya produkter och att vi måste ta vissa risker för att föra svensk industri framåt.

Med det här som underlag bedömer jag det inte så att den här marknaden är övervärderad. Om man ser på andra länder finner man att den vuxit sig rätt stor på kort tid.

Jag vill också göra en liten samhällskalkyl: Om 500 människor ytterligare friställs kommer det säkert att ta ett par år att finna ny sysselsättning för dessa. Detta kommer att kosta 125–150 milj. kr. av AMS-medel. Satsningen på en ny enhet skulle kosta 130 milj. kr., i huvudsak lånemedel.

Mot den bakgrunden måste jag ställa frågan: Varför tvekar industriministern när vi kan få ett framtidsprojekt, som ger full sysselsättning, i stället för den arbetslöshet som i dag förekommer, och som dessutom ligger rätt till när det gäller att utnyttja råvarutillgången?

Industriministern ERIK HUSS:

Herr talman! Låt mig först understryka att både arbetsmarknadsministern och jag är väl medvetna om sysselsättningsproblemen i Skellefteå. De är av den arten att det är klart önskvärt att positiva saker händer där. Låt mig vidare fastslå att det sakläge som jag tidigare har skildrat i debatt oss emellan alltjämt består. Det är sant att det finns relativt positiva uttalanden av konsultföretag, men dessa företag åtar sig inte driften av den aktuella anläggningen.

Behovet av att förstärka det svaga företaget Scharins Söner med en stark partner, som kan åstadkomma en behövlig kapitalbas för detta mycket kostnadskrävande projekt och som har branschresurser för detta, kvarstår. Vi har ägnat mycken tid åt att på olika vägar försöka få fram en sådan partner. Det föreligger emellertid ännu icke någon sådan, och därför är jag, som jag nämnde, icke beredd att nu ge ett besked.

Detta innebär inte att jag inte väl inser behovet – det har jag i många sammanhang givit uttryck för – att vidareutveckla svensk skogsindustri med nya produkter. Det är dock inte klarlagt att det finns tillräckligt underlag för att göra just denna satsning.

BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Den plattyp som det gäller har 17 % av den totala spånskivemarknaden i USA. På tre år har dess marknadsandel i Nya Zeeland, där den fabrik från vilken Scharins importerar ligger, vuxit från 0 till 33 %. I Sverige och i Nordeuropa är marknadsandelen 0,5 %, och man räknar med att den år 1983 skall komma upp till 5 %. Jag måste säga att det är rätt försiktiga beräkningar som företaget i fråga har gjort.

Beträffande ägarproblematiken, som vi resonerade om förra gången, vill jag framställa ett direkt förslag: Tillsätt en speciell man, som tillsammans med Henry Westergren utreder detta! Låt t. ex. landshövdingen i Västerbottens län Sven Johansson eller förre landshövdingen Bengt Lyberg som statens man dra upp riktlinjerna för den nya företagsbilden! Använd gärna också i detta sammanhang Åke Larsson och offertprincipen!

Denna fråga är så betydelsefull för norra Västerbotten att vi icke har råd att förlora detta tillfälle. Jag vet att det finns folk som tycker mycket illa om projektet och som gör påtryckningar i ärendet. Jag tror för min del att de som gör detta är de som, om icke industri- och arbetsmarknadsministrarna här beslutar att projektet skall tillfalla Skellefteå, vill ta över detta. Projektet behövs i första hand i Norrland, och det är ett framtidsprojekt. Jag ser fram emot ett positivt beslut inom ganska kort tid. Då kan bygget komma i gång till hösten, och svensk industri får dessutom ytterligare ett referensobjekt att peka på när industrier skall byggas upp ute i världen.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 5 Om Växjö och Linköpings stifts markförvärv

Jordbruksministern ERIC ENLUND erhöll ordet för att besvara *Arne Magnussons* (c) den 2 maj anmälda fråga, 1978/79:522, och anförde:

Herr talman! Arne Magnusson har frågat mig dels om regeringen så här omedelbart före det att den nya jordförvärvslagen skall träda i kraft avser att godkänna Växjö och Linköpings stifts förvärv av ca 6 000 ha skogsmark, dels – om sådant godkännande ges – om regeringen kommer att ställa krav på köparna att dessa skall ställa lika mycket mark till lantbruksnämndernas förfogande för nödvändig komplettering av det enskilda lant- och skogsbruket i regionen.

Enligt övergångsbestämmelserna till den nya jordförvärvslagen skall 1965 års lag tillämpas på förvärv som har skett före den 1 juli 1979. Om köpehandling beträffande de båda stiftens markförvärv således upprättats före den 1 juli 1979, måste regeringen pröva förvärvet med hänsyn till bestämmelserna i nu gällande jordförvärvslagstiftning oavsett om regeringens avgörande sker före eller efter den 1 juli i år. Förvärvsärendet har ännu inte inkommit till regeringskansliet för prövning. Jag kan därför inte nu göra något uttalande om hur regeringen bedömer ärendet.

Torsdagen den
10 maj 1979

*Om Växjö och
Linköpings stifts
markförvärv*

ARNE MAGNUSSON (c):

Herr talman! Jag skall först be att få tacka för svaret på min fråga, även om jag nog tycker att jordbruksministern kunde ha gjort en principiell deklaration om hur han ser på sådana här frågor. Det är nämligen så att i slutet av förra året köpte domänverket i samma region mark på nära 14 000 ha. Tillsammans med det markförvärv som kyrkan gjort inom samma fyra län rör det sig nu om ca 20 000 ha. Den här marken är belägen i ett område där kombinationen av jordbruk och skogsbruk är den vanligaste och mest traditionsbundna företagsformen. Utvecklingen sysselsättningsmässigt inom jord- och skogsbruket i detta område – det gäller för resten också andra näringar – har präglats av en intensiv och lönsamhetsmässigt nödvändig rationalisering. Detta för med sig att det i dag krävs betydligt större areal än tidigare för att bereda ägarna full och jämn sysselsättning. Men på grund av det låga fastighetsutbudet och den kraftiga bolagsdominansen i regionen är det ytterligt svårt för de enskilda lantbrukarna att köpa till mark för att komplettera sina jordbruk.

En annan väsentlig nackdel med de här markförvärven är att köparna har gott om kapital, kapital som de inte nödvändigtvis måste få vanlig förräntning på därför att de har billiga pengar – till skillnad från jordbrukare. Jag har ett exempel hemma i min by, där en jordbrukare på toppen av kostnaderna för det markförvärv han har fått göra i dag lägger 13 % i ränta. Därför kan man förstå vilken skillnad det är mellan en jordbrukare som måste leva på sin rörelse och sådana stora företag som domänverket och kyrkan, som har gott om pengar och billiga pengar.

Det är också fråga om sysselsättning. LRF i vårt län har räknat ut att med en förnuftig planering av tillgängliga markreserver kan man klara en ökning med 1 000 arbetsplatser i länet. Men tyvärr främjar kyrkan inte en sådan utveckling. Vi har ett exempel från Bonstorps församling, där både församlingen och pastoratet ville att man skulle bygga en ladugård på den kyrkliga boställsgården – den andra gården i storleksordning i församlingen – men där stiftet menade att det inte var ekonomiskt att hålla byggnaderna vid liv på den gård som är den bästa i församlingen.

Det är mot den bakgrunden som jag tycker att jordbruksministern borde ha ägnat någon tanke åt vad som sägs i den nya jordförvärvslagen om dessa frågor.

Jordbruksministern ERIC ENLUND:

Herr talman! Kyrkans förvärv av jordbruksfastigheter omfattas inte av den nuvarande jordförvärvslagens tillståndsplikt. Trots detta har regeringen i flera fall i samband med prövningen uppställt krav på att kyrkan, i likhet med vad som gäller för annan juridisk person som vill förvärva jordbruksmark, skall avstå kompensationsmark av ungefär samma storlek eller till samma värde som den egendom förvärvet avser.

I vad det sedan gäller tillämpningen av den nya lagstiftningen vill jag understryka att övergången från den gamla lagstiftningen till den nya

självfallet måste ske på det datum och i enlighet med de övergångsbestämmelser som finns intagna i riksdagsbeslutet.

ARNE MAGNUSSON (c):

Herr talman! Skall jag då tolka jordbruksministerns senaste inlägg så, att när detta ärende kommer in till departementet kommer man där att säga till köparna att man kräver att de skall ställa motsvarande mark som den de köper till förfogande för lantbrukarna inom den aktuella regionen?

Jordbruksministern ERIC ENLUND:

Herr talman! På detta har jag redan svarat i mitt första inlägg, nämligen att jag på en fråga här i kammaren inte kan ta ställning i ett ärende som ännu inte inkommit till regeringskansliet. Den prövningen måste alltså anstå tills frågan tas upp i regeringen.

ARNE MAGNUSSON (c):

Herr talman! Jordbruksministern vill således inte ens göra en personlig deklARATION?

Jordbruksministern ERIC ENLUND:

Herr talman! Arne Magnusson efterlyste en personlig deklARATION. Jag skall lämna en sådan. Jag vill deklarerat att jag anser att den nya jordförvärvslagen är bättre än den som gäller i dag. Men övergången till den nya lagen och tillämpningen av den måste självfallet ske i enlighet med det riksdagsbeslut som vi har fattat.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 6 Om mottagningsförhållandena för radio och TV i östra Norrbotten

Kommunikationsministern ANITHA BONDESTAM erhöi ordet för att besvara *Kerstin Nilssons* (s) den 19 april anmälda fråga, 1978/79:502, och anförde:

Herr talman! Kerstin Nilsson har frågat mig vilka åtgärder jag är beredd att vidta för att åstadkomma tillfredsställande mottagningsförhållanden för radions samtliga kanaler och TV:s två kanaler i östra delen av Norrbotten.

Utsändningen av radio- och TV-programmen i östra Norrbotten sker i dag från huvudstationerna i Kalix, Överkalix och Pajala. Stationen i Överkalix saknar f. n. FM-sändare, men enligt televerket är en sådan inplanerad till hösten. Den nya sändaren kommer att avsevärt förbättra mottagningsförhållandena för radio för ett stort antal hushåll.

De som bor i Tornedalen har i vissa fall problem med framför allt TV-mottagningen från huvudstationerna. Det beror på de svåra terrängför-

Nr 142

Torsdagen den
10 maj 1979

Om mottagningsförhållandena för radio och TV i östra Norrbotten

Torsdagen den
10 maj 1979

*Om mottagnings-
förhållandena för
radio och TV i
östra Norrbotten*

hållandena på den svenska sidan om gränsen, och televerket har därför kompletterat sändarnätet med mindre TV-stationer på sex orter längs gränsen. Ca 900 hushåll har därigenom fått bättre mottagningsförhållanden. Den station som har uppförts i Karesuando har också försetts med FM-sändare. Ytterligare två TV 2-stationer kommer att tas i drift senare i år, en i Suokolojärvi och en i Hedenäset.

Återstående områden med besvärliga mottagningsförhållanden för TV omfattar ca 75 hushåll, fördelade på fem platser. Hur mottagningen skall kunna förbättras även för dessa hushåll utreds f. n. inom televerket.

Jag konstaterar alltså att en hel del har gjorts för att uppnå tillfredsställande mottagningsförhållanden på många ställen i östra Norrbotten och att ansträngningarna för att göra dem bättre i övriga områden fortsätter. Några särskilda åtgärder från min sida förefaller därför inte behövas.

KERSTIN NILSSON (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka kommunikationsministern för svaret med redovisningen av de förbättringar som skall vidtas.

Mottagningsförhållandena för radio och TV i östra Norrbotten, särskilt i mellersta Tornedalen, har varit föremål för ett växande missnöje. Under de senaste 18 månaderna har förhållandena när det gäller radio och TV ytterligare försämrats.

På vissa, visserligen avgränsade, platser kan man inte alls höra det ena radioprogrammet. Enahanda är förhållandet med TV 1 och/eller TV 2. Licensbetalare som har protesterat – och de är många – har fått till svar att de försämrade mottagningsförhållandena framför allt beror på nyinstallerade sändare på finska sidan av Riksgränsen, exempelvis sändare på Aavasaks-anvaara. Praktiskt innebär det att nyinstallerade sändare kan förorsaka störningar på kanaler som tidigare har fungerat. Men det är inte mot finska radio- och TV-sändare som man protesterar – de är bra och man uppskattar finska program – utan mot att förbättringar inte har gjorts på svensk sida.

Kritiken mot det svenska televerket har varit enorm. Sålunda har petitionslistor samlat namnunderskrifter från 500–600 hushåll enbart i Övertorneå samhälle. Dessa petitionslistor anses inte ha givit något resultat. Nu kritiserar man också det bristande samarbetet mellan Sverige och Finland vad gäller radio- och TV-utsändningar i denna gränsbygd.

Jag vill därför fråga statsrådet: Finns det ett samarbetsavtal mellan Sverige och Finland när det gäller radio och TV och, i så fall, har man följt stipulationerna i dessa avtal?

Kommunikationsministern ANITHA BONDESTAM:

Herr talman! Uppgifterna om finska störningar har först i dag kommit till min kännedom, och jag är därför inte beredd att svara på hur det förhåller sig härmed.

Rent allmänt vill jag säga att en internationell jämförelse visar att möjligheterna att ta emot TV-sändningar är mycket goda i vårt land. Både TV 1 och TV 2 kan i dag tas in av över 99 % av befolkningen. För att ytterligare

förbättra mottagningsförhållandena räknar televerket med att under den kommande femårsperioden kunna uppföra upp emot 120 mindre TV-stationer i främst glesbygdsområden. Huvuddelen av stationerna får ett förenklat utförande och har begränsad räckvidd. De kan förses med utrustning för både TV 1 och TV 2 och lämpar sig i första hand för täckning av små befolkningskoncentrationer, enligt televerkets bedömning ned till ca 25 hushåll. Utbyggnadsprogrammet kommer att omfatta stationer i hela landet, alltså även i Norrbotten och sannolikt också i Tornedalen.

KERSTIN NILSSON (s):

Herr talman! Faktum är att utländska sändare stör eller bryter igenom i svenska program. Jag vill fråga statsrådet Bondestam: Har man under exempelvis de senaste 18 månaderna gjort mätningar av frekvensfel hos TV-sändare? De tillåtna frekvensfelen lär utgöra 0,5 kiloherz. Dålig frekvenshållning, s. k. offsetplanering, kan enligt uppgifter driva sändarna långt utanför tillåtna värden, utanför toleransgränsen.

Sverige är med i den internationella teleunionen. Uppfyller man i dessa fall de rekommendationer som har framarbetats inom ITU?

Kommunikationsministern ANITHA BONDESTAM:

Herr talman! Huruvida och i så fall var televerket har gjort frekvensmätningar de senaste 18 månaderna kan jag inte svara på i dag, och de uppgifterna begärdes inte heller i frågan. Av det svar som jag har lämnat framgår det att televerket har problemen under uppsikt, att man har gjort förbättringar och att man utreder vilka förbättringar som ytterligare kan göras. Jag förutsätter att de problem som måste lösas också är aktuella för televerket och att alla åtgärder kommer att vidtas för att förbättra förhållandena.

KERSTIN NILSSON (s):

Herr talman! För att med framgång kunna diskutera denna fråga bör man ha kännedom om förhållandena utanför Stockholm. Kommunikationsministern har redovisat sådan lokal kännedom. Jag har nu, så säga, anhängiggjort ärendet om mottagningsförhållandena för radio och TV i östra Norrbotten. Jag kommer också fortsättningsvis att bevaka frågan.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 7 Om handläggningen av visst vägärende

Kommunikationsministern ANITHA BONDESTAM erhöll ordet för att besvara *Wiggo Komstedts* (m) den 25 april anmälda fråga, 1978/79:511, och anförde:

Herr talman! Wiggo Komstedt har frågat mig om en liten lokal folkpartiavdelning har större inflytande på regeringen än alla de människor som hovsamt framfört sin oro till kommunikationsministern. Frågan är föranledd

*Om handläggning-
en av visst väg-
ärende*

av ett besök som jag gjorde i slutet av april månad på en vägstation i Tullstorp i Skåne.

Svaret på Wiggo Komstedts fråga är självfallet nej.

WIGGO KOMSTEDT (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka kommunikationsministern för svaret på min fråga. Det var kort och klarläggande på en punkt.

Samhället svarar för en omfattande service som människor på olika ställen ute i landet tar del av. Det är självklart att det blir protester när man förklarar att en viss service kommer att dras in. Mycket har sagts, inte minst här i kammaren, om den indragning av olika vägdistrikt i Skåne som vägverket har beslutat att göra. Jag förstår i och för sig vägverket, som inte på långt när får de medel som det i sin årliga framställning äskar. Det är riksdag och regering som inte beviljar vägverket de äskade medlen – och jag beklagar detta.

Den oberäkneliga Skånevintern gjorde i år ett inhop i den politiska debatten genom att visa sig från sin mest besvärliga sida. Den här vintern har visat hur nödvändigt det är att ha servicen på hemmaplan. Att hjälpa till att ge människorna, inte minst ute på landsbygden, bästa tänkbara service är en uppgift för politiker och myndigheter. För politikerna är det att visa ansvar mot sina väljare.

De nedläggningshotade vägstationerna i Skåne har vid flera tillfällen varit uppe till debatt här i riksdagen. Jag har med stort intresse följt denna debatt, eftersom jag råkar bo i ett av dessa vägdistrikt. De svar som kommunikationsministern har givit har inte visat på någon större förståelse för de problem som finns och för de människor som dessa drabbar. Det gäller trots allt servicen åt ganska många människor. Detta var anledningen till att jag ställde min fråga, eftersom kommunikationsministern onekligen visade ett större intresse av att på en av de berörda orterna ta del av problemen när inbjudan kom från en lokal folkpartiförening. Kommunikationsministern har nu i svaret sagt att problemen inte alls blev av större intresse för att inbjudan kom från annat håll än från dem som tidigare har framfört sin oro. Men bl. a. länsstyrelsen i Kristianstads län har protesterat utan att få gehör.

Mot bakgrund av kommunikationsministerns nyväckta intresse för problemen – genom att göra ett besök – vill jag fråga kommunikationsministern om ministern nu kommer att medverka till och arbeta för att erforderliga medel ställs till förfogande, så att vägmyndigheterna kan ompröva sitt beslut. Vidare vill jag fråga kommunikationsministern hur hon annars tänker lösa problemen under svåra vintrar, som exempelvis den som vi detta år har upplevt i Skåne.

Kommunikationsministern ANITHA BONDESTAM:

Herr talman! Först till sakförhållandena när det gäller mitt besök i Tullstorp:

Den 24 april deltog jag i en svensk-polsk transport- och handelskonferens i Ystad. Folkpartiet i Trelleborg hade tidigare inbjudit mig att besöka

vägstationen i Tullstorp. Det besöket var möjligt att genomföra samma dag som jag deltog i konferensen. Till Tullstorp var berörda intressenter inbjudna, och jag fick tillfälle att se vägstationen och lyssna till de åsikter som befolkningen på orten har. Jag fick bl. a. träffa representanter för flera berörda kommuner och intresseorganisationer. Jag fick också träffa personalen vid vägstationen och den privatperson som hade organiserat namninsamlingar. Som arrangör för besöket stod folkpartiet i Trelleborg.

När det gäller sakfrågan är det riktigt, som Wiggo Komstedt sade, att jag har besvarat en fråga om snöröjningen i Trelleborgsområdet här i riksdagen i vår. Då framhöll jag bl. a. att servicen inom det nuvarande Tullstorpsområdet enligt vägverket kommer att bli av lika hög standard som på motsvarande vägar inom andra delar av länet efter omorganisationen och att områdesindragningen inte kommer att innebära någon standardförsämring för vinterväghållningen, eftersom antalet fordon för snöröjning och halkbekämpning inte berörs. Som jag framhållit i årets budgetproposition bedömer jag det som nödvändigt att vägverket fortsätter rationaliseringen av den lokala organisationen. Trafikutskottet, i vilket Wiggo Komstedt är ledamot, har vid sin behandling av budgetpropositionen delat den bedömningen. Sammanläggningen av arbetsområdet i Tullstorp skall ske den 1 januari 1982. Framkommer det under mellantiden uppgifter som bör föranleda en omprövning av beslutet kommer naturligtvis en sådan att ske. Jag vill i det sammanhanget erinra om den utvärdering som vägverket gör av de trafiksvårigheter som vinterns snöoväder har medfört i Skåne.

WIGGO KOMSTEDT (m):

Herr talman! Nu sade i alla fall kommunikationsministern att de frågestunder om problemen i Skåne under den sislidna vintern som vi har haft här i riksdagen den 16 januari, den 23 januari och den 26 april inte har föranlett någonting, utan att det trots allt var den här inbjudan från folkpartiavdelningen i Trelleborg som gjorde att kommunikationsministern kom ner till Skåne. Men därmed är inte hela problemet löst, och att kommunikationsministern behöver göra ytterligare ett besök i Skåne står klart, inte minst efter kommunikationsministerns senaste inlägg, där hon hela tiden talar om Tullstorp.

Jag har tagit upp problemet i hela dess vidd och har bl. a. nämnt länsstyrelsen i Kristianstads län. Till Kristianstads län hör som bekant inte Tullstorp. Jag är minst lika intresserad av Brösärpdistriktet och Brobydistriktet, vilket ligger i närheten av Brösarp, eftersom jag råkar komma från den delen av Skåne. Men jag har velat peka på de problem som råder i hela regionen. För mig ligger det naturligtvis nära till hands att känna till problemen just i Brösarp, eftersom det bara är någon kilometer dit från min bostad. Jag vet hur besvärligt det är där nere en sådan vinter som den vi har haft i år. Samtidigt har jag sagt att vi i anständighetens namn inte kan fordra av vägverket att man skall upprätthålla all den service som vi har rätt att kräva, om inte riksdag och regering ger vägverket erforderliga medel. Det har alltså inte vägverket fått.

Torsdagen den
10 maj 1979

*Om viss skyltning
på lantbrukets
motorfordon*

Det var mot bakgrund av detta som jag ställde följdfrågan, om kommunikationsministern nu efter att ha tagit del av några av problemen var villig att medverka till att medel ställs till förfogande. Jag tror, som sagt, att det skulle vara bra om kommunikationsministern tittade på förhållandena i hela Skåne. Det går visserligen en länsgräns där, men även länet öster om länsgränsen har rätt till uppmärksamhet från statsmakternas sida, fru kommunikationsminister.

Kommunikationsministern ANITHA BONDESTAM:

Herr talman! En sakupplysning, eftersom Wiggo Komstedt talar om Brösarp och Broby: Såvitt jag känner till har vägverket inte fattat några beslut om förändringar beträffande Brösarp och Broby.

WIGGO KOMSTEDT (m):

Herr talman! Vägdirektören i Kristianstads län har kallat till ett informationsmöte och där meddelat sitt beslut. Där är den bittra sanningen.

Kommunikationsministern ANITHA BONDESTAM:

Herr talman! Som Wiggo Komstedt nog känner till är det vägverket centralt som fattar beslut i de här frågorna.

WIGGO KOMSTEDT (m):

Herr talman! Jag tar det till intäkt för att uttala förhoppningen att kommunikationsministern kommer att se till att beslutet, som går emot regionens intresse, inte kommer att fattas på central nivå.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 8 Om viss skyltning på lantbrukets motorfordon

Kommunikationsministern ANITHA BONDESTAM erhöll ordet för att besvara *Anton Fågelsbos* (c) den 25 april anmälda fråga, 1978/79:512, och anförde:

Herr talman! Anton Fågelsbo har frågat mig om jag avser att medverka till att beslut fattas om LGF-skytning på lantbrukets motorfordon.

Motorredskapsutredningen föreslog i sitt slutbetänkande att motorredskapen baktill skulle utmärkas med en skylt för långsamgående fordon – en s. k. LGF-skylt.

Hela frågan om fordons synbarhet i trafiken utreds f. n. av Nordiskt trafiksäkerhetsråd. Som ett led i detta arbete framlades nyligen en rapport, Bättre synbarhet – traktorer, motorredskap, mopeder, långa fordon. När det gäller traktorerna och motorredskapen har prövningen skett från utgångspunkten att öka dessa fordons synbarhet såväl framifrån som bakifrån och vid färd både i ljus och i mörker. Enligt ett delförslag i rapporten förordas den s. k. LGF-skylden när det gäller utmärkning baktill.

Rapporten går i dagarna ut på remiss. Det är min avsikt att snarast efter remissbehandlingen ta ställning till de i rapporten framlagda förslagen.

ANTON FÅGELSBO (c):

Herr talman! Jag skall be att till kommunikationsminister Bondestam få framföra ett tack för att jag har fått min fråga besvarad.

Det här är en viktig trafiksäkerhetsfråga. Jag beklagar att det är så länge sedan den aktualiserades genom utredning utan att någonting skett tidigare. Men att det inte har hänt någonting tidigare skall jag naturligtvis inte lasta statsrådet Bondestam för.

Jag är glad och tacksam att höra att rapporten i dagarna går ut på remiss. Min förhoppning är att det inte skall dröja så länge förrän vi kan få den här frågan positivt löst.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 9 Om försäljningen av utrustning för telefaksimil

Kommunikationsministern ANITHA BONDESTAM erhöll ordet för att besvara *Pär Granstedts* (c) den 26 april anmälda fråga, 1978/79:516, och anförde:

Herr talman! Enligt uppgifter i pressen för en tid sedan skulle televerket avse att skaffa sig monopol på tillhandahållande av utrustning för telefaksimil. Pär Granstedt har mot denna bakgrund frågat mig om en konkurrensbegränsning av detta slag är förenlig med regeringens näringspolitiska strävanden.

Jag vill inledningsvis framhålla att effektiva telekommunikationssystem är av väsentlig betydelse för utvecklingen, särskilt inom näringsliv och förvaltning. De näringspolitiska strävandena bör därför också innefatta överväganden om hur sådana system skall kunna skapas.

Statsmakterna har fastlagt riktlinjerna för den verksamhet som televerket skall bedriva. Verket har därvid fått till uppgift att verka för att samhällets och enskildas behov av telekommunikationer tillgodoses.

En modern form av telekommunikation är telefaksimil, som innebär överföring av text och stillbilder över telefonnätet. Det finns i dag ca 2 000 privatägda telefaksimilutrustningar anslutna till nätet. Någon publik telefaksimiltjänst finns alltså inte f. n. Televerket har dock sedan några år tillbaka studerat förutsättningarna för att införa en sådan tjänst. Fördelarna med en publik tjänst genom televerket är bl. a. att man kan skicka bilder mellan samtliga ingående apparater inom landet samt till och från utlandet, att det finns en aktuell katalog över alla abonnenter och att nummerbyråservice tillhandahålls.

Televerkets styrelse beslöt i förra veckan att en publik s. k. telefaxtjänst skall införas i Sverige våren 1980. Tjänsten kommer att erbjudas i konkurrens med privata system och tjänster av liknande typ. Telestyrelsens beslut

Torsdagen den
10 maj 1979

*Om försäljningen
av utrustning för
telefaksimil*

innebär alltså inte att man inför något monopol för televerket på tillhandahållandet av telefaksimilutrustningar. Såväl befintliga som tillkommande privata utrustningar får även fortsättningsvis anslutas till telenätet, förutsatt att de uppfyller de tekniska bestämmelser som finns.

Enligt min mening bör man ställa framför allt tre krav vid uppbyggnaden av ett effektivt system för textkommunikation. Dels bör den snabba tekniska utvecklingen inom området kunna tillvaratas, dels bör användarnas behov och de långsiktiga samhällsintressena tillgodoses. Jag anser att konkurrens på lika villkor mellan olika producenter är ett verksamt medel för att nå dessa mål. Telestyrelsens beslut ligger i linje härmed. Jag kan upplysningsvis också nämna att två statliga utredningar arbetar med frågor som bl. a. berör telefaksimiltekniken. Det är dels yttrandefrihetsutredningen (Ju 1977:10), dels utredningen (U 1978:12) om den nya informationsteknologin.

PÄR GRANSTEDT (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet Bondestam för svaret på min fråga. Jag har redan tidigare med tillfredsställelse kunnat konstatera att farhågorna för att televerket skulle skaffa sig ett reellt monopol på detta område inte har infriats. Det är naturligtvis väldigt värdefullt att televerket har fattat sådana beslut som möjliggör även för andra leverantörer att finnas kvar på marknaden både när det gäller telefaksimil och när det gäller teletex, som också finns med i televerkets beslut.

Det är väl inte uteslutet att denna modifiering av televerkets tidigare planer är resultatet av att det har förts en ganska stor debatt kring denna fråga. Även näringsfrihetsombudsmannen har varit inkopplad på detta ärende.

Det är viktigt med konkurrens på detta område. Den tekniska utvecklingen är snabb på både telefax- och teletexsidan, och nya tekniska lösningar måste snabbt få genomslag. Det är också riktigt att man har en prispressoeffekt på marknaden. Om en leverantör skulle få monopolställning eller bli mycket starkt dominerande på marknaden, skulle det kunna verka hämmande både på möjligheterna för ny teknik att snabbt slå igenom och på möjligheterna att pressa priserna.

Televerkets beslut innebär att det kommer att finnas möjligheter för enskilda leverantörer att vara kvar på marknaden både när det gäller telefax och när det gäller teletex. Däremot är det fortfarande litet oklart på vilka villkor detta kommer att ske. Jag vet att det inom branschen finns farhågor för att innehavare av privata telefax- och teletexanläggningar kommer att få en sämre service och sämre möjligheter till kommunikation med andra abonnenter än dem som finns inom det publika systemet. Det finns farhågor för att det publika systemet och det enskilda systemet inte kommer att vara helt hopkopplade. Det råder osäkerhet om möjligheterna att klara de internationella kommunikationerna, om man har en enskild utrustning. Det är också osäkert huruvida abonnenter med enskild utrustning kommer med i katalogen och i nummerbyråservicen.

Därför kvarstår fortfarande frågan: Kommer det verkligen att bli en konkurrens på lika villkor mellan televerkets utrustning och utrustning som

tillhandahålls av andra leverantörer, eller finns det risk för att det kommer att uppstå en konkurrensbegränsning, som medför att televerket i praktiken kommer att dominera denna marknad fullständigt i framtiden?

Nr 142

Torsdagen den
10 maj 1979

Kommunikationsministern ANITHA BONDESTAM:

Herr talman! Låt oss hålla oss till det som frågan gäller, nämligen telefaksimil.

Televerkets beslut om den nya tjänsten innebär ingen som helst inskränkning i de hittillsvarande möjligheterna att ansluta telefaksimilapparater till telenätet. Som jag framhöll i svaret kommer såväl befintliga som tillkommande privata utrustningar även i fortsättningen att få anslutas.

När det gäller konkurrenssituationen kommer det snart att visa sig om televerkets tjänst efterfrågas mer av kunderna än konkurrerande system och tjänster. Det är givet att televerket borde ha goda förutsättningar att hävda sig med hänsyn till sin landsomfattande organisation, sitt katalogsystem och sitt breda kunnande inom teleområdet samt det förtroende hos kunderna som man har byggt upp.

Televerkets telefaxtjänst kommer dessutom att erbjudas på lika villkor i hela landet. Det kan om man så vill uppfattas såsom en konkurrensnackdel för televerket att verket känner ansvar för kunderna i hela landet. Övriga leverantörer kan begränsa sig till att gå in på marknaden där den är mest lönsam.

Som jag ser det i dag ligger detta beslut väl i linje med att det blir en konkurrens på lika villkor.

PÄR GRANSTEDT (c):

Herr talman! Jag är helt på det klara med att televerkets beslut inte innebär några inskränkningar i, som det heter, nuvarande möjligheter att ansluta sig till nätet. Men f. n. är ju telefaxverksamheten en ganska begränsad företeelse jämfört med vad den kommer att bli i framtiden.

Vad man alltså befarar är att de nya organisatoriska möjligheter som öppnas i och med att televerket går in med telefaxtjänsten – med katalog, med nummerbyrå och med det landsomspännande nätet – kommer att förbehållas dem som utnyttjar televerkets utrustning, medan däremot de som har enskild utrustning kommer att stå utanför.

Då kan man fråga sig: Vad gör nu det för någonting? Jo, televerket producerar ju inte någon egen utrustning, utan vad det blir fråga om är att televerket kommer att välja en eller ett par leverantörer som tillhandahåller televerkets utrustning, medan de andra ställs utanför. Resultatet blir alltså att konkurrensen hämmas.

Televerkets organisatoriska möjligheter kommer att leda till att vissa märken får ett försprång framför andra märken på marknaden. Det blir alltså inte de tekniska och prismässiga skillnaderna som avgör vilka märken som får genomslagskraft på marknaden. Det kan inte vara särskilt lyckat, vare sig med hänsyn till teknikutveckling eller med hänsyn till prisutveckling.

Det här skulle jag gärna vilja ha en kommentar till.

*Om försäljningen
av utrustning för
telefaksimil*

Torsdagen den
10 maj 1979

*Om försäljningen
av utrustning för
telefaksimil*

Kommunikationsministern ANITHA BONDESTAM:

Herr talman! Televerket är ett affärsverk, ett offentligt verk där det finns all insyn i jämförelse med privata företag. Många myndigheter övervakar televerkets verksamhet – jag kan nämna riksrevisionsverket bl. a. Det betyder att det inte finns någon större risk för att televerket skulle missköta sig på det sätt som Pär Granstedt befärad.

För inte menar väl Pär Granstedt att televerket bör avstå från att tillhandahålla sådana tjänster som kunderna frågar efter bara därför att det är ett statligt verk?

PÄR GRANSTEDT (c):

Herr talman! Nej, det menar jag inte. Jag menar inte heller att televerket skulle ha något fuffens för sig. Däremot kan det mycket väl vara en policy, som ett affärsdrivande verk väljer, att ge service till dem som utnyttjar televerkets utrustning – när det gäller att komma med i katalogen, när det gäller att vara med i en nummerbyråservice, när det gäller internationella kommunikationer och sådana saker – och låta övriga ansluta sig till nätet men utan att få den ytterligare servicen.

Om televerket väljer att så att säga göra åtskillnad på egna apparater och andra anslutna apparater ur servicesynpunkt så innebär det att de märken som televerket väljer att ta in i sitt system kommer att dominera marknaden fullständigt, medan de andra kommer i ett underläge i konkurrensen. Det skulle, menar jag, ha negativa effekter ur teknik- och prissynpunkt.

Televerket kan alltså lika väl välja att behandla enskilda utrustningar på samma sätt som de egna utrustningarna. Då uppstår inte det här problemet.

Kommunikationsministern ANITHA BONDESTAM:

Herr talman! Jag vill att kammaren skall uppmärksamma att vad Pär Granstedt nu säger är att han egentligen vill införa ett monopol av samma typ som telefonmonopolet för televerket, så att verket skall tvingas att ta med vissa abonnenter.

Men endera skall det vara konkurrens på lika villkor -- och då får den slå fullt ut – eller också skall man välja monopolet. Det går inte att få bägge delarna samtidigt.

PÄR GRANSTEDT (c):

Herr talman! Det var en mycket förbluffande och halsbrytande slutsats. Vad jag diskuterar är ju inte konkurrens mellan kommunikationssystem utan konkurrens mellan olika märken när det gäller utrustningen. Detta är det intressanta här.

Vad jag alltså förordar är att televerket, som naturligtvis har den stora organisationsapparaten när det gäller kommunikationssystemet, skall svara för den servicen. Däremot skall abonnenterna ha möjlighet att själva välja vilken utrustning de vill ha, alltså om de vill ha televerkets utrustning eller

annan utrustning, och att man skall få samma service oavsett vilken utrustning man väljer.

Nr 142

Torsdagen den
10 maj 1979

Kommunikationsministern ANITHA BONDESTAM:

Herr talman! Som jag sade redan i det ursprungliga svaret kommer det att finnas precis samma möjligheter som i dag att välja utrustning själv.

*Sysselsättningen
i Norrbotten*

Överläggningen var härmed slutad.

§ 10 Föredrogs och hänvisades
Proposition
1978/79:218 till näringsutskottet

§ 11 Föredrogs och hänvisades
Motioner
1978/79:2684 till civilutskottet
1978/79:2685 och 2686 till arbetsmarknadsutskottet

§ 12 Föredrogs men bordlades åter
Skatteutskottets betänkanden 1978/79:48 och 51
Försvarsutskottets betänkanden 1978/79:23–26
Utbildningsutskottets betänkande 1978/79:42

§ 13 Sysselsättningen i Norrbotten

Föredrogs

arbetsmarknadsutskottets betänkande 1978/79:33 med anledning av propositionen 1978/79:127 om åtgärder för att främja sysselsättningen i Norrbotten jämte motioner,

jordbruksutskottets betänkande 1978/79:25 med anledning av propositionen 1978/79:127 om åtgärder för att främja sysselsättningen i Norrbotten jämte motioner och

näringsutskottets betänkande 1978/79:45 med anledning av propositionen 1978/79:100 i vad avser Norrlandsfonden och vissa delar av propositionen 1978/79:127 om åtgärder för att främja sysselsättningen i Norrbotten jämte motioner.

TALMANNEN:

Arbetsmarknadsutskottets betänkande nr 33, jordbruksutskottets betänkande nr 25 och näringsutskottets betänkande nr 45 debatteras i ett sammanhang, och yrkanden beträffande samtliga dessa betänkanden får framställas under den gemensamma överläggningen.

Torsdagen den
10 maj 1979

*Sysselsättningen
i Norrbotten*

Arbetsmarknadsutskottets betänkande nr 33

I propositionen 1978/79:127 bil. 1 punkten 3 (arbetsmarknadsdepartementet) hade föreslagits att riksdagen skulle till Bidrag till sysselsättningsfrämjande åtgärder i Norrbottens län för budgetåret 1979/80 under fjortonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag på 160 000 000 kr. Vidare hade i bil. 2 föreslagits att riksdagen till Sysselsättningssskapande åtgärder för budgetåret 1979/80 under tolfte huvudtiteln anvisade ett i förhållande till propositionen 1978/79:100 med 175 000 000 kr. höjt reservationsanslag av 1 708 000 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats

dels de under allmänna motionstiden vid 1978/79 års riksmöte väckta motionerna

1978/79:212 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari yrkats att riksdagen skulle uttala att den i motionen föreslagna utvecklingsplanen för Norrbotten borde genomföras under de närmaste fem åren och hos regeringen hemställa om att de åtgärder som fordrades för detta vidtogs,

1978/79:1047 av Kerstin Nilsson (s),

1978/79:1048 av Kerstin Nilsson m. fl. (s),

1978/79:1548 av Filip Johansson m. fl. (c),

1978/79:1659 av Filip Johansson (c) och Torsten Stridsman (c),

1978/79:2022 av Karl-Anders Petersson m. fl. (c) såvitt nu var i fråga (yrkandet 3) – denna motion hade remitterats till näringsutskottet men sedermera såvitt avsåg yrkandet 3 överlämnats till arbetsmarknadsutskottet,

dels de med anledning av propositionen väckta motionerna

1978/79:2224 av Alf Lövenborg (apk) och Rolf Hagel (apk), vari yrkats att riksdagen beslutade att begära att regeringen tog initiativ i syfte att genom ekonomiska stödåtgärder hjälpa landstinget och kommunerna i Norrbotten att tidigarelägga projekt som fanns i deras långtidsplaner (yrkandet 4),

1978/79:2251 av Per Petersson m. fl. (m) såvitt nu var i fråga (yrkandena 3, 6 och 9),

1978/79:2268 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari yrkats att riksdagen uttalade att en särskild servicecentral för statsverket borde inrättas i Kiruna eller Gällivare och att medel härför borde anvisas (yrkandet 4),

1978/79:2290 av Frida Berglund m. fl. (s, c, fp, m) och

1978/79:2293 av Olof Palme m. fl. (s), vari yrkats att riksdagen beslutade att ge regeringen till känna vad i motionen anförts om behov av och riktlinjer för omedelbara förhandlingar mellan regeringen och Norrbottens läns landsting rörande statlig medverkan i utbyggnaden av offentlig verksamhet i Norrbotten (yrkandet 2).

Utskottet hemställde

1. att riksdagen lade till handlingarna vad i propositionen anförts om åtgärder för att främja sysselsättningen i Norrbotten,

2. beträffande Norrbottendelegationens utredningsresurser att motionen 1978/79:2251, yrkandet 9, inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

3. beträffande den s. k. offertprincipen att motionen 1978/79:2251, yrkandet 3, inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

4. beträffande användningen av medel för särskilda glesbygdsinsatser i Norrbotten att motionen 1978/79:2290 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

5. att riksdagen till Bidrag till sysselsättningsfrämjande åtgärder i Norrbottens län för budgetåret 1979/80 under fjortonde huvudtiteln anvisade ett reservationsanslag på 160 000 000 kr.,

6. beträffande beredskapsarbeten inom SSAB att motionerna 1978/79:1659 och 1978/79:2022, yrkandet 3, inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

7. beträffande flygfält i Arvidsjaur att motionen 1978/79:2251, yrkandet 6, inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

8. beträffande reaktiverings- och turistcenter i Övertorneå att motionen 1978/79:1047 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

9. beträffande servicecentral i Norrbottens inland för statsverket att motionerna 1978/79:1048 och 1978/79:2268, yrkandet 4, inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

10. att riksdagen – med ändring av tidigare beslut (AU 1978/79:21, hemst. mom. 52, rskr 1978/79:202) – till Sysselsättningsskapande åtgärder för budgetåret 1979/80 under tolfte huvudtiteln anvisade ett i förhållande till propositionen 1978/79:100 med 175 000 000 kr. höjt reservationsanslag av 1 708 000 000 kr.,

11. beträffande förhandlingar med Norrbottens läns landsting rörande statlig medverkan i utbyggnaden av offentlig verksamhet i Norrbotten att riksdagen med anledning av motionerna 1978/79:2293, yrkandet 2, och 1978/79:2224, yrkandet 4, som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört,

12. beträffande utvecklingsplan för Norrbotten att motionen 1978/79:212 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

13. beträffande åtgärdsprogram för Norrbotten att motionen 1978/79:1548 inte föranledde någon riksdagens åtgärd.

Jordbruksutskottets betänkande nr 25

I propositionen 1978/79:127 bil. 5 (jordbruksdepartementet) hade regeringen

dels berett riksdagen tillfälle att ta del av vad i propositionen anförts om insatser inom jordbruksdepartementets område för att främja sysselsättningen i Norrbotten,

dels föreslagit riksdagen att till Särskilt stöd till jordbruk och skogsbruk m. m. i Norrbottens län för budgetåret 1979/80 under tionde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 30 000 000 kr.

Torsdagen den
10 maj 1979

*Sysselsättningen
i Norrbotten*

I detta sammanhang hade behandlats de med anledning av propositionen väckta motionerna

1978/79:2251 av Per Petersson m. fl. (m), vari såvitt nu var i fråga (yrkandena 1, 7 och 8) hemställts att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna att 1. regeringen genom offertprincipen borde intressera domänverket för ökade skogsuttag och ökad skogsförnyelse i Norrbottens inland vid den s. k. skogsodlingsgränsen, 7. ett pilotprojekt borde genomföras för markavvattning av åkermark, 8. forskning och försök borde göras för att öka användningen av siklöja till mat, och

1978/79:2268 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari såvitt nu var i fråga (yrkandet 8) föreslagits att riksdagen hos regeringen hemställde om förslag till åtgärder för upprustning av det norrbottniska jordbruket.

Utskottet hemställde
att riksdagen skulle

1. som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet anfört om de i propositionen förordade insatserna inom jordbruksdepartementets område för att främja sysselsättningen i Norrbotten,

2. beträffande skogsuttag m. m. vid den s. k. skogsodlingsgränsen lämna motionen 1978/79:2251, yrkandet 1, utan vidare åtgärd,

3. till Särskilt stöd till jordbruk och skogsbruk m. m. i Norrbottens län för budgetåret 1979/80 under tionde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 30 000 000 kr.,

4. beträffande det norrbottniska jordbruket lämna motionen 1978/79:2268, yrkandet 8, utan vidare åtgärd,

5. beträffande markavvattning av åkermark anse motionen 1978/79:2251, yrkandet 7, besvarad med vad utskottet anfört,

6. beträffande forskning och försök rörande siklöja lämna motionen 1978/79:2251, yrkandet 8, utan åtgärd.

Reservation hade avgivits av Hans Wachtmeister, Arne Andersson i Ljung och Tage Adolfsson (samtliga m) som ansett att utskottet under 2 bort hemställa

att riksdagen skulle beträffande skogsuttag m. m. vid den s. k. skogsodlingsgränsen med anledning av motionen 1978/79:2251, yrkandet 1, som sin mening ge regeringen till känna vad reservanterna anfört.

Näringsutskottets betänkande nr 45

I propositionen 1978/79:100 bil. 17 (industridepartementet) hade under punkten B 18 (s. 73 f.) föreslagits att riksdagen till Medelstillskott till Norrlandsfonden för budgetåret 1979/80 anvisade ett reservationsanslag av 30 000 000 kr.

I propositionen 1978/79:127 bil. 1 (industridepartementet) hade under punkten 2 (s. 18) såvitt här var i fråga föreslagits att riksdagen skulle

1. godkänna vad föredragande statsrådet hade anfört beträffande Norrlandsfondens verksamhet under år 1980,
2. till Medelstillskott till Norrlandsfonden för budgetåret 1979/80 under fjortonde huvudtiteln anvisa ett i förhållande till regeringens förslag i propositionen 1978/79:100 med 9 000 000 kr. höjt reservationsanslag av 39 000 000 kr.,
3. till Medelstillskott till Statsföretag AB för finansiering av Regioninvest i Norr AB för budgetåret 1979/80 under fjortonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 75 000 000 kr.,
4. till Medelstillskott till Statsföretag AB för vissa marknadsföringsåtgärder för budgetåret 1979/80 under fjortonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 20 000 000 kr.

Genom propositionen 1978/79:127 bil. 6 (handelsdepartementet) hade regeringen berett riksdagen tillfälle att ta del av vad föredragande statsrådet hade anfört om insatser inom handelsdepartementets område för att främja sysselsättningen i Norrbotten.

I detta sammanhang hade behandlats

dels de med anledning av propositionen 1978/79:127 väckta motionerna 1978/79:2268 av Lars Werner m. fl. (vpk) såvitt avsåg hemställa att riksdagen hos regeringen skulle anhålla om att i direktiven för det i propositionen föreslagna marknadsföringsbolaget införa uppgiften att utveckla handeln med de socialistiska länderna och utvecklingsländerna, 1978/79:2292 av Kerstin Nilsson (s), 1978/79:2293 av Olof Palme m. fl. (s) såvitt nu var i fråga (yrkandet 1), 1978/79:2294 av Torsten Stridsman (c) och Filip Johansson (c), vari hemställts att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna vad som i motionen anförts om en med fem år förlängd verksamhet för Norrlandsfonden,

dels den under allmänna motionstiden vid 1978/79 års riksmöte väckta motionen 1978/79:1516 av Ingvar Svanberg m. fl. (s) såvitt nu var i fråga – denna motion hade remitterats till arbetsmarknadsutskottet och sedermera överlämnats till näringsutskottet.

Utskottet hemställde

1. beträffande Norrlandsfonden att riksdagen skulle
 - a) med bifall till propositionen 1978/79:127 bil. 1 punkten 2 mom. 1 och med avslag på motionen 1978/79:2294 i ifrågavarande del godkänna vad föredragande statsrådet hade anfört beträffande Norrlandsfondens verksamhet under år 1980,
 - b) med anledning av motionen 1978/79:2294 i ifrågavarande del som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet hade anfört om utredningsarbete rörande formerna för främjande av näringslivet i Norrland,
 - c) med anledning av propositionen 1978/79:100 bil. 17 punkten B 18 och

med bifall till propositionen 1978/79:127 bil. 1 punkten 2 mom. 2 till Medelstillskott till Norrlandsfonden för budgetåret 1979/80 under fjortonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 39 000 000 kr.,

2. beträffande vissa marknadsföringsåtgärder att riksdagen skulle

a) med bifall till propositionen 1978/79:127 bil. 1 punkten 2 mom. 4 till Medelstillskott till Statsföretag AB för vissa marknadsföringsåtgärder för budgetåret 1979/80 under fjortonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 20 000 000 kr.,

b) avslå motionen 1978/79:2268 yrkandet 1,

3. beträffande Regioninvest i Norr AB att riksdagen med bifall till propositionen 1978/79:127 bil. 1 punkten 2 mom. 3 till Medelstillskott till Statsföretag AB för finansiering av Regioninvest i Norr AB för budgetåret 1979/80 under fjortonde huvudtiteln anvisade ett reservationsanslag av 75 000 000 kr.,

4. beträffande marknadsföringen av turism att riksdagen med anledning av vad som i propositionen 1978/79:127 bil. 6 anförs om insatser inom handelsdepartementets område för att främja sysselsättningen i Norrbotten som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört,

5. beträffande stöd till viss hemslöjdsverksamhet att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2292,

6. beträffande samordnad och enhetlig fjällförvaltning att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:1516 i ifrågavarande del,

7. beträffande riktlinjer för utveckling av gruvhanteringen, stålindustrin och skogsnäringen att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2293, yrkandet 1.

Till betänkandet hade fogats ett särskilt yttrande beträffande riktlinjer för utveckling av gruvhanteringen, stålindustrin och skogsnäringen av Ingvar Svanberg, Hugo Bengtsson, Arne Blomkvist, Nils Erik Wååg, Lilly Hansson, Karl-Erik Häll och Rune Johansson i Ljungby (samtliga s).

FRIDA BERGLUND (s):

Herr talman! I mitt inlägg tar jag upp arbetsmarknadsutskottets betänkande 1978/79:33. Låt mig börja med att konstatera att samhällsförändringarna skedde snabbt efter regeringsskiftet 1976.

Norrbotten är det län som drabbats hårdast av brist på handlingsförmåga hos de borgerliga regeringarna.

På s. 4 i utskottsbetänkandet redovisas befolkningsförändringarna i länet 1971–1978. Kurvan går nästan rakt ner från 1977. Det betyder en snabbt ökande utflyttning från länet.

Den stagnation som drabbat Norrbotten innebär stora påfrestningar för alla som lever och verkar i länet. Det är många människor som far illa både fysiskt och psykiskt av undersysselsättningen, osäkerheten och oron för framtiden.

Våren 1976 kunde vi i Norrbotten skönja en positiv utveckling. 1960-talets

utflyttningar hade hejdats genom den socialdemokratiska regeringens energiska insatser på många olika områden. Sysselsättningsläget förbättrades. Vi hade visserligen inte nått upp till den sysselsättningsgrad som man hade i andra delar av landet, och arbetslösheten var fortfarande större än på andra håll, men trots det såg många människor fram emot ökade sysselsättningsmöjligheter och kände optimism inför framtiden.

Trepartiregeringen hade emellertid inte suttit länge i kanslihuset förrän det började komma illavarslande budskap och orosmoln. Den borgerliga riksdagsmajoriteten konstaterade i december 1976 att orter som inte hade varit i behov av regionalpolitiskt stöd hade fått det – underförstått Luleå. I massmedia talade man om den stora överhettningen i Norrbotten och visade bilder från leriga byggarbetsplatser – "det nya Klondyke". Det var ett led i opinionsbildningen mot de beslutade insatserna för länet.

Den borgerliga trepartiregeringens industriminister talade om att det skulle få fördömande konsekvenser för Sverige om man investerade 10 miljarder kronor i Stålverk 80. Jag citerar från debatten den 10 december 1976: "Vi måste i stället styra över de resurser som skulle ha satsats på Stålverk 80 till andra utvecklingsprojekt i Norrbotten, till verkstadsindustrin och till andra delar av näringslivet – det finns bättre sätt att säkra sysselsättningen i Norrbotten under de närmaste åren."

Herr talman! Resultatet av "det bättre sättet" att säkra sysselsättningen redovisas på s. 5 och 6 i betänkandet. Där framgår att arbetslösheten är tre gånger så hög som i riket i dess helhet. Behovet av arbetsmarknadspolitiska insatser har ökat och utflyttningen har kommit i gång. Vid årsskiftet var antalet arbetslösa 16 per ledig plats. Byggarbetslösheten medförde att det var 40 sökande till varje ledig plats inom byggnadsverksamheten. Många gånger tidigare har vi hört, när socialdemokraterna har lagt fram förslag, att de inte var bra utan att de borgerliga hade bättre sätt att klara sysselsättningen på. Men när man i regeringsställning skulle förverkliga sina förslag och "säkra sysselsättningen" visade det sig att det var bara ord utan innehåll. Inte blev det några miljarder till verkstadsindustrins investeringar i Norrbotten. Inte blev det långsiktiga investeringar för de utlovade 10 miljarderna, trots att ca 30 miljarder styrdes över till näringslivet under trepartiregeringen och 20 miljarder under folktopartiregeringen.

Under de år som gått har den socialdemokratiska riksdagsgruppen vid upprepade tillfällen presenterat förslag som skulle ha inneburit en förbättrad sysselsättning i Norrbotten och utvecklingsmöjligheter för länet, baserade på utveckling av länets basindustri, som måste vara grunden för tryggad försörjning i vårt län. Men den borgerliga riksdagsmajoriteten har röstat ner alla våra förslag, med konsekvenser som klart framgår av utskottsbetänkandet och som jag nämnt tidigare – 5 000 fler sysselsatta i olika former av arbetsmarknadspolitiska åtgärder och ökade anslag till beredskapsarbeten.

Det är inte enbart i det här huset som socialdemokraterna har försökt påverka de borgerliga regeringarna. I Norrbotten har en stor del av befolkningen varit mycket aktiv och deltagit i diskussioner och debatter om

Torsdagen den
10 maj 1979

*Sysselsättningen
i Norrbotten*

hur man skall lösa länets sysselsättningsproblem på både kort och lång sikt. Både LO och TCO har lagt fram förslag som lämnats till regeringen. Inte heller dessa har resulterat i åtgärder. Man har varit lomhörd på båda öronen.

Nu har vi hamnat i den situationen att folkpartiregeringen lägger fram ett s. k. krispaket. Statsrådet Wirtén konstaterar att "sysselsättningsläget i Norrbotten inger oro". Från socialdemokratiskt håll har vi känt denna oro ända sedan hösten 1976 och i olika sammanhang här i riksdagen försökt få både trepartiregeringen och folkpartiregeringen att lyssna på oss. Men det har varit förgäves.

Herr talman! Vårt län hade inte behövt "köras ner i botten" – det hade kunnat undvikas. Nu kommer det att ta år innan skadorna är reparerade. Detta konstaterande gör jag fylld av vemod.

Utskottsbetänkandet är ett facit på vad som händer när de fria marknadskrafterna får verka utan att den politiska ledningen värnar om människornas trygghet. Jag vill säga att det är positivt att statsrådet Wirtén lagt fram detta förslag. Att komma så långt att man inser att sysselsättningsituationen inger oro är ett steg i rätt riktning. Krispaketet skall enligt regeringen ge 2 000 nya arbetstillfällen. Jag kommer inte att diskutera om bedömningen är rätt eller inte och inte heller om det är kortsiktiga eller långsiktiga arbeten. Jag anser att Norrbotten har hamnat i det läget att varje arbetstillfälle är värdefullt. Detta förslag kommer inte att lösa våra sysselsättningsproblem även om det skulle ge 2 000 nya arbetstillfällen. Det får ställas i relation till att ca 21 500 personer är utanför den ordinarie arbetsmarknaden. Dessutom finns det en mycket stor dold arbetslöshet, speciellt bland kvinnorna, som icke anser sig ha några chanser att få arbete och därför inte går till arbetsförmedlingen.

Från socialdemokratiskt håll biträder vi regeringens förslag om ökade beredskapsmedel. Vår motion nr 2293, som behandlas i detta sammanhang, redovisar dels vilka förslag vi har lagt fram under de gångna åren, dels hur vi ser på framtiden. Motionen har delvis behandlats i ett annat utskott och kommer också att kommenteras av mina partikamrater där.

Från vårt parti framhåller vi att vårt sammanhållna program för långsiktig förstärkning av näringar och sysselsättningar i Norrbotten får effekt först efter viss tid. Det gäller i hög grad de förslag som folkpartiregeringen lagt fram vid sidan av de regionala arbetsmarknadspolitiska åtgärder som förs fram. Dessa åtgärder är, som jag tidigare framhållit, av en omfattning som inte kan bryta den aktuella sysselsättningskrisen i vårt län. Det gäller i särskilt hög grad byggsektorn, där en stor del av byggnadsarbetarkåren är arbetslös. Man måste ha kompletterande insatser som får en omedelbar effekt på arbetsmarknaden, och därför har vi socialdemokrater tagit upp den offentliga sektorn och dess roll i sysselsättningspolitiken. Detta gäller speciellt landstingets investeringar. Vi har ställt krav på att regeringen omedelbart upptar förhandlingar med Norrbottens läns landsting rörande statens medverkan i utbyggnaden av den offentliga verksamheten i Norrbotten. Vårt förslag innebär i realiteten att man tidigare lägger planerade sjukhusinrättningar, att de utförs som bered-

skapsarbeten och att staten går in med stöd till driften från den dag då anläggningen tas i bruk till den ursprungligen planerade driftstarten. Jag konstaterar med tillfredsställelse att det blivit enighet kring vårt förslag. Förslaget innebär att både byggnadsarbetena och de permanenta arbetstillfällena sprids över stora delar av länet, och det är en stor fördel. Jag tolkar enigheten så, att också de borgerliga delar vår oro för framtiden och att de kommer att i praktisk handling visa det i de kommande voteringarna under våren. De får då stora möjligheter att visa sin vilja.

Jag förutsätter att förhandlingarna kommer i gång snabbt – förutsatt att kammaren följer det enhälliga utskottets förslag.

Herr talman! Jag vill något kommentera flerpartimotionen 2290 från Norrbottensbänken. Regeringen har föreslagit medel för olika former av kombinationssysselsättningar i länets mest utpräglade glesbygder, t. ex. stöd till småindustri och hantverk. Vi har föreslagit att medlen skulle utgå efter samma principer som vattenregleringsmedlen. Glesbygdsinsatserna är oftast av sådan karaktär att de måste skräddarsys i varje enskilt fall, och ofta är det fråga om blygsamma belopp. Därför är det viktigt att man har variationsmöjligheter och en enkel handläggning av ärendena. Utskottet anser att man bör undvika detaljreglering för dessa medel, och länsstyrelsen bör ha stor frihet i användandet av medlen. Jag vill understryka att det är viktigt att dessa medel kan utnyttjas effektivt för att bidra till sysselsättning för de värst drabbade delarna av vårt land.

Det verkar som en paradox, att samtidigt som man diskuterar krispaket för Norrbotten i riksdagen så kan man läsa i en av våra största dagliga tidningar att de marknadsmässiga säkerheterna i Sverige finns i Norrbotten. Vårt län är rikt; det finns råvaror, malm, skog, energi och arbetskraft.

Det är samhället som har ansvaret för att resurserna utnyttjas på ett sådant sätt att de ger människorna framtidstro och social trygghet. Det är oförsvarbart av politikerna att sitta handlingsförlamade medan tiden rinner i väg och människorna utsätts för stora lidanden.

Herr talman! Med detta yrkar jag bifall till arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkandet nr 33.

EIVOR MARKLUND (vpk):

Herr talman! Riksdagen skall i dag diskutera regeringens s. k. förslag om åtgärder för att främja sysselsättningen i Norrbotten. Av praktiska skäl har behandlingen av propositionen delats upp i olika delar, som hänskjutits till tre olika utskott. Låt mig därför i detta mitt första inlägg i dag kommentera regeringens förslag i stort och i de senare inläggen behandla enbart de då aktuella delförslagen.

Industriminister Huss har varit uppe hos oss i Norrbotten och hälsat på. På en fråga som han då fick, om Norrbotten har någon industriell framtid, svarade han enligt tidningsuppgifter: Jag hoppas det!

Det är en träffande recension av regeringens egen Norrbottenspolitik. Den visar, tycker jag, att regeringens förhoppningar står till andra än till de egna

krafterna, ett förhållande som i och för sig är sådant att också jag och vårt parti kan se det som positivt.

Regeringen föreslår ingenting som i grunden kommer att ändra situationen och villkoren för Norrbotten. Regeringen fortsätter därmed en virrig och planlös politik, när det i stället skulle behövas en offensiv och målmedveten satsning och planering för ett bättre framtida Norrbotten. Också arbetsmarknadsutskottet gör ett konstaterande i samma riktning i sitt betänkande nr 33. Utskottet skriver att de grundläggande problemen med att öka industrialiseringsgraden och förbättra näringsstrukturen i länet kvarstår. Det har de gjort länge nu, och de kommer att fortsätta att göra det också sedan riksdagen har behandlat detta betänkande. Jag beklagar att socialdemokraterna har skrivit ihop sig med de borgerliga i utskottet på den här punkten, särskilt som man – det framgick av Frida Berglunds inlägg nyss liksom det gjort vid socialdemokraternas agerande i länet – ofta, med rätta, kritiserar innehållet i den folkpartistiska Norrbottenspolitiken.

Norrbotten har länge – alltför länge – varit utsatt för ett kolonialt utnyttjande. Människor har tvingats att flytta från sina hem, sin hembygd, sina anhöriga och sina vänner. Norrbotten har försett andra landsändar med arbetskraft och med rikedomar. I Norrbotten finns ju, som Frida Berglund nyss konstaterade, stora rikedomar i form av malm, skog och olika mineraler. Detta har dock sedan lång tid tagits från Norrbotten och använts till att utveckla andra delar av landet. De smulor som blivit över till Norrbotten har inte räckt särskilt långt, och därför finns där i dag en utbredd arbetslöshet, därför finns norrbottningar spridda över hela landet och därför har Norrbotten en mycket ensidig industristruktur.

Norrbotten skulle behöva ordentliga satsningar för att bekämpa arbetslösheten och för att bygga upp en allsidig industristruktur.

Förslag saknas inte. De finns i mängder. De har utarbetats av politiska organisationer och fackföreningar, av arbetare och tjänstemän. De har funnits lång tid, och det har varit en lång kamp för rättvisa åt Norrbotten. Den kampen fortsätter också, även efter riksdagens beslut i dag. Den skall vi fortsätta ända tills de befogade kraven vinner gehör.

Vänsterpartiet kommunisterna har i motionen 212 sammanställt sina krav när det gäller en positiv utveckling i Norrbotten till en utvecklingsplan för de kommande fem åren. Den utvecklingsplanen innefattar statliga satsningar och investeringar för 6 000 nya jobb, som i sin tur skulle ge ytterligare jobb inom områden som service och kommunikationer, i kommuner och landsting. Det sammantagna antalet jobb skulle därför kunna bli mångdubbelt större än det som motsvaras av de 6 000 arbetstillfällen som vi direkt anvisar i planen.

Vår utvecklingsplan för Norrbotten innebär att det statliga LKAB skall satsa offensivt för framtiden. Det innebär kraftfulla satsningar på gruvdriften och nya verksamheter som kemisk industri, elektronisk industri och verkstadsindustri. Vi har föreslagit att Luleå skall göras till ett stålcentrum. Däri ingår ett valsverk. Den nuvarande ensidiga råämnesproduktionen bryts,

och råämnena förädlas i stället för att bara exporteras. Bara den här delen i vår utvecklingsplan skulle, om den genomfördes, förbättra och radikalt förändra villkoren för Norrbotten. Den skulle skapa en framtidsinriktad industri i länet, och den skulle skaffa fler jobb till Norrbotten.

Vår utvecklingsplan innehåller också kravet att en konstgödsselfabrik skall byggas i Norrbotten. Vi har framhållit att alla nödvändiga råvaror finns i länet och att det finns ett stort behov av miljövänligare handelsgödsel. En sådan fabrik skulle innebära sammanlagt 800 nya jobb, och ytterligare jobb skulle tillkomma.

Förslagen finns, som sagt, för att komma åt Norrbottens grundläggande problem. Regeringen och den borgerliga riksdagsmajoriteten vill dock av olika skäl inte utnyttja dem och därmed kvarstår också alla problemen olösta. Det verkar ibland som om regeringen hoppas att de privatkapitalistiska ägarintressena skall ta fasta på de många konkreta och realistiska förslag som vi i Norrbotten utarbetat. Det verkar som om man vägrar att förverkliga våra förslag bara därför att man i så fall skulle frånta kapitalet möjligheten att göra vinster. Det är i varje fall oförståeligt att man så envist vägrar att göra de satsningar som människorna i Norrbotten föreslår – om det inte är just därför att man vill ge de kapitalistiska intressena fria händer att sköta länets och hela landets industri- och arbetsmarknadspolitik.

Det finns således andra alternativ än dem som regeringen och den borgerliga riksdagsmajoriteten företräder. Men riksdagens sammansättning omöjliggör deras förverkligande.

Arbetsmarknadsutskottet hänskjuter vår motion 212 med utvecklingsplanen för Norrbotten till ett annat betänkande och en annan dag, och därför får väl fortsättningen av den debatten anstå till dess. I det betänkande från arbetsmarknadsutskottet som vi behandlar i dag finns medtaget vårt förslag i motionen 1978/79:2268 om en servicecentral i Kiruna eller Gällivare. Utskottet föreslår dock ingen åtgärd; det avstyrker inte ens förslaget. I stället hänvisas till arbetsmarknadsministerns vaga uttalande i propositionen att han närmare vill låta utreda förutsättningarna för att inrätta en sådan central, lokaliserad till malmfälten i Norrbotten.

Det vore bra om man kunde komma ifrån frågan med detta, tycker tydligen utskottet. Men all erfarenhet visar ju att det som riksdagen inte beslutar, det kommer inte heller till förverkligande hur välvilliga och förstående uttalanden som än görs. Arbetsmarknadsministerns uttalande tjänar därför till inget annat än att föra undan hela denna fråga. Vill riksdagen nu inte besluta att inrätta en statlig servicecentral i malmfälten, måste riksdagen i alla fall besluta att ge arbetsmarknadsministern i uppdrag att göra en sådan undersökning och förelägga riksdagen ett förslag. I annat fall kommer denna fråga att försvinna ända tills någon återigen tar upp den här i riksdagen.

I propositionen föreslås att ett nytt marknadsföringsbolag skall bildas. Det är bra. Vi har i vpk-motionen 1978/79:2268 föreslagit att riksdagen i direktiven för detta marknadsföringsbolag skall besluta skriva in direktiv om handel med socialistiska stater och utvecklingsländerna.

Näringsutskottet svarar i sitt betänkande nr 45 att man utgår från att det

nya marknadsföringsbolaget kommer att söka etablera kommersiella förbindelser med olika länder. Utskottet menar att det inte finns någon anledning för riksdagen att peka ut vissa stater som företaget särskilt skall uppmärksamma.

Utskottet ger med detta svar uttryck för en passiv och slapp inställning. Om riksdagen skall besluta om inrättandet av ett marknadsföringsbolag, måste riksdagen väl rimligen också ha uppfattningar om direktiven för bolaget. Vi kommunister vet också bara alltför väl att det finns orsak att ständigt upprepa påminnelserna om handel med bl. a. de socialistiska staterna.

Vi är också väl medvetna om att svensk handel med utvecklingsländerna måste framhållas – dels därför att handeln med dessa länder är outvecklad, dels därför att dessa länder önskar öka sin handel med vårt land. Just därför är det förvånande att utskottet reagerat så slappt som nu skett.

Det finns visst anledning att peka ut vissa länder, som det nya marknadsföringsbolaget borde bedriva handel med, och därför har vi också föreslagit att detta skall skrivas in i direktiven. Även om nu ett enigt näringsutskott yrkar avslag på vårt förslag, tycker vi att det finns anledning att ha sådana direktiv. Risker är annars att den svenska handeln bara ytterligare kommer att riktas till de västeuropeiska grannländerna och USA. Det vore beklagligt, inte minst för utvecklingsländerna, som önskar och behöver direkta handelsavtal och då helst med statliga instanser och inte med privatkapitalistiska intressen. Nog finns det anledning att besluta om direktiv.

Vi har i vår motion 1978/79:2268 föreslagit åtgärder för att rusta upp Norrbottens jordbruk. Vi menar t. ex. att Norrbotten bör bli självförsörjande vad gäller konsumtionsmjölk. Enbart för att åstadkomma detta måste man bygga nya ladugårdar och öka länets kostam med 4 000 djur. Det i sin tur motsvarar ca 200 nya familjejordbruk. Detta anger en annan utveckling än den som förekommer i dag. Det kräver också omfattande och kraftfulla åtgärder. Det är därför vi har föreslagit riksdagen att besluta om sådana åtgärder.

Jordbruksutskottet svarar i sitt betänkande nr 25 att en av Norrbottendelegationens huvuduppgifter är att avge och utforma förslag. Denna delegation sägs ha uppgiften att lägga förslag för att främja utvecklingen inom bl. a. jordbruket. Det visste vi redan, så det är inget lysande svar från utskottets sida. Vi har inget att anmärka mot att Norrbottendelegationen avger sådana förslag. Vad vi föreslagit är i detta sammanhang att riksdagen skall ta fram förslag till åtgärder – utöver Norrbottendelegationens arbete – för att utveckla och upprusta Norrbottens jordbruk.

Om riksdagen beslutar så, innebär detta ju sammantaget en ökad omsorg och ett ökat utvecklingsarbete, och det är precis vad som behövs för att förbättra Norrbottens jordbruk på det sätt som vi föreslagit i motionen.

Regeringens förslag till åtgärder för att främja sysselsättningen i Norrbotten innebär sammantaget inte på långt när vad det har framställts som. Förslagen innebär litet här och litet där, men totalt sett förblir allt vid det gamla, och Norrbottens grundläggande problem förblir olösta. Det behöver inte vara så, och det borde inte heller vara så. Egentligen skulle inte en enda

människa behöva gå arbetslös bara därför att det inte finns uppgifter och pengar. Tvärtom kostar Norrbotten med dess nuvarande problem långt mer än vad våra förslag i utvecklingsplanen skulle kosta att förverkliga.

De många miljoner kronor som regeringen och nu också riksdagen avsätter för Norrbotten uppehåller allt vid det nuvarande. De kunde och borde i stället ha använts i en offensiv satsning för ett starkt utvecklat Norrbotten. De borde ha använts för att bygga den breddade industristruktur som Norrbotten så väl behöver. De borde ha använts för att skaffa fler och framtidsinriktade jobb till Norrbotten.

Tyvär innebär riksdagens beslut att den gamla överlappningspolitiken fortsätter. Man bättrar på litet på ytan, men i botten förblir problemen orörda. Detta innebär också att rättvisa, hopp om en bättre framtid och optimism i Norrbotten får vänta ännu längre. Det innebär också att besvikelsen och förbittringen kommer att öka.

Men, herr talman, kampen för Norrbotten fortsätter. Det kommer därför att bli fler aktioner av ungdomen i Norrbotten för jobb och en hoppfull framtid. Nästan 5 000 ungdomar, representerande över 100 ungdomsorganisationer, deltog i Norrbottensmarschen, däribland också flera ungdomsförbund till riksdagspartierna. De kommer att fortsätta att kämpa för rättvisa för sitt län. De kommer att fortsätta därför att de måste fortsätta.

Låt mig, herr talman, avslutningsvis få hemställa om bifall till vpk-motionen 212 och till första, fjärde och åttonde yrkandena i vpk-motionen 2268.

ALF LÖVENBORG (apk):

Herr talman! Vi behandlar nu det folkpartistiska sysselsättningspaket som lanserades med pukor och trumpeter och statsrådsbesök. Som i så många andra fall hade delar av innehållet läckt ut i förväg, men de flesta trodde nog ändå att de viktigaste delarna var fördolda fram till det högtidliga avlämnandet. Förväntningarna var alltså betydande. Besvikelsen blev ännu större.

Vi vet alla att folkpartister är bra på marknadsföring. Att så är fallet är väl naturligt, eftersom det nuvarande regeringspartiet har en betydande förankring i affärsvärlden. Men marknadsföring och paketering är ju en sak. Innehållet är alltid det viktigaste, och när paketet öppnades blev inte norrbottningarna särskilt hänryckta.

I presentationen hette det: Här kommer det en miljard som skall ge 2 000 nya jobb. Halleluja!

2 000 nya jobb är i och för sig inte särskilt imponerande i ett län där det behöver skapas ca 30 000 nya arbetstillfällen, om man på allvar skall tala om full sysselsättning, vilket är den enda tolerabla målsättningen.

Men när man granskar paketets innehåll kommer man fram till att talet om de 2 000 nya jobben är en grov och osäker kalkyl och att det framför allt inte handlar om det Norrbotten skriker efter – nämligen fasta arbetstillfällen.

Vi är inte motståndare till de förslag som har lagts fram i propositionen. Det är bra att man bygger en forskningsstation för gruvbrytning i Kiruna, att man utvidgar mineralprospekteringen i Jokkmokk, bygger ut flygplatsen i Luleå,

satsar på turism etc. Men inte räcker det. Inte förändrar det situationen, och inte handlar det om några 2 000 arbetstillfällen. Det kan möjligen innebära att vi står kvar på samma plats i arbetslöshetsstatistiken.

Vi har i vår motion citerat propositionens över måttan snillrika inledning. Där har regeringen – efter mycket grubbel, får man förmoda – kommit fram till följande analys:

”Den nuvarande arbetslösheten och den låga sysselsättningsfrekvensen i länet beror främst på ett totalt sett för litet antal arbetstillfällen.”

Vem kan bestrida denna slutsats? Men när man nu har kommit fram till den, borde logiken också ha sagt, att man nu måste lägga fram en generalplan för att vi någon gång skall komma ur detta elände.

Utskottets talesman kommer förmodligen att hävda att man också har gjort andra insatser, och förvisso är det så. Men jag vill med ändå större skärpa hävda, att det skvättande som ni nu håller på med icke kommer att förändra situationen. Det kan möjligen innebära, att man konserverar den nuvarande höga arbetslösheten, så att den inte blir större än vad som ungefär motsvarar nuvarande nivå. Men det innebär inte mer.

Så blir det, för det finns ingen klar målsättning bakom regeringens handlande, det finns ingen generalplan för att åstadkomma den strukturella förändring som länet måste genomgå, om avvecklingen av Norrbotten skall kunna förändras till utveckling.

Från kommunistiskt håll har vi under årens lopp lagt fram förslag om en generalplan för Norrbotten, att länet skulle göras till ett försökslän för statlig planhushållning. Vi har föreslagit att man skulle återuppta projektet Stålverk 80, för att sedan utifrån detta stora projekt planmässigt inleda en industrialisering. Vi har lagt fram konkreta förslag som, om de hade genomförts, skulle ha inneburit att Norrbotten och norrbottningarna befunnit sig i en helt annan situation. Men det har varit som att tala för döva öron, och nu står man återigen inför den värsta arbetslöshetskrisen som vi har haft under hela efterkrigstiden.

I det läget kommer regeringen med ett sysselsättningspaket som påstås ge 2 000 nya jobb, men som troligtvis inte kommer att ge ens det. Är det underligt att man känner besvikelse?

Vi har i vår motion, i anledning av det s. k. sysselsättningspaketet, hänvisat till den långa rad av förslag som vi tidigare ställt och som jag inte skall upprepa men som borde ha funnits med i propositionen, om man verkligen på allvar vill vända den nuvarande ödesdigra trenden.

Vårt första förslag är att projektet Stålverk 80 återupptas i ursprungligt format. Det skulle ge minst 6 000 nya jobb utöver de av regeringen föreslagna. Vi har en rad andra förslag som också skulle ha skapat sysselsättning åt de mest drabbade delarna av länet, Tornedalen och övriga inlandskommuner. Jag skall inte utveckla resonemangen kring dem, eftersom de återkommer senare.

Här behandlas ju endast ett av de yrkanden som finns i vår motion, nämligen vårt krav på stöd för tidigareläggning av offentliga investeringar. Därmed menar vi både landstingsprojekt och kommunala projekt.

Vår motion skrevs strax efter det att Norrbottens landsting hållit sitt senaste möte. Vid det tillfället lade landstingsrådet Erik Hammarsten fram ett förslag med den innebörden och uppmanade landstingsledamöterna i riksdagen att aktualisera frågan i denna församling. Det har skett från både vårt håll och socialdemokratiskt håll, och det har fått en gynnsam behandling av utskottet. Detta bör noteras.

Det sägs att när det gäller sådant stöd bör regeringen återkomma till riksdagen med eventuella förslag. Ordet "eventuella" förefaller mig dock något oroande. Jag hoppas att min oro inte är befogad utan att regeringen verkligen snabbt kommer att lägga fram konkreta förslag som en frukt av de överläggningar som utskottet förutsätter skall ske med anledning av våra motioner.

Arbetslösheten bland byggnadsarbetarna är rekordhög, och en tidigareläggning av de projekt som ändock måste genomföras kan väsentligt förbättra läget under nästa höst och vinter.

Jag lyssnade också med betydande intresse till Frida Berglund. Det fanns mycket som var bra i hennes anförande. När det gäller beskrivningen av läget har vi inga invändningar. Men jag vill i alla fall i detta sammanhang betona att skall man lösa problemen i Norrbotten och skall man kunna skapa full sysselsättning och utveckling, går det inte att plocka fram den gamla socialdemokratiska politiken, för den var heller inte särskilt Norrbottensvänlig. Vem minns inte den förbannade flyttningspolitiken under 1950- och 1960-talen, då by efter by tömdes, då lämmeltågen av tvångsflyttade gick söderut år efter år, då man upplevde initialerna AMS som att alla måste söderut. Nu möter man många av dem som flyttades under den tiden som arbetslösa i andra delar av Sverige.

Realiteterna i Norrbotten är att det behövs 30 000 nya arbetstillfällen. Någon plan för hur det skall klaras har inte heller socialdemokratin lagt fram. Det krävs mångmiljardsatsningar och ett nytänkande, en ny politik också från socialdemokratin sida, inte att man återvänder till den gamla, för då blir det ingen ändring.

Jag skulle i detta sammanhang till den mest auktoritativa företrädaren för det socialdemokratiska partiet, Olof Palme, som ju senare skall ha ordet, vilja ställa några frågor, bl. a. dessa: Är ni på socialdemokratisk sida beredda till en helt ny lokaliseringspolitik, byggd på andra principer än de tidigare? Är ni beredda att lägga fram en plan som verkligen garanterar sysselsättningen och utvecklingen i Norrbotten? Och är ni – om borgarna nu åker väck från taburetterna, vilket jag verkligen hoppas, och socialdemokraterna återfår regeringsmakten – beredda att återuppta projektet Stålverk 80 och att då se till att det denna gång kan förverkligas?

Vpk har föreslagit en utvecklingsplan för Norrbotten. Den ligger i linje med förslag och motioner som jag tidigare varit med om att arbeta fram, och den har självfallet mitt fulla stöd. Det borde den idén ha från åtminstone hela Norrbottensbänken.

I övrigt blir det väl anledning att återkomma såväl till de konkreta förslag som vi har ställt i anledning av den proposition som nu behandlas i olika

omgångar som till de förslag som vi har ställt under den allmänna motionstiden.

GÖTE PETTERSSON (fp):

Herr talman! Mina kolleger på Norrbottensbänken har värtaligt och med starka ord beskrivit arbetsmarknadssituationen i Norrbotten. Möjligen kan man tillägga att en stor arbetslöshet knappast är någonting nytt för länet. Jag såg i en skrift från 1968 att Haparanda, Övertorneå och Pajala då hade 400 sysselsatta i industriarbete och att samtidigt 2 200 människor var sysselsatta med beredskapsarbete eller i arbetsmarknadsutbildning.

Stora barnkullar, alldeles för snabb rationalisering inom jord och skog och oförmåga att öka förädlingsgraden i industrin har lett till en ständigt högre arbetslöshet och export av tiotusentals människor söderut under 1950- och 1960-talen. En liten återhämtning skedde i början av 1970-talet. Den berodde mest på den snabbt växande offentliga sektorn och en fördubbling av antalet deltidsarbetande. Efter den återhämtningen kom så Stålverk 80-kraschen, konjunktur- och strukturproblem som med naturnödvändighet slår särskilt hårt mot råvarubaserade och lågförädlade industrier.

Man kan naturligtvis ha synpunkter på den brist på förutseende som kännetecknade 1950- och 1960-talen – den naivitet som gjorde att vi norrbottningar godtog att vi i så stor utsträckning skulle vara råvaruproducenter eller t. ex. tillät exploatering av våra älvar utan att samtidigt kräva att mer än en fjärdedel av den erhållna elströmmen användes för vår egen utveckling.

Det är frestande att fråga varför LKAB inte alls hyste något intresse för att leta efter andra mineral, ta reda på de sällsynta jordartsmetallerna eller medverka till att mer än 5 % av företagets malm blev förädlad. Varför är förädlingsgraden av ASSI:s produkter betydligt lägre i Norrbotten än bland jämförbara industrier på andra håll i Sverige? Hur stor roll spelar placeringen av huvudkontoret för koncernens känsla av ansvar för bygden? Hade vi haft ett annat och bättre diversifierat LKAB om huvudkontoret hade legat i Kiruna? Jag och många med mig tror att så hade varit fallet.

Basindustrierna är den grund på vilken näringslivet i Norrbotten vilar. LKAB, NJA och ASSI måste fungera och utvecklas. Särskilda propositioner behandlar de företagen och deras problem. I det förslag vi i dag behandlar påbörjas en angelägen upprustning av malmbanan. Den upprustningen bör medverka till att LKAB:s möjligheter att bli lönsamt avsevärt förbättras.

Det är väsentligt att LKAB kan bredda sin verksamhet och bryta andra mineral och jordartsmetaller. I fjol fick nämnden för statens gruvegendom i uppdrag att upprätta en plan för prospektering i Norrbotten. Den följs nu av en ordentlig genomgång av Jokkmokks kommun som ger 60 arbetstillfällen under några år och troligen också brytvärda mineral. Provgruvan som skall startas i Kiruna kan ge både bättre brytmetoder och möjligheter att utveckla gruvutrustning som kan produceras i Norrbotten.

Regioninvest i Norr AB har bildats av förutvarande NJA-invest AB. Genom det medelstillskott som nu ges kommer bolaget att förfoga över 100

milj. kr. Det har till uppgift att stimulera industriell utveckling i Norrbotten. Med en förbättrad konjunktur kan Regioninvest – rätt skött – få en mycket stor betydelse för länet. Regioninvests VD har formulerat möjligheterna så att ”de 100 milj. kr. Regioninvest i dag förfogar över är en hävarm som rätt använd kan sätta i gång investeringar för en halv kanske en miljard kronor”.

Offertprincipen torde kunna bli ett annat regionalpolitiskt medel av stor betydelse. Riksdagen beslöt 1977 att den skulle kunna användas för att locka företag till t. ex. Norrbotten. Hittills har den tillämpats i endast några mindre fall. Propositionen förutsätter att detta offertförfarande nu skall utnyttjas på ett mer systematiskt sätt. Därför har en genomgång av lämpliga etableringar påbörjats i samarbete med Industriförbundet. Jag vill understryka vad som sägs i betänkandet: ”Utskottet utgår från att regering och myndigheter gör vad som är möjligt för att vidga användningen av stöd enligt offertprincipen.”

Norrbottendelegationen har tillsammans med tekniska högskolan i Luleå finansierat ett systematiskt industriellt utvecklingsarbete. Man har tagit fasta på en idé eller en produkt, utvecklat den och satt den i produktion i något befintligt eller nybildat bolag. För att detta banbrytande utvecklingsarbete skall kunna fortsättas ställs nu 9 milj. kr. till Norrlandsfondens förfogande.

Det här Norrbottenspaketet är en ganska välkomponerad anrättning. Det har beräknats ge ungefär 2 000 arbetstillfällen. Det innehåller både omedelbara arbetstillfällen och stora utvecklingsmöjligheter. Genom Regioninvest, stöd till utvecklingsfonden, tekniska högskolans utvecklingsarbete, provgruva, malmprospektering och uppdraget att tillämpa offertprincipen mer systematiskt samt andra förslag tas några steg framåt mot en bättre regional balans.

Arbetsmarknadsutskottets yttrande är enhälligt. Det är ett ganska gott bevis på att medvetandet om de stora svårigheterna i Norrbotten finns hos alla partier och att vi även är beredda att vidta speciella åtgärder för att komma till rätta med svårigheterna.

Ett antal motioner har också behandlats av utskottet. I de delar som de omfattar det här ämnesområdet har de i de flesta fall liknande förslag som de som behandlas i propositionen. Därav följer att utskottet inte anser att de skall föranleda någon åtgärd.

Från apk och socialdemokraterna finns motionsförslag om särskilt statligt stöd för tidigareläggning av offentliga investeringar. Avsikten är att investeringarna skall ske med beredskapsmedel samt att statsmakterna skall betala driftkostnaderna från tiden för idrifttagandet fram till den ursprungligen planerade driftstarten. Utskottet förordar att överläggningar av det slag motionerna föreslår kommer till stånd. Parentetiskt kan tilläggas att det siffermaterial som motionerna stöder sig på är rätt överdrivet. Det är knappast fråga om 700 arbetstillfällen utan betydligt färre. Men det får väl förhandlingarna ge närmare besked om.

Med detta yrkar jag bifall till vad arbetsmarknadsutskottet hemställt i sitt

Torsdagen den
10 maj 1979

*Sysselsättningen
i Norrbotten*

betänkande nr 33.

Jag vill gärna knyta några kommentarer till en del av det som har sagts av de föregående talarna.

Jag fick inte riktigt klart för mig huruvida Eivor Marklund var med eller mot Norrbottenspaketet – hennes tonläge var högt uppdrivet, och jag fick närmast en känsla av att det mesta av det som har föreslagits inte fann nåd inför hennes ögon. Hon var bekymrad över att servicecentralen eventuellt inte skulle komma till utförande – skrivningen var för vag, ansåg hon. Jag försäkrar Eivor Marklund att jag skall göra vad jag kan i detta fall, och jag hoppas att vi med gemensamma krafter kan se till att det som nu i första hand skall bli en inventering och en utredning skall följas av konkreta förslag. Vid de diskussioner som vi har haft har det visat sig att ambitionen att åstadkomma någonting är mycket stark även från departementets sida.

När det gäller marknadsföringsbolaget tyckte Eivor Marklund att utskottet har uttryckt sig alltför slapt. Utskottet borde enligt Eivor Marklund ha en uppfattning om framför allt vart dessa norrbottniska produkter skall säljas. Man borde med andra ord ha en målsättning. För mig förefaller det vara ganska klart vad målsättningen är – det är helt enkelt att försöka sälja norrbottniska produkter. Man skall alltså med detta marknadsföringsbolag koncentrera sig på Norrbotten och norrbottniska produkter, och jag tycker att man skall sälja varorna till dem som vill köpa dem. Det väsentliga är ändå att få ordentlig skjuts på näringslivet i Norrbotten, och detta bolag kan medverka till den saken.

I arbetsmarknadsutskottets betänkande behandlas en mycket stor vpk-motion, men jag skall inte gå in i detalj på den. Jag kan bara konstatera att då man talar om att det utarbetade förslaget skall ge 6 000 nya jobb så är även det en ganska rund siffra. Ett av de förslag som finns i motionen är byggande av en konstgödselabrik. Det har faktiskt gjorts en bedömning av Norrbottensdelegationen av vad en sådan fabrik för NPK-gödsel kan ge. Vpk har sagt att den skulle ge ungefär 500 arbetstillfällen och att förslaget borde realiseras kvickt. Norrbottensdelegationen har granskat förslaget i sin industrigrupp och kommit fram till att det skulle bli en oerhört dyr investering. Det skulle handla om ungefär 80 arbetstillfällen för 500 milj. kr. Och det skulle bli ett underskott i driften i storleksordningen 1 à 2 milj. kr. per arbetstillfälle och år. Man har mot den bakgrunden konstaterat att förslaget knappast är realiserbart. Däremot har man sagt att man skall försöka ta upp apatitbrytning. Det pågår sådan i Kiruna, men man skall även försöka ta upp sådan brytning i Malmberget, även om Malmbergsapatiten är belastad med ganska stor mängd klor, som enligt teknikernas uppfattning gör den mindre lönsam. Men i det hänseendet fortsätter ändå utredningen.

Det finns en hel del att säga om Frida Berglunds utgångsläge. Hon sade att den socialdemokratiska politiken i början av 1970-talet var framgångsrik för Norrbotten. Jag vill gärna erkänna att det då skedde en återhämtning. Men vi kan konstatera att det till mycket stor del berodde på fördubblingen av antalet deltidssysselsatta, som framför allt ökade på grund av att landstingsverksamheten och den offentliga verksamheten växte. Därigenom kom

kvinnorna ut på arbetsmarknaden, och de tar ofta deltidarbeten. Men det skedde också på industrisidan en viss återhämtning.

Men man skall samtidigt ha klart för sig att det fanns många problem kvar att lösa. Inte rostade väl sodapannorna i Karlsborgsverken sönder på valnatten i september 1976? Nej, det var en långtgående process, som innebar att man var allvarligt oroad för att den industrin skulle läggas ner. Visst fanns det stora regioner vars problem inte hade blivit lösta. Utflyttningen från Tornedalen, de tiotusentals människor som fick ge sig i väg därifrån därför att de knappast såg någon möjlighet att få sysselsättning, är också ett resultat av samma politik.

Svårigheterna har varit stora, men låt oss ändå konstatera att nu när Norrbottensdelegationen – som kanske ibland blivit övervärderad – har arbetat ett tag har den trots allt åstadkommit kanske ett par hundra arbetstillfällen utefter Tornedalen. Det innebär trots allt att ett antal människor och byar där stöttas på ett sådant sätt att människorna fortfarande kan leva kvar i de bygderna.

Jag påminner mig att man även från socialdemokratisk sida ibland har uttryckt hur svårt det är att just klara sysselsättningen i Norrbotten. Och jag tror knappast att skillnaderna i de konkreta handlingarna är så stora som Frida Berglunds ord gav intryck av. Vi har uppenbara och stora svårigheter. Någon patentiösning finns inte, men vi får ändå försöka att lösa problemen. Norrbottenspaketet betraktar jag som en liten del i de försöken.

FRIDA BERGLUND (s) kort genmäle:

Herr talman! Göte Pettersson säger att det inte var bra när socialdemokraterna satt i regeringsställning. Jag kan väl hålla med honom om att inte allting var bra, men jag konstaterar samtidigt att det nu, när vi har sett vad den borgerliga politiken har åstadkommit, är betydligt värre än vad det var då vi hade en socialdemokratisk regering.

Beträffande sysselsättningen i vårt län under tiden 1970–1975 vill jag säga att det var målmedvetna insatser som gjordes från den socialdemokratiska regeringens sida. Investeringarna i de statliga basindustrierna gav 4 000 nya industrijobb. Det var investeringar som uppgick till ca 5 miljarder kronor. Vi fick tekniska högskolan. Vi fick fredsförband. Antalet sysselsatta ökade med 11 000, varav 7 000 var kvinnor. Det är klart att en del var deltidarbete, och målsättningen måste ju vara att alla som vill ha heltidsarbete skall få det. I folkpartiets Sverige gör man faktiskt så att man delar heltidstjänster för att kunna ge så många som möjligt jobb i halvtids- eller deltidarbete. Det kan man se när man t. ex. läser den sociala utvecklingsplanen för våra glesbygdskommuner.

Vi socialdemokrater har aldrig försökt påstå att det är lätt att skapa sysselsättning. Det är inte lätt att få fram en situation där människor känner trygghet. Men genom mödosamt arbete kan man nå resultat. Det visar den utveckling som vi hade i länet och som så hastigt förändrades när vi bytte regering.

Om man ser på den utveckling i vad gäller sysselsättningen som skett i

Torsdagen den
10 maj 1979

*Sysselsättningen
i Norrbotten*

Norrbotten på grund av arbetsmarknadspolitiska åtgärder finner man att antalet arbetstillfällen ökat med ungefär 6 000 från 1975 till 1979. Arbetslösheten har också ökat från 2,9 % år 1971 till 5,1 % år 1978. Detta är väl ändå siffror som bevisar att det är svårt om inte regeringen är handlingskraftig och ser till att vi får de investeringar i industrin som behövs. Socialdemokraterna hade lagt fram förslag redan hösten 1976.

EIVOR MARKLUND (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Om Göte Pettersson svävar i okunnighet om var jag och mitt parti står när det gäller innehållet i det s. k. Norrbottenspaketet har han dels lyssnat dåligt på vad jag har sagt, dels uppenbarligen följt vårt partidistrikts aktiviteter i länet lika dåligt.

Göte Pettersson tar upp några av de punkter som jag nämnt, bl. a. frågan om servicecentralen. Jag vidhåller den uppfattningen att det krävs ett beslut här i riksdagen för att servicecentralen skall komma till stånd. Det är väl bra att Göte Pettersson säger sig vilja jobba vidare med detta och att han vill ha min samverkan. Den kan jag visst utlova, men vore det inte bättre om Göte Pettersson fick Rolf Wirtén att lova att han verkligen tar detta som ett uppdrag från riksdagen? Det vore bättre än att han bara vagt och välvilligt i och för sig är intresserad av att inrätta en sådan här servicecentral. Eftersom det nu inte bjuds så mycket till Norrbotten – det är alltså en av mina uppfattningar om Norrbottenspaketet – skulle vi väl ändå kunna besluta om att regeringen skall avkrävas ett förslag om en servicecentral.

Sedan marknadsföringsbolaget! För bara några år sedan fanns det ju ett ganska omfattande motstånd mot svensk handel med de socialistiska staterna. Numera visas inte det öppet, men svensk handel med de länderna är fortfarande outvecklad och bör bli föremål för insatser från ett statligt marknadsföringsbolag. Det är vår absoluta uppfattning. Inte minst skulle detta gagna, menar vi, just den försäljning av Norrbottensprodukter som Göte Pettersson säger sig vilja främja.

Så konstgödsselfabriken! Göte Pettersson säger att Norrbottensdelegationen har genomfört undersökningar som visat på stora kostnader och allt vad det nu var. Men det är väl inte heller någon hemlighet att åtskilliga delar av Norrbottendelegationens undersökning har underkänts? Det är väl en av orsakerna till att man ändå fortsätter att arbeta med de bitar som Göte Pettersson hänvisade till?

Intresse för en konstgödsselfabrik finns bl. a. i de kommuner som har mineral som skulle kunna användas för konstgödseltillverkning. Det har gjorts uttalanden, bl. a. från Kiruna kommun, där man tagit ett uttalande för en konstgödsselfabrik. Före industriministern Åsling visade också ett tydligt intresse för det, inte minst från jordbrukarsynpunkt. Jag tror därför inte att Göte Pettersson skall avfärda den saken så lätt. Det är ett projekt som vinner större och större gehör i Norrbotten. Erkänn det, Göte Pettersson!

ALF LÖVENBORG (apk) kort genmäle:

Herr talman! Göte Pettersson tycker att det här är ett helt förträffligt paket. Ja, det måste han ju tycka. Och de förslag som finns där har vi inga invändningar mot. Det är allt som saknas som är felet med det. För den som vet problemens dimensioner står det klart att det är helt otillräckligt. Det är därför vi fått en något vanvördig behandling av det här sysselsättningspaketet, som kanske i viss mån upprört sinnena.

Paketet pytsades ut på ett nyhetsmässigt skickligt sätt. Det beskrevs på sina håll ungefär som om det skulle skapa en ny himmel och en ny jord för oss. Men det skapar inte ens de utlovade 2 000 arbetstillfällena – det kan inte ens Göte Pettersson garantera.

Nej, de erfarenheter man har gjort av folkpartiregeringens politik har visat att det stöd som Norrbotten får av den sittande regeringen är ett stöd av ungefär samma slag som det rep som stöder den hängde.

Här skryter ni över den ena åtgärden efter den andra. Ni säger att ingen regering gjort så mycket för Norrbotten som den nuvarande regeringen. Det låter som en grammofonskiva som har hakat upp sig. Men faktum är att vi har 20 000 utan fast arbete och att det i realiteten skulle behövas minst 30 000 nya arbetstillfällena. Det visar på problemens dimensioner. Det ger också de rätta proportionerna åt folkpartiregeringens omskrutna insatser.

Vad har ni för plan för att skapa full sysselsättning? Sanningen är väl att det inte finns någon plan och att ni inte heller har för avsikt att lägga fram någon sådan. Den liberala filosofin avhåller er också från att lägga fram en sådan plan. Ni tror ju framför allt på de fria marknadskrafterna och kapitalismens självläkande krafter. Då är det klart att någon djärv och målinriktad satsning för att utveckla den statliga företagsamheten – som man måste bygga på där uppe – inte kan finnas med i er världsbild.

GÖTE PETTERSSON (fp) kort genmäle:

Herr talman! Alf Lövenborg började med att säga att han mest hade talat om allt det som saknades i det här Norrbottenspaketet. Det är klart att det är svårt att föra en debatt om en proposition ifall man pratar om det som inte finns med i propositionen.

Vi är litet försiktiga i vårt ordval. Alf Lövenborg säger att jag inte kan garantera 2 000 jobb. Nej, men det är en beräkning att det skall bli det. Om det sedan blir över eller under får vi väl se så småningom. Det är alltid svårt att göra sådana bedömningar. Eftersom vi inte är så tvärsäkra utan är vana vid att vi kan missa med kanske 100 jobb åt ena eller andra hållet försöker vi låta bli att garantera någonting.

Eivor Marklund ansåg att NPKP-fabriken tränger sig fram därför att allt fler människor vill ha den. Ja, det var därför som Norrbottensdelegationen tog så allvarligt på det. Man vill gärna göra allt man kan för att se om det finns några möjligheter att åstadkomma en produktion. Därför har man så seriöst granskat det hela. Man har dock tvingats konstatera att det i den värld som vi lever i är svårt att realisera planerna – i varje fall vissa delar. För den skull behöver de inte vara helt avfärdade. Jag tog det bara såsom ett exempel på att

man kanske skall vara försiktig med att slänga ut en broschyr om att det blir 500 jobb, när löftena är så pass löst underbyggda.

I folkpartiets Sverige får kvinnorna deltidsarbete, säger Frida Berglund. Det skulle visst vara någon sorts målsättning. Jag tycker nog att vi kunde avhålla oss från grepp av den arten. Ett obestridligt faktum är ju att utvecklingen av kvinnoysselsättningen har gått mycket snabbt. Den startade i början av 1960-talet. För Norrbottens vidkommande, Frida Berglund, kan jag lämna ett par siffror. Mellan 1970 och 1975 ökade antalet deltidsarbetande i Norrbotten från 8 800 till 17 600, alltså exakt en fördubbling. Jag skulle gärna vilja veta om det från något ledande parti fanns någon bakomliggande målsättning, som gjorde att siffrorna blev sådana. Eller skall vi tillsammans erkänna att det är ett exempel på att kvinnorna har tagit sig ut på arbetsmarknaden? Då arbetstillfällena fanns inom den allmänna sektorn – framför allt genom en snabb utbyggnad av landstinget – och eftersom kvinnornas arbetssituation var sådan att de inte orkade med heltidsarbete vid sidan av hemarbete, tog de deltidsarbete.

Beträffande arbetslösheten i Norrbotten vill jag tillägga att om socialdemokratisk ekonomisk politik hade fått råda, där man inte erkänner devalveringarna och inte sänkningen av arbetsgivaravgiften, hade LKAB:s malmer kostat 20–25 % mer, vilket hade varit helt förödande för sysselsättningen i Norrbotten.

ALF LÖVENBORG (apk) kort genmäle:

Herr talman! Göte Pettersson talade om "den värld som vi lever i". Han menade förmodligen det system som vi lever i. Det är riktigt att den fullständiga lösningen ligger i ett annat system, ett system som tillåter planhushållning. Men mer finns naturligtvis att göra också inom detta samhälles ramar.

Göte Pettersson är troviss i sin förtröstan på paketet och dess effekter. Det må vara hans sak. Men kvar står frågorna: Hur skall man åstadkomma full sysselsättning? Hur skall man kunna skapa arbete åt alla i det största och på naturtillgångar rikaste länet? Vilken plan har ni?

De frågorna får vi helt naturligt inga svar på, eftersom man inte har någon plan. Dess värre tror jag att man inte heller vill ha någon.

EIVOR MARKLUND (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Det är givetvis svårt att realisera förslag, om man inte vill realisera dem. Det är alltid en fråga om vad man vill prioritera och var man vill göra insatserna. När det gäller förslag om åtgärder för Norrbotten har vi här i riksdagen så många gånger fått höra – inte bara nu av denna regering utan också av de båda förutvarande – att det inte saknas resurser utan idéer. Här läggs nu fram ett – inte löst underbyggt, Göte Pettersson, utan ett väl underbyggt – förslag om åtgärder, som skulle kunna skapa sysselsättning på flera håll i länet. Det förslaget vill Göte Pettersson inte helt avfärda i sin replik, men han tycker inte att det är så mycket att ta till.

I förhållande till ett regeringskansli har naturligtvis vpk:s Norrbottensdi-

strikt inte särskilt stora resurser, utan de är ganska blygsamma. Men vi har trots detta lyckats ta fram fakta. Vi har på varje punkt kunnat visa var råvarorna finns för en NPK-gödseltillverkning. Vi har t. o. m. givit oss på att göra vissa marknadsbedömningar, som har imponerat på människor som kan betydligt mer om den saken än jag. Vi har visat på fördelarna för svenskt jordbruk av ett sådant här miljövänligt gödselmedel. Vi har det tidigare statsrådet Åslings ord på att en tillverkning vore intressant från den synpunkten.

Skall vi nu, som sagt var, enas och ta gemensamma tag för att göra någonting för Norrbotten, tror jag att detta inte är den sämsta biten att gå ut gemensamt med.

FRIDA BERGLUND (s) kort genmäle:

Herr talman! Göte Pettersson tog upp den ekonomiska politiken, och jag vill understryka det han sade om att det är viktigt att föra en ekonomisk politik som ger regering och riksdag möjligheter att satsa på sysselsättning och social trygghet. Men det är klart att man känner stor oro för den ekonomiska utvecklingen, när det förs en ekonomisk politik som leder till att ränteskulderna är den post i budgeten som ökar snabbast.

Jag har tidigare hänvisat till debatten den 10 december 1976, och jag skulle vilja upprepa en liten bit av vad jag sade den gången: "Jag har velat föra till kammarens protokoll att man i Norrbotten är orolig för två saker – dels för att den borgerliga regeringen kommer att misshushålla med och undergräva landets ekonomi så att det inte kommer att finnas tillräckligt med investeringskapital, dels för att man styr investeringskapitalet till andra orter och låter de fria marknadskrafterna styra utvecklingen."

Näringslivet har fått ca 30 miljarder under trepartiregeringen och 20 miljarder under folkpartiregeringen, men det har inte gjorts många investeringar i Norrbotten, det län som alla är överens om är mest i behov av investeringskapital.

Det är riktigt att deltidsarbetet ökade under perioden 1970–1975. Men samtidigt måste man konstatera att det inte har minskat under den tid vi har haft de borgerliga regeringarna. Samtidigt har arbetslösheten ökat. Många fler människor är öppet arbetslösa eller föremål för arbetsmarknadspolitiska åtgärder.

Jag tror att det nyttar föga att diskutera deltidsarbetet. Den nuvarande situationen är emellertid mycket oroväckande. Det har också Rolf Wirtén sagt i sin proposition, och vi håller alla med om det. Jag måste dock konstatera att med de medel som folkpartiregeringen har presenterat kommer vi inte att klara utvecklingen i vårt län.

PER PETERSSON (m):

Herr talman! Nu föreliggande betänkanden om åtgärder för att främja sysselsättningen i Norrbotten kan sägas vara ett resultat av Norrbottendelegationens arbete. De flesta av de förslag som nu genom proposition och åtföljande motioner utskottsbehandlats har utretts genom Norrbottendele-

gationen, i den mån det är åtgärder utöver vad som brukar ingå i regeringens vanliga arbetsmarknadspropositioner.

Orsaken till att Norrbotten fått en egen delegation, en egen proposition och en egen riksdagsdebatt är det besvärliga sysselsättningsläget. Berörda utskott är också till min glädje i stort eniga om förslagen till förbättrad sysselsättning. Norrbotten har en särställning i fråga om arbetslöshet. Av Norrbottens arbetskraft är ca 13 % utanför den ordinarie arbetsmarknaden, medan i övriga län detta procenttal varierar mellan ca 6 och 2.

När jag lyssnar till Frida Berglunds förkunnelse, enligt vilken hon anser att det var den borgerliga regeringen som orsakade denna höga arbetslöshet i Norrbotten, kan jag inte tycka att Frida Berglund är trovärdig. Jag tror inte att hon själv tror att det var den borgerliga regeringen som orsakade en ökad arbetslöshet i Norrbotten. Skälet till den är framför allt att vi fått en stagnation i den industriella utvecklingen i Norrbotten och i Sverige.

Anmärkas kan också att om socialdemokraterna fått råda hade det blivit nej till devalveringen 1977 och nej till borttagande av den s. k. löneskatten, och därtill ville socialdemokraterna höja arbetsgivaravgifterna. Sammantaget innebar socialdemokraternas förslag, som Göte Pettersson också sagt, att svenska företagare haft 20 à 25 % högre kostnader än nu i förhållande till utlandet.

Den viktigaste uppgiften, även ur regionalpolitisk synpunkt, är att förbättra vårt näringslivs lönsamhet och internationella konkurrenskraft. Det som tillverkas – det må vara i Norrbotten eller på andra ställen – måste finna köpare, om sysselsättning och investeringar skall kunna hållas på en acceptabel nivå.

Jag tror också att man måste göra målmedvetna insatser för att hålla tillbaka den offentliga sektorns ansvällning och att man med generella medel måste stärka vårt lands näringsliv. Jag tror att där har även marginalskatternas höjd en stor betydelse. Lägre marginalskatter ökar både investerings- och arbetsvilja.

Norrbottens största arbetsgivare, vid sidan av landsting och kommuner, är verksamhet och industrier med staten som stor ägare. Alla dessa industrier – SSAB (Luleverken), ASSI och LKAB – räknar med att behovet av arbetskraft skall minska under de närmaste åren enligt vad de redovisat till Norrbottensdelegationen. Även domänverket och Vattenfall avser att minska antalet anställda.

Trots all socialistisk propaganda om motsatsen är även de statliga företagen beroende av att det finns intresserade köpare av producerade tjänster och varor. Det allvarliga för oss i Norrbotten är att i de flesta framtidsprogram anses skog, järn och stål samt järnmalmsgruvor tillhöra den grupp av branscher som har stora problem i framtiden. 75 % av de industrisysselsatta i Norrbotten finns i dessa hotade branscher.

Viktigast för Norrbotten med länets exportberoende företag är åtgärder som förbättrar Sveriges konkurrensförmåga. Men det finns också mycket starka skäl för att genom regionalpolitiska åtgärder förbättra sysselsättningen och framtidstron i Norrbotten. Lägre produktionskostnader och lägre

avståndskostnader är en nödvändighet, om Norrbottens befolkning och företagare skall kunna arbeta med framtidstro.

Vi moderater har i motioner till årets riksdag föreslagit att arbetsgivaravgifterna skall sänkas med 5 % i inre stödområdet, där större delen av Norrbotten ingår, och med 3 % i allmänna stödområdet, där övriga Norrbotten ingår.

Herr talman! Även om det s. k. Norrbottenspaketet, som vi nu behandlar, innehåller en hel del positiva åtgärder, är påfallande många av förslagen av kortsiktig karaktär. Det är mycket viktigt för Norrbottens framtid att satsningar görs som ger långsiktig sysselsättning och som förstärker näringslivets struktur.

Jag har i en motion, som behandlats av utskottet, tagit upp frågan om domänverket och skogen ovanför och vid skogsodlingsgränsen.

Domänverket, som är landets överlägset största skogsägare, äger i Norrbotten ovanför den s. k. skogsodlingsgränsen ca 550 000 hektar produktiv skogsmark med ett skogsförråd om ca 28 miljoner skogskubikmeter. Av främst lönsamhetsskäl underlåter domänverket att avverka på dessa stora arealer. Skogsexperten professor Gustaf Sirén har granskat dessa områden mycket noga. Hans slutsats är att stora delar av den skog det här gäller är övermogen och håller på att ruttna bort. Enligt professor Siréns bedömning är det på mer än 120 000 hektar som skogen går mot biologisk ruin.

I ett läge där skogsindustrin snabbt behöver mer råvara samtidigt som arbetslösheten är stor i Norrbotten, tycker jag att det är i högsta grad i landets intresse att avverkning och skogsförnyelse snarast sker på stora arealer i dessa bygder. För mig är det omöjligt att förstå varför inte folkpartiregeringen med användande av offertprincipen omgående upptar förhandlingar med domänverket och andra i syfte att snabbt göra försök i stor skala med avverkning och skogsförnyelse i detta läge.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen av Hans Wachtmeister m. fl. i jordbruksutskottets betänkande nr 25.

Vad är då offertprincipen? Den innebär att staten betalar en överenskommen summa för en viss åtgärd av regional- och riksintresse. Om domänverket med användande av offertprincipen bereds möjlighet att bedriva aktivt skogsbruk på tiotusentals hektar vid den s. k. skogsodlingsgränsen, kommer arbetstillfällena att öka också för domänverkets anställda. Det bör då vara lättare för ett antal jordbrukare i Norrbottens inland att genom tilldelning av skog från domänverket få underlag för bärkraftiga jordbruk. Lantbruksnämnden i samarbete med domänverket skulle i många fall snabbt kunna ordna angelägen kompletteringsskog.

Offertprincipen skulle i detta sammanhang medverka till en rad positiva åtgärder:

1. Industrin skulle snabbt få ökad tillgång på råvara.
2. Domänverkets anställda och även andra skulle få fler arbetstillfällen.
3. Angelägna skogsförnyelseförsök på svårföryngrade marker skulle ske i stor skala.
4. Försörjningen för ett antal inlandsjordbrukare skulle förbättras när de

Torsdagen den
10 maj 1979

*Sysselsättningen
i Norrbotten*

fick tillgång till större egna skogsarealer.

Kombinerade jordbruksföretag är mycket väsentliga för försörjningsmöjligheterna i Norrbottens inland. "Rent" jordbruk kan sällan där ge god försörjning. Skogsbruk, fiske och/eller turistverksamhet måste till för att trygga försörjningen. I Norrbotten är det angeläget att jordbruk och öppna bygder kan leva kvar och utvecklas.

Jag skall också säga några ord om sysselsättningen i Aitik, där vi ju har landets största koppargruva. Förutom koppar innehåller Aitikmalmen ett ovanligt stort antal industrimineral. Den mycket stora mängden anrikningssand som innehåller industrimineral deponeras f. n. utan vidareanvändning. Orsaken är brist på metoder för utvinning. Boliden Metall har i laboratorieförsök fått indikationer på att mycket goda förutsättningar finns för att ur anrikningssanden särskilja och utvinna industrimineral. Man kan också enligt forskningschefen på Boliden Metall få fram aluminiumråvara. I så fall skulle Aitik ligga bra till för ett stort aluminiumoxidverk. Nu har Boliden Metall ansökt om anslag till uppförande och drift av en pilotanläggning för utvinning av industrimineral ur Aitiks anrikningssand. Arbetet med att utveckla metoder för att utvinna mineralen har beräknats ta tre till fem år. Totalkostnaden beräknas uppgå till ca 32,5 milj. kr.

Jag tycker det är mycket angeläget att arbetet med att möjliggöra utvinning av Aitikfyndighetens industrimineral så snart som möjligt startas. Det finns utomordentligt starka skäl, såväl i hela landets som i regionens intresse, som talar för detta. Jag har liksom andra i Norrbottensdelegationen den uppfattningen att Aitikmineralen såväl ensamma som i kombination med andra mineral, t. ex. fosfor ur apatit, kan bilda underlag för en industriell expansion i Norrbotten och framför allt i malmfältskommunerna. Men förutsättningen för att detta skall kunna ske är att arbetet med att finna vidareförädlingsmöjligheter bedrivs målmedvetet.

Bolidens Aitikprojekt är en intressant offensiv satsning i Norrbotten. Jag är mycket glad över – det vill jag säga till ordföranden Ingvar Svanberg – att näringsutskottet har en så positiv skrivning i vad gäller Aitikprojektet. Utskottet anser enhälligt att Aitikprojektet är en framåtsyftande satsning och påpekar att frågan bereds inom industridepartementet. Jag hoppas att man inom industridepartementet snabbt kan komma fram med förslag som gör att denna fråga får en positiv utveckling.

Herr talman! Jag vill till sist uttrycka min tillfredsställelse med jordbruksutskottets uttalande att frågan om markavvattningsprojekten i Norrbotten snarast kan bringas till en godtagbar lösning.

De berörda riksdagsutskotten har samfällt i de frågor jag tagit upp påpekat att det är regeringen som nu har ansvaret för att förslagen får en positiv lösning. Jag är medveten om att dessa frågor inte ensamma löser Norrbottens arbetsmarknadsproblem, men det är positiva, långsiktigt verkande åtgärder där regeringen nu får riksdagens fullmakt att vidta skyndsamma och kraftfulla åtgärder. Jag vill tro att regeringen snabbt går till beslut. Alla möjligheter för detta finns. Jag hoppas också att Rolf Wirtén och hans kolleger i regeringen nu har tillräcklig handlingskraft.

FRIDA BERGLUND (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag skall inte förlänga debatten mycket, eftersom det är flera talare som kommer upp. Men när Per Petersson säger att jag inte är trovärdig, så vill jag tala om att de siffror jag har använt finns verifierade i vårt utskottsbetänkande och dessutom i det material vi har fått i arbetsmarknadsutskottet.

Per Petersson och jag har tydligen delade meningar om vad stagnationen berodde på. Men vi kan väl vara överens om en sak, nämligen att det var när trepartiregeringen tillträdde som det verkligen började gå utför för vårt län. Om det var en brist på handlingskraft hos regeringen eller en medveten vilja att låta de fria marknadskrafterna sköta sysselsättningen i landet får Per Petersson bedöma själv. Men anmärkningsvärt var att i den situation vi hade i landet, och i synnerhet i vårt län, kunde man aldrig någonsin se partiledarna inlåsta i kanslihuset för att diskutera sysselsättningsfrågor, hur man skulle lösa dem på kort och på lång sikt – de satt där inlåsta och räknade aggregat.

Sedan till frågan om marginalskatten och den ökade arbetsviljan. Hur skall en arbetslös kunna öka sin arbetsvilja med sänkta marginalskatter? För vad har en arbetslös? Jo, han har en arbetsvilja som han inte kan få tillgodosedd i det system som nu råder. Det Per Petersson säger om marginalskatterna visar litet av hans inställning och hur han ser på läget i vårt län. Sänkta marginalskatter berör ca 10 % av Sveriges löntagare, och i dagens läge finns väldigt få av dem i Norrbotten.

PER PETERSSON (m) kort genmäle:

Herr talman! Jag har anmärkt på Frida Berglunds enkla förkunnelse, att det var när den borgerliga regeringen trädde till som alla olyckor började drabba Norrbotten sysselsättningsmässigt, och jag står fast vid detta. Jag tror inte att Frida Berglund menar att det var därför att de borgerliga regerade som NJA, ASSI, LKAB och domänverket började gå med förluster på månghundra miljoner, utan det var helt enkelt så att dessa företag hade för höga kostnader i förhållande till vad de fick in när de försökte finna avsättning för sina produkter. Jag envisas med att säga, Frida Berglund, att om man skall kunna få en varaktig och god sysselsättning, så måste de som tillverkar produkterna finna köpare för dem. Detta gäller oavsett om det handlar om statliga eller om enskilda företag.

FRIDA BERGLUND (s) kort genmäle:

Herr talman! Men, Per Petersson, i december 1976 lade den socialdemokratiska oppositionen fram förslag om att man skulle bygga ut valsverkskapaciteten vid NJA, nuvarande SSAB. Den frågan kommer vi att diskutera inom en snar framtid – längre har vi inte kommit. Hade vi fått i gång den utbyggnaden, hade vi i dag haft en annan situation i Norrbotten.

Hade vi satt i gång med försöksverksamhet för att spara energi, så hade detta givit många byggnadsarbetare arbete, och vi hade haft en annan situation.

I januari 1977 lade vi fram ett skogspolitiskt program. Hade ni röstat för det, hade vi haft en annan situation.

Det är bara så. Jag kan gå tillbaka och år för år, nästan månad för månad och räkna upp förslag som vi har lagt fram och som ni har röstat nej till. Det är därför som det har blivit som det är.

PER PETERSSON (m) kort genmäle:

Herr talman! Det är vad Frida Berglund tror. Men då måste jag fråga: Tror verkligen Frida Berglund att Norrbotten med sin exportinriktade industri hade haft lättare att sälja produkterna, om man höjt kostnadsnivån med 20 à 25 %, vilket socialdemokraternas förslag 1977 och 1978 innebar?

BÖRJE STENSSON (fp):

Herr talman! Mitt inlägg gäller den del av debatten som avser jordbruksutskottets betänkande 1978/79:25. Jag vill först yrka bifall till utskottets hemställan i betänkandet och därmed avslag på reservationen av Hans Wachtmeister, Arne Andersson i Ljung och Tage Adolfsson. Vidare yrkar jag avslag på motionen 2268.

För att stimulera sysselsättningen i Norrbotten har regeringen i propositionen 127 lagt fram omfattande förslag, som beräknas kosta 1 miljard kronor. Förslagen inriktas främst på åtgärder som långsiktigt kan förbättra sysselsättningsläget i Norrbottens län.

Jordbruksutskottet har haft att behandla förslag om särskilda åtgärder för att främja sysselsättningen inom följande områden:

1. Turism och rekreation.
2. Skogsbruk.
3. Kommunala avloppsreningsverk.
4. Jordbruk.

Enigheten inom jordbruksutskottet om det som framförs i betänkandet har varit stor. Dock har behandlingen av en motion som väckts av Per Petersson givit utskottet anledning att ganska utförligt diskutera den s. k. offertprincipen. Vi är angelägna att här slå fast att tillämpningen av denna princip innebär ett stöd till lokalisering av industrissysselsättning, varför principen inte gärna kan användas för ett sådant företag som föreslås i motionen. Möjligen har utskottet i det här avseendet t. o. m. yttrat sig onödigt välvilligt i fråga om de villkor som skall gälla för att man skall kunna tillämpa den här offertprincipen. För skogsbruksåtgärder av det slag som berörs i motionen är det knappast möjligt att använda den principen. Skogsbruket i Norrbotten har dock under årens lopp på olika sätt fått ett speciellt stöd, och det har väl också kommit domänverket till del. Det är ganska förvånande, nästan litet beklämmande, att från Norrbottenshåll höra att domänverket så illa skulle ryka sitt värv att det i den här angivna omfattningen har vad man vågar kalla ruinskogar. Givetvis borde det inte få vara på det sättet, men den saken får väl tas upp i annan ordning.

Herr talman! Jag vill med det sagda yrka bifall till utskottets hemställan och avslag på reservationen och motionen. I sammanhanget passar jag också på

att yrka bifall till näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 45, där det ju icke finns någon reservation.

PER PETERSSON (m) kort genmäle:

Herr talman! Det var rätt intressant att höra Börje Stensson tala om domänverket och skogen. Av hans anförande tror jag mig förstå att han inte har sysslat med de här frågorna så mycket. Det här är ingenting nytt för oss som har arbetat med Norrbottensfrågor. Redan på Manfred Näslunds tid som landshövding i Norrbotten ägnade man mycken tid åt frågan om domänverkets skogsmark strax ovanför den s. k. skogsodlingsgränsen.

Det intressanta är att i motsvarande lägen bedriver andra skogsägare – allmänningar, aktiebolag och enskilda – ett skogsbruk som har gett både sysselsättning och, under goda skogskonjunkturer, vinst. Men domänverket vägrar att över huvud taget röra skogen där. Den av mig åberopade utredningen av professor Sirén gjordes för tio år sedan, så det handlar inte om något nytänkande under det senaste året. Det har funnits ett motsatsförhållande mellan vissa skogsexperter, som väl känner Norrbottens problem, och ledningen för domänverket. Om man har mer än 120 000 hektar skog som håller på att ruttna bort och om domänverket inte vill ta ut den skogen – trots att industrin saknar råvara – är det väl ett gynnsamt tillfälle för en regering, den må vara folkpartistisk eller något annat, att visa handlingskraft.

BÖRJE STENSSON (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill inte alls ge mig ut för att kunna de här sakerna, allra minst domänverkets arbetsförhållanden och policy i Norrbotten. Jag tror emellertid inte att man på det här sättet kan komma till rätta med problemet, som enligt Per Petersson är ganska stort och inte alls nytt. I varje fall är den princip som man här har fastslagit, för att skapa sysselsättning, inte gärna tillämpbar på så sätt att man försöker få domänverket att avverka skog. Det måste, enligt min mening, ändå finnas andra möjligheter att få domänverket att utföra skogsvård och skaffa skogsråvara i den utsträckning som är tänkbar. Det har också gjorts en hel del i Norrbotten med de pengar som anvisats för skogsvårdande åtgärder. Det tror jag mig veta, eftersom jag framför mig har en liten utredning av länsjägmästaren Ingemar Eriksson. Man har väl arbetat med de här frågorna tidigare och bör väl också fortsätta med det. Förhoppningsvis uppnår man ett resultat, för visst behöver vi skogsråvara och skogsvård.

PER PETERSSON (m) kort genmäle:

Herr talman! Jag vidhåller att jag anser att Börje Stensson inte kan de här frågorna. Även jag har varit i kontakt med skogsvårdsstyrelsen inom Norrbotten. Där har man samma synsätt som jag vad gäller just domänverkets ovilja att avverka skog ovanför skogsodlingsgränsen.

Nr 142

Torsdagen den
10 maj 1979

*Sysselsättningen
i Norrbotten*

BÖRJE STENSSON (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag vet inte om det är så fruktbarande för debatten att vi ifrågasätter varandras kunskaper på det ena eller andra området. Men jag tror att Per Petersson har anledning att läsa på de bestämmelser som hittills har gällt för de s. k. offertprinciperna. De har väl också tagits upp i regionalpolitiska sammanhang, där man vidareutvecklar dessa principer och diskuterar hur de skall kunna användas för att åstadkomma arbetstillfällen på industri- och servicesidan. Men de är inte tillämpbara – vad jag kan förstå – när det gäller domänverkets arbete inom dess revir.

KERSTIN NILSSON (s):

Herr talman! Norrbottens näringsliv har dominerats av areella näringar och tung industri. Sysselsättningen har baserats på det egna länets naturtillgångar och haft en markant exportinriktning.

Förändrade produktionsmetoder, storindustrins fördelar, odelbarhet och ökade administrativa funktioner har över hela landet påverkat företagens lokalisering i riktning mot befolkningskoncentrationer.

1967 uppdrog Kungl. Maj:t åt länsstyrelsen i Norrbottens län att genomföra en framskrivning av befolkningsutveckling och lokaliseringsspolitisk försöksplanering.

Av bl. a. lokaliseringsspolitiska skäl fattade riksdagen senare ett enhälligt beslut om byggande av Stålverk 80. Hösten 1974 tillsatte dåvarande arbetsmarknadsministern Bengtsson en särskild Tornedalsgrupp, som skulle planera utlokalisering av legoarbeten från Stålverk 80. Rationaliseringar inom jord- och skogsbruk hade nämligen, trots stora barnkullar, lett till en mycket kraftig befolkningsminskning för Tornedalskommunerna.

I Norrbotten fick vi under första hälften av 1970-talet, tack vare betydande statliga industriinvesteringar, en positiv utveckling av arbetsmarknaden, en ökning med 5 000 arbetstillfällen från 1965 till 1975, där mer än hälften var arbetstillfällen i industriell verksamhet. I augusti 1970 kunde konstateras, att aldrig hade så många norrbottningar haft arbete som då. Norrbotten hade blivit ett inflyttningsslän. Det råde framtidstro och utvecklingsoptimism i vårt län. Tornedalens ungdom kunde få arbete, åtminstone på veckopendlingsavstånd från hemort och anförvanter. Så kom hösten 1976. Stålverksplanerna lades ned och därmed bl. a. förutsättningarna för Tornedalsgruppens verksamhet.

Jag anför detta som bakgrund till ett par motioner.

I arbetsmarknadsutskottets betänkande 33 behandlas motionerna 1047 och 1048, väckta under den allmänna motionstiden. De kan sägas utgöra förslag, väckta för att främja sysselsättningen i Norrbottens inland och i synnerhet för kvinnor. I Norrbottens inlandskommuner domineras arbetsmarknaden av tung industri, gruvarbete och arbete i skog. Förvärvsfrekvensen för kvinnor har som följd därav blivit extremt låg. Den s. k. industricentrautredningen underströk kraftigt vikten av att t. ex. Gällivare bereds möjligheter att öka den kvinnliga sysselsättningen. Från arbetsmarknadsstyrelsens sida har satts in resurser för utbildning och för beredskapsarbeten.

Kvinnor har därvid fått utbildning i kontorsarbete, men för de allra flesta har det inte varit möjligt att få arbete på hemorten. Den vikande sysselsättningen inom gruvnäringen har nu starkt försämrat arbetsmarknadsläget även för kvinnor. Senaste statistik visar att av tio som flyttar är åtta kvinnor.

I motionen 1048 har vi under den allmänna motionstiden föreslagit en ingående inventering inom de centrala ämbetsverken av arbetsuppgifter, som inte nödvändigtvis behöver utföras inom ämbetsverken utan som med fördel kan utlokaliseras till en s. k. statlig servicecentral i Norrbottens inland. Det kan vara arbetsuppgifter som renskrivning, duplicering, tryckning och statistikbearbetning.

I propositionen 127 framhåller arbetsmarknadsminister Wirtén att han avser att skyndsamt låta utreda frågan om en sådan servicecentral för statsverken, förlagd till malmfälten. Vi utgår från att detta projekt förverkligas.

Herr talman! I min motion 1047 begär jag en utredning om reaktiverings- och turistcenter i Övertorneå kommun. I det svar som arbetsmarknadsutskottet lämnar i sitt betänkande sägs, att projektet inte är "tillräckligt utrett för att man i dag skall kunna ta ställning".

Sakförhållandet är alltså, att det i motionen begärs utredning men att utskottet svarar, att projektet inte är utrett. Om så hade varit fallet, hade motionen aldrig behövt väckas.

Den behandling min motion 2292 fått i näringsutskottet visar den mycket stora ärendebelastning utskottet har så här års, med ty åtföljande brådska. I motionen föreslås att "riksdagen beslutar att hos regeringen anhålla om utredning och förslag angående hemslöjds- och hantverkshus för Övertorneåbygdens hemslöjdsförenings verksamhet". I motionen redovisas bedömningsgrunderna för att en vidareutveckling av denna verksamhet skulle skapa nya arbetstillfällen i en av arbetslöshet hårt drabbad bygd. Näringsutskottet skriver dock i sitt betänkande följande: "Utskottet vill erinra om att staten lämnar bidrag till olika hemslöjdsändamål över anslaget Främjandet av hemslöjden, vilket är uppfört under fjortonde huvudtiteln (industridepartementet)."

Riksdagen har nyligen anvisat dessa medel. Det är bekant att dess bidrag är blygsamma i förhållande till behovet.

I propositionen 127, det s. k. Norrbottenspaketet, föreslås att 160 milj. kr. ställs till regeringens disposition för bl. a. särskilda glesbygdsinsatser till stöd för hantverk och småindustri. Särskilda medel förutsätts alltså bli ställda till förfogande för dessa ändamål. Önskemålet att täcka hemslöjdens medelsbehov ligger väl i linje med vad som tidigare i detta sammanhang anförts.

Det kan ses som en mikroekonomisk fråga.

Men med tanke på att Norrbottens gles- och gränsbygder är särskilt arbetslöshetsdrabbade borde en satsning – försöksvis – på hantverkshus ha legat bra till i näringsutskottets bedömning att bärkraften även av idéer avseende mindre satsningar seriöst skall prövas. Jag såg medelsanvisningen till hantverk som ett unikt tillfälle till ett försöksprojekt när det gäller hemslöjdsverksamheten i glesbygd.

Herr talman! Den här eftermiddagen, den 10 maj 1979, upplever man det i vårt nordligaste län som om vi vore vid ett vägskäl. Människor i Norrbotten följer våra förehavanden och framför allt de beslut som fattas här i dag.

Nästa vecka kommer tusentals Norrbottensungdomar i gymnasier och folkhögskolor, på högstadiet och i AMU-center att under tre dagar studera Norrbottens framtidsfrågor.

Efter två dystra och mörka år i Norrbotten vill man nu tro att de gångna årens mycket negativa utveckling förmått väcka opinionen söderut och att riksdagen är beredd till en solidaritets- och viljeinriktning när det gäller Norrbotten.

Det kan ske genom att de många väl underbyggda förslagen för att vända utvecklingen rätt i Norrbotten vinner riksdagens bifall. Blir det i dag bifall i mera avgörande frågor, så kan motionärer i mera marginella ärenden tolka utgången som en framgång, och vi kan med gott mod återkomma i smärre anslagsfrågor.

GÖTE PETERSSON (fp) kort genmäle:

Herr talman! Beträffande Kerstin Nilssons motion om ett reaktiverings- och turistcenter i Övertorneå säger näringsutskottet att den inte bör föranleda någon åtgärd. Utskottet medger dock att det naturligtvis finns behov av stora insatser i den kommunen därför att den är drabbad av stor arbetslöshet. Men i den här särskilda frågan förhåller det sig på det sättet att landstinget, som har ansvaret för sjukvårds- och hälsovårdsfrågor, har en utredning i gång om hur organisationen i Norrbotten på detta område skall se ut.

Man har i det utredningsarbetet konstaterat att det finns ett önskemål att förlägga en mycket stor ambitiös anläggning till Övertorneå. Man har också sagt att det knappast kan vara möjligt att genomföra den på det sätt som hade skisserats. Samtidigt har landstinget i denna utredning – som alltså ännu inte är slutförd – sagt att det kan hända att landstinget efter den första etapp som nu skall genomföras kan komma in i en diskussion om en andra etapp av en sådan anläggning. I det sammanhanget kan det också bli aktuellt att diskutera ett eventuellt förläggande av någon anläggning till Övertorneå.

OLOF PALME (s):

Herr talman! Dagens debatt handlar om Norrbotten. Den handlar om förtvivlan i en plågad del av vårt land. Den handlar om en oviss och hotande framtid för norrbottningarna, så ofta luttrade i kampen för sin trygghet och för sin bygds framtid.

Men på sätt och vis handlar debatten än mer om hela Sveriges framtid, ty det handlar om detta grundläggande – att klara jobben, sysselsättningen.

Det är lätt att visa att Norrbotten är hårdare drabbat av arbetslöshet och vikande sysselsättning än något annat län. Förra året var den öppna arbetslösheten i genomsnitt 6,3 % i Norrbotten. För hela landet var arbetslösheten 2,2 %. I Norrbotten gick det 18 arbetslösa på varje ledig plats. I hela landet var det 2 arbetslösa på varje ledig plats. I Norrbotten stod tre gånger så stor andel av arbetskraften utanför den öppna arbetsmarknaden

som i hela landet. Var sjätte norrbottning var utan jobb på den öppna arbetsmarknaden.

Detta är resultatet av en allvarlig vikande utveckling, och den utvecklingen fortsätter just nu i allt väsentligt. De senaste åren har arbetslösheten ökat kraftigt. Detsamma gäller antalet sysselsatta i arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Under de senaste två åren har 1300 arbetstillfällen fallit bort inom industrin. På ett år har sysselsättningen inom skogsbruket minskat med mer än 10 %. För byggnadsarbetarna ökade arbetslösheten med 30 % på ett halvår.

Under ett antal år fram t. o. m. 1976 var det fler människor som flyttade till Norrbotten än från länet, men – som Frida Berglund och Kerstin Nilsson slagkraftigt har bevisat – sedan hösten 1976 har den goda utvecklingen vänt. Under de två åren 1977 och 1978 var utflyttningen 1 300 större än inflyttningen. Åter är Norrbotten ett utflyttningslän, och flyttningsförlusterna växer. Det som har hänt och händer är helt enkelt detta: Jobben försvinner, arbetslösheten griper kring sig, tryggheten undergrävs. Därmed finns det en stor risk för att framtidstron vittrar sönder.

Det är lätt att förstå den bitterhet som detta skapar på sina håll. Det skulle ju inte behöva vara på det sättet. Människorna har rätt till arbete. Norrbotten erbjuder med sina rika resurser en god grund för att denna rätt skall kunna förverkligas. Och det är lätt att förstå hur denna, som det kan tyckas, ödesbestämda utveckling kan skapa en känsla av maktlöshet och uppgivenhet. I en studiebok om Norrbotten sammanfattas, provokativt, så här: "Maktlösheten går som en röd tråd från Erik Vårstedt på Seskarö, genom kommunfullmäktige i Haparanda, via länsstyrelsen i Luleå, över riksdagsbänkarna vid Sergels torg och ut på världsmarknaden där den tvinns ihop med andra trådar från Korpilombolo, från Åmotsfors i Värmland, från Brasiliens dagbrott, från stålverken i Japan, från de skövlade skogarna i Papua Nya Guinea." Och frågan ställs: "Var bryts den onda cirkeln?"

Låt oss ställa den frågan här, i dessa riksdagsbänkar vid Sergels torg, som det talades om. Vad kan vi då göra för att bryta den "maktlöshetens tråd" som lett till att 20 000 norrbottningar går utan vanligt jobb på den öppna arbetsmarknaden? Vad kan vi göra för att bryta den onda cirkel som riskerar att utarma detta län?

Ja, låt oss börja med att till illusionernas skräpkammare förvisa några antydningar till svar som man ibland hört och t. o. m. hört spånor av i denna debatt.

1. Norrbottningarnas rättmätiga krav på arbete, trygghet och en hygglig framtid kan aldrig klaras genom fria marknadskrafter. I Norrbotten finner vi i själva verket det klaraste uttrycket för den alltmer uppenbara sanningen, att människornas krav på arbete och meddelaktighet alltmer har fjärrat sig från de möjligheter som kapitalismen ger. Och gör för ett ögonblick ett enkelt experiment: Tänk bort de statliga företagsinsatserna, tänk bort de regionalpolitiska insatserna och försök att frammana en bild av hur Norrbotten då skulle se ut. Det skulle vara ett arbetslöshetens, fattigdomens och maktlöshetens Norrbotten.

2. Den våldsamma borgerliga miljardrullningen av generella lättnader till näringslivet har inte förbättrat sysselsättningen i Norrbotten – tvärtom: nedgången har blivit djupare och djupare. Det här är egentligen dubbelt allvarligt, ty det innebär att vi i denna kammare diskuterar dessa allvarliga problem samtidigt som vi är på väg in i en djup statsfinansiell kris, där var tredje krona som staten ger ut är en lånad krona, där budgetunderskott på 55 miljarder tornar upp sig utan ett enda öre till en ny reform och utan ett öre i skattesänkning.

De ekonomiska resurser vi skulle behöva för en målmedveten kraftanstrengning har de borgerliga redan spritt för himmelens alla vindar. Det är djupt allvarligt.

3. De borgerliga regeringarna har inte klarat av den för Norrbotten grundläggande och avgörande uppgiften att föra en politik som ökar sysselsättningen och minskar arbetslösheten och som öppnar portarna till en tryggare framtid. I stället har utvecklingen gått bakåt de senaste åren. Initiativen har uteblivit. Inga långsiktiga, planmässiga insatser har gjorts. Den proposition – eller kanske, rättare sagt, det massmediautspel – om Norrbotten som folkpartiregeringen har begått faller väl in under denna beskrivning. Den består till två tredjedelar av åtgärder av ett slag som har vidtagits varje år.

Jag, som gick på det PR-mässiga, det massmediala, blev besviken och kände mig nästan lurad som många i Norrbotten, när jag upptäckte att två tredjedelar var sådant som vi gjorde varje år – beredskapsinsatser och liknande. Det låg snarare i underkant av det normala. Och den återstående tredjedelen, litet över 200 miljoner eller vad det är, avser skilda och i och för sig välkomna projekt som bara kan få spridda effekter. Det är vad detta länge förbådade men i sak skäligen magra paket innehåller. Därigenom blev folkpartiregeringens förslag utomordentligt klen. Det skulle kunna få vissa i och för sig välkomna effekter i marginalen men inte mer.

Därför har vi gått in med ett miljardprogram för samhällsinvesteringar i Norrbotten, som mångdubblar de statliga nysatsningarna jämfört med folkpartiförslaget. Hundratals byggnadsarbetare får sysselsättning. Hundratals kvinnor över hela länet får varaktiga jobb inom sjukvården. Därigenom har vi faktiskt i kammaren i dag ett helt nytt förslag för Norrbotten. Därför är det inte längre någon här som företräder regeringens ursprungliga förslag – ingen folkpartist i utskottet, inte heller såvitt jag förstår något statsråd från folkpartiregeringen. Och det är glädjande – det vill jag gärna säga – att riksdagen, när nu regeringen kom med ett så otillräckligt förslag, visade handlingskraft.

Jag vill inte påstå att socialdemokrater alltid har haft de rätta lösningarna när det gäller Norrbottens problem, att vi har rått på de starka ekonomiska krafter som har påverkat villkoren för länets utveckling, att vi aldrig har begått några misstag. Men jag vill och kan påstå att det finns en klar skillnad mellan våra ansträngningar och de borgerligas. Vi kan avläsa den i utvecklingen fram till regeringsskiftet 1976, i vad som har hänt efter regeringsskiftet, i de politiska initiativen och förslagen.

Jag skulle, herr talman, kunna göra en lång uppräknig som skulle visa hur vi nästan månad för månad har tagit initiativ och lagt fram förslag. Och det har i regel handlat om de områden som är av grundläggande och långsiktig betydelse för länets utveckling – om stålet, om malmen, om skogen, om en utbyggd vidareförädling av länets rika resurser. Frida Berglund redogjorde mycket slagkraftigt för detta i en replik. Hon pekade på några av de initiativ som vi kom med redan hösten 1976.

Det känns nästan plågsamt att se tillbaka på dessa förslag. Om de hade vunnit gensvar hos de borgerliga regeringarna, hade det i dag varit bättre i Norrbotten, och framtiden hade tett sig ljusare än den gör i dag. Genom de borgerligas motstånd och passivitet har mycken värdefull tid förspillts.

Basindustriernas problem kommer inte heller att lösas med dagens beslut. Att vi nu kan samlas kring ett betydligt bättre förslag än regeringens är bra men inte tillräckligt. Att det socialdemokratiska kravet på ett rekonstruktionslån till LKAB har antagits av riksdagen är bra liksom att vi mot regeringen fick igenom det socialdemokratiska förslaget om ett kulsinterverk i Kiruna. Men fortfarande återstår viktiga frågor, främst när det gäller stålet och skogen.

Den drastiska försämringen i Norrbotten, den djupa arbetslöshetskrisen är det mest dramatiska uttrycket för att de regionala klyftorna åter ökar i vårt land. Det är inte mycket tal nu för tiden om 400 000 nya jobb. Skogslänens andel av industrisysselsättningen har under dessa år gått ner kraftigt. Till de ökade regionala klyftorna kommer de ökade klyftor som hänger samman med strukturkriserna, med en kraftig tillbakagång i stora och viktiga branscher.

Arbetslöshetsproblemen finns i hela landet. De är emellertid särskilt svåra i Norrland och i skogslänen. I län efter län kan vi se de skakande siffrorna över den öppna arbetsmarknadens svagheter. Läger vi ihop antalet arbetslösa med det antal som är sysselsatt till följd av – i och för sig välkomna – arbetsmarknadspolitiska åtgärder får vi följande siffror: Norrbotten 15,5 %, Västerbotten 8,7 %, Jämtland 9,6 %, Västernorrland 8,6 %, Gävleborg 8,6 %, Kopparberg 6,9 % och Värmland 7,9 %.

Detta är, herr talman och ärade kammarledamöter, alarmerande. Ty det betyder att närmare 10 % av människorna i denna stora del av vårt land står utanför den öppna arbetsmarknaden. Till detta kommer en förvärvsfrekvens som är lägre än på andra håll och som döljer en än högre arbetslöshet.

Här ligger väldiga risker. Tryggheten skakas. Den sociala utslagningen kan skjuta fart. Tilltron till samhället undergrävs, och vi riskerar att stora delar av vårt land stämplas som fattiga avvecklingsbygder med människor plågade av arbetslöshet, otrygghet och framtidspessimism.

Detta är verkligen skrämmande framtidsperspektiv. Vi har under en lång tid varit vana vid en utveckling som präglats av en vilja till utjämning och balans, jämlikhet och rättvisa. Vi har inte skapat något perfekt samhälle – långt därifrån. Men vi har i icke oväsentlig utsträckning ändå kunnat rå på hoten om arbetslöshet och regional utarmning. Utvecklingen har i stort gått i riktning mot ekonomisk och social utjämning i det svenska samhället –

Torsdagen den
10 maj 1979

*Sysselsättningen
i Norrbotten*

folkhemstankens grund.

Vi behöver inte gå så långt utanför vårt lands gränser för att se djupa regionala klyftor och den oro detta innebär. I land efter land på kontinenten är det så, och det finns risk för att den utvecklingen kan komma hit. Det är, säger man, regioner, orter och branscher som drabbas, och det låter på något sätt tekniskt. Men ytterst är det ändå alltid enskilda människor som råkar illa ut. Vi måste se till att vi icke får en klyvning mellan rika och fattiga delar av vårt land. Vi måste se till att vi icke river upp ökade klyftor mellan människorna i vårt land, ty då hotas den grundläggande solidariteten och gemenskapen i samhället – det som håller oss samman till en nation.

Vi har i praktiska och konkreta förslag försökt visa hur en sådan utveckling också i framtiden skall kunna präglas av jämlikhet och regional balans. Skall den onda cirkeln, i Norrbotten och på andra håll, kunna brytas krävs en omläggning av politiken, bort från borgerlig splittring och passivitet. Det krävs ett långsiktigt övergripande samhällsengagemang för att klara framtidens jobb och den regionala balansen. Det krävs en vilja och en ideologisk beredskap att möta de starka ekonomiska krafter, nationellt och internationellt, som kan skapa utarmning och ökade klyftor. Den viljan är inte övermåttan stark bland de borgerliga partierna. Det behövs en handfast socialdemokratisk sakpolitik, som kan samla till nödvändiga kraftinsatser. Det behöver Norrbotten. Och det behöver, herr talman, hela landet.

EIVOR MARKLUND (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Olof Palme sade många värdefulla ord i det anförande som han nyss höll. Problemen i Norrbotten är resultatet av en vikande utveckling, sade han bl. a. *Mot borgarpolitiken* behövs det verkligen ett konsekvent uppträdande och en enighet inom arbetarrörelsen för en radikal arbetarpolitik, riktad mot just den borgerliga politiken.

Det kanske ändå finns anledning att påminna Olof Palme och socialdemokraterna i kammaren om att flyttlassen rullade även på er tid. Ville man vara elak kunde man kanske säga att då var Olof Palme konduktör på tågen söderut. Lokförare var väl dåvarande AMS-generalen Bertil Olsson. En viss återflyttning började visserligen ske – det är riktigt som Olof Palme sade. Men det som främst väckte förhoppningar om en ny utveckling var Stålverk 80-planerna, och de modifierades ju redan medan socialdemokraterna satt i kanslihuset. Det som hände med de planerna visar att regionalpolitik förblir en paperstiger så länge som det inte finns en industripolitik i landet och så länge som vi saknar regionalpolitiska styrmedel. Ingen hoppas ändå mer än vi kommunister att socialdemokraterna skall överge borgarnas dåliga sällskap och i stället ta fasta på de starka arbetartraditioner som finns inte minst i Norrbotten och slå in på en politik som säkrar en framtid också för det länet.

Det är bra att Olof Palme angriper den borgerliga politiken. Jag hoppas att det skall innebära att också kraftfulla insatser görs för Norrbotten efter höstens val. I dag har ju inte Olof Palme och hans partivänner särskilt många yrkanden att rösta för utöver regeringens förslag till riksdagen.

Jag tar mig friheten att tolka Olof Palmes inlägg så, att om den samlade arbetarrörelsen vinner höstens val skall Norrbottens problem angripas i grunden. Jag tror också på att en utvecklingsplan för 6 000 nya direkta jobb och följdinvesteringar med anledning därav skall genomföras, att flyttlasspolitiken skall upphöra och att Norrbotten skall ges jobb och rättvisa. Det innebär en ny politik, och det är bra. Kanske ligger det någonting i vad Macke Nilsson någon gång har sagt om sina socialdemokratiska partivänner: De ville även om de inte kunde. Kanske ni nu vill försöka, och kanske ni nu kan bättre.

GÖTE PETERSSON (fp) kort genmäle:

Herr talman! Av de sina får man höra sanningen! Olof Palme, som drog på riktigt ordentligt, måste väl inse att det kanske ibland är litet farligt att ta alltför stora ord i sin mun.

Regeringen har lagt fram en proposition om insatser som uppgår till en miljard kronor, och den innehåller 30 à 40 olika förslag. Sedan kommer socialdemokraterna och accepterar hela propositionen och späder på med några tidigareläggningar av investeringar på landstingssidan. Det är ju i och för sig bra, men att det är någon verklig lösning på Norrbottens problem kan väl ifrågasättas.

Vad gärningarna bakåt i tiden beträffar har vi som bott och levt i Norrbotten varit med om de åren då 40 000–50 000 norrbottningar flyttades söderöver under 1950- och 1960-talet. Vi vet att en bygd som exempelvis Pajala under den tiden halverades. Vi vet att det där knappast har skapats sysselsättnings-tillfällen av någon omfattning som är värd att tala om. Norrbottensdelegationen, som har hånats i många olika sammanhang, har ändå under ett par år lyckats ge Pajalaområdet ett par hundra bestående arbetstillfällen. Det har gjorts en sammanställning som visar att det är mer än vad 12 års regionalpolitik dessförinnan hade åstadkommit. 15 kvinnor kommer genom det här paketet och dess pengar att beredas arbete vid en demografisk databas i Pajala. Jag tror att det för de bygderna är av större värde än alla stora deklarerationer om att man i ett slag skall lösa Norrbottens problem.

Socialdemokraterna har under 1950- och 1960-talen glömt bort att det också i Norrbotten finns något som heter jord- och skogsbruk och som kräver en jordbrukspolitik som inte kan avfattas för Östergötlands, Sörmlands eller Skånes slätter. Man har glömt bort att det finns mindre och medelstor företagsamhet som i dessa bygder kan vara ett utomordentligt komplement till de stora bassatsningarna. Därav kommer sig en del av de svårigheter som vi f. n. har i Norrbotten.

Det har gjorts en hel del de senaste åren; utvecklingsfonden, Regioninvest och annat kommer säkerligen att, om inte lösa problem så i alla fall ha en positiv inverkan.

Jokkmokk, som tidigare varit en mycket expansiv ort därför att vattenkraften har byggts ut, har under många år begärt att få någon form av sysselsättningsstillfällen. Socialdemokraterna kom i sitt regionalpolitiska program i följd med den geniala lösningen att det måste till en snabb utredning

för att lösa Jokkmokks problem. Mot den bakgrunden ter sig det som sker i dag – Jokkmokk får ett 60-tal arbetstillfällen under några år, med förhoppning om att man skall få fram brytvärda mineral som skall kunna ge en bestående sysselsättning – som någonting som är värt att inte bara förhånas.

ALF LÖVENBORG (apk) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill inte påstå att vi till alla delar haft en bra Norrbottenspolitik och att vi inte har gjort några fel. – Ungefär så föll Olof Palmes ord. Jag tycker att det är bra att det sägs. Det måste också betyda en insikt om att man inte löser problemen i Norrbotten genom att plocka fram den gamla s-politiken.

Jag ställde redan i mitt första anförande några frågor till Olof Palme med hänvisning till att vi under många år hade en flytlasspolitik, då lämmeltåget av tvångsflyttade gick söderut år ut och år in, och jag har försökt påvisa de realiteter vi nu har att brottas med. Någon plan för hur man skall lösa problemen i Norrbotten har inte ens socialdemokratin lagt fram. Det krävs miljardsatsningar, det krävs ett nytänkande, det krävs en ny politik från socialdemokratin och inte ett återvändande till det gamla.

Jag vill upprepa frågorna: Är socialdemokraterna beredda till en helt ny lokaliseringspolitik, byggd på andra principer än den tidigare? Är ni beredda att lägga fram en plan som verkligen garanterar sysselsättningen och utvecklingen i Norrbotten? Är ni, om borgarna åker väck, vilket jag hoppas, och socialdemokratin återfår regeringsmakten, beredda att återuppta projektet Stålverk 80 och se till att det den här gången verkligen kommer till utförande?

Ni hade goda intentioner. Stålverk 80 planlades ju under den socialdemokratiska regeringen. Det var vad jag vill kalla ett djärvt grepp. Det glädde mig, och det glädde alla norrbottningar, det gav oss hopp och framtidstro. Ni vann också två val med det. Men sedan vek ni er för de borgerliga och för stormanloppet från storfinansen. Ni tvingades att först halvera projektet, och nu ser det ut som om det helt och hållet har lämnats åt sitt öde. Men ibland säger socialdemokratin att Stålverk 80 skall byggas. Det är därför jag ställer de här frågorna till den mest auktoritativa företrädaren för socialdemokraterna. Blir det ett Stålverk 80 om ni kommer tillbaka? Blir det i ursprungligt format eller i amputerat skick? Den här frågan är viktig, inte bara för mig utan också för den stora massan norrbottningar, som såg Stålverk 80 som länets stora chans.

OLOF PALME (s) kort genmäle:

Herr talman! Det är riktigt att väldigt många flytlass gick på 1950- och 1960-talen. Det hade att göra med rationaliseringarna inom jord- och skogsbruket. Marknadskrafterna var kanske starkare och svårare att rå på än vi då kände till. Men litet lever väl Eivor Marklund i det förflutna, för bland det glädjande som hände under 1970-talet var att vi vände denna utveckling och till slut hamnade på plus. Under flera år av kris i världen och allmänt besvärligt för sysselsättningen även i vårt land ökade i stort sett befolkningen

Torsdagen den
10 maj 1979*Sysselsättningen
i Norrbotten*

i alla skogslän. Det var det stora nya som hände. Vi hade lärt någonting av erfarenheten.

Göte Pettersson steg upp litet skamset här och ville säga att det var något märkvärdigt med detta förslag. Men hela paketet – utöver det som normalt ges varje år – reducerar sig till ungefär 200 milj. kr. i en solfjäder av olika satsningar. Jag tycker att varje satsning är väl värd att göra. Varje jobb är välkommet. Men det är ett mycket begränsat paket. Den värsta fienden till detta paket är nog folkpartiets egna propagandister, som påstår att detta är någonting alldeles nytt och helt fantastiskt. Det är en liten samling förslag. Hade man presenterat dem litet mer ödmjukt, hade folk nog tyckt att de var bättre. Men nu kom besvikelsen mycket snabbt.

Till Alf Löfvenborg vill jag säga att den totala stålproduktionen i världen efter oljekrisen gick ned från 450 till 370 miljoner ton – ett fullkomligt ras. Den enorma överkapacitet som detta skapade måste naturligtvis påverka utbyggnadsplanerna även för den svenska stålindustrin. Det hjälps inte. Men jag kan aldrig släppa tanken att det vore klokt och vettigt att vidareförädla den norrbottniska malmen inom det egna länet. Där ligger knuten. Grundvalen för den plan för Norrbotten som vi talar om måste vara att utveckla länets egna basindustrier. Därför har vi lagt fram ett program för gruvnäringen, för stålindustrin och för skogsnäringen. Därför har vi byggt under detta med en mycket stor satsning på den offentliga sektorn och andra nya satsningar som detta innebär. Grundvalen för Norrbottens framtid måste vara basnäringarna: skogen, malmen och stålet. De är basen för det hela och de är centrum för socialdemokraternas program.

EIVOR MARKLUND (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Olof Palme talade i sitt första inlägg om förtvivlan i en plågad del av landet. Denna förtvivlan har kommit till uttryck i flera av de debattinlägg som gjorts här i dag. Då lever ingen av oss – inte jag heller – i det förflutna, utan det är verkligen en bild av Norrbotten av i dag som tecknas.

Jag försökte i min replik notera det som jag upplevde starkast i Olof Palmes inlägg. Nu försöker Olof Palme bemöta det som jag kritiserade från tidigare år, den tidigare socialdemokratiska Norrbottenspolitiken, med att säga att marknadskrafterna var svårare att rå på än man hade trott. Men de marknadskrafterna har vi från mitt parti påtalat flera gånger i åtskilliga debatter om Norrbotten. Vi visade på styrmedel som vi ansåg att socialdemokraterna i regeringsställning faktiskt förfogade över men som de alltså inte alls använde på det sätt som de borde ha gjort.

Olof Palme säger att man till slut kom på plus. Ja visst, men allra sist noterades det plusset i Norrbotten. Och så svagt var det plusset att det behövdes bara att det kom en annan regering i kanslihuset, så backade det helt och hållet, och nu ligger Norrbotten verkligen på minus.

Under detta anförande övertog förste vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Torsdagen den
10 maj 1979

*Sysselsättningen
i Norrbotten*

ALF LÖVENBORG (apk) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill bara till Olof Palme replikera att det glädjande som började hända i länet krossades bl. a. genom reträtten i fråga om Stålverk 80. Man kan inte bygga länets framtid på tillfälliga konjunktursvängningar.

En av dem som väl får anses tillhöra de stora experterna när det gäller järn- och stålbranschen, John Olof Edström, säger att detta var det stora och framtidssyftande projektet som man fortfarande håller fast vid. Det tycker jag att socialdemokraterna också skall göra. Järn och stål är förutsättningen för all utveckling och kommer att behövas både i nuet och i framtiden.

Jag tycker nog inte att jag fick så klara besked som jag hade önskat, även om Olof Palme sade att förutsättningen för länets utveckling är att man bygger på de naturtillgångar vi har. Jag tror att det behövs en folkfront i Norrbotten, och jag vill säga att en sådan också håller på att växa fram. Det finns en pyrande vrede i det största och på naturtillgångar rikaste länet som kommer att få sitt utbrott, om inte detta skoj med Norrbottensproblemen någon gång upphör, om man inte ser till att länet får en utveckling som svarar mot behoven och våra väldiga naturresurser.

Allt positivt som Olof Palme sade har jag noterat, men svaren gör mig också övertygad om att det kommer att behövas en massrörelse i Norrbotten även efter nästa val och även om socialdemokratin vinner.

OLOF PALME (s) kort genmäle:

Herr talman! När det gäller stålet, Alf Lövenborg, är det tyvärr inte bara tillfälliga konjunktursvängningar. Efter oljekrisen kom en djupgående strukturförändring och hela denna våldsamma nedgång i produktionen – jag erinrar om att 25 000 stålarbetare avskedades i Frankrike t. ex., att det uppstod stora svårigheter i England och likadant i land efter land, även i Öststaterna.

Detta måste påverka även oss, men jag kommer aldrig att släppa tanken att malmen skall vidareförädlas i Norrbotten. Vi får ju tillfälle att bekänna färg här i riksdagen i nästa vecka, när vi skall diskutera frågan om valsverken.

Jag har rest mycket i Norrbotten under åren – det tillhör glädjecämna för en politiker att få göra det – och jag vill säga att politiska resultat är alltid en fråga om ett samspel. Vi behöver en aktiv opinion i Norrbotten. Vi behöver engagerade människor, och vi behöver människor med konstruktiva, levande uppslag för hur man skall förbättra för det egna länet.

Det är i samspel med människorna i Norrbotten som vi kan låta solidariteten och sammanhållningen i landet blomma ut. Vi har ett gemensamt ansvar för att utveckla denna del av landet, precis som vi gemensamt har dragit nytta av denna landsdels väldiga rikedomar.

Arbetsmarknadsministern ROLF WIRTÉN:

Herr talman! Jag hade ursprungligen inte tänkt delta i denna debatt, men efter att ha åhört den tycker jag det finns skäl att gå in och säga något om det förslag som jag har lagt för riksdagen om Norrbottensproblemen.

Olof Palme försökte nedvärdera detta regeringsförslag. Det är rätt svårt att

förstå det sakliga syftet med hans inlägg. Man kanske får hänföra inlägget till avdelningen vacker retorik från Olof Palme. Det var ett väl framfört anförande med många synpunkter på de problem som finns i Norrbotten. I och för sig tror jag att vi nästan alla i kammaren kan hålla med Olof Palme. Visst är det stora svårigheter i Norrbotten! Ett anförande av den karaktären kan vi hålla litet till mans.

Men de sakliga punkterna i Olof Palmes inlägg har ju redan något granskats i replikomgången. Den politik som socialdemokraterna stod för under 1960-talet var, som här sagts, en flyttlasspolitik av betydligt allvarigare art än den vi har just nu.

Jag skall eventuellt senare återkomma till detta, men jag vill bara konstatera att den Norrbottenspolitik som Olof Palme i regeringsställning hade ansvar för inte var särskilt lyckad.

Jag förstår att Olof Palme gärna hänger sig kvar vid 1970-talets början. Det var intressant att notera att han menade att det då var stora svårigheter, trots att svenskt näringsliv expanderade, och man hade filialer att flytta ut till de områden som hade svårigheter att hålla sin sysselsättning uppe. Då var det ganska lätt att skapa industrissysselsättning i de områden där arbetsmarknaden sviktade.

Nu är det snarare tvärtom. Under 1970-talets senare hälft har vi haft en internationell lågkonjunktur av svår karaktär, så svår att vi inte finner någon motsvarighet under hela efterkrigstiden. Vi har en rad mycket allvarliga strukturproblem. Det är naturligtvis detta som tillsammans med det havererade Stålverk 80-projektet är orsaken till att vi fått nya allvarliga svårigheter med sysselsättningen i Norrbottens län under de senare åren. Det är också detta som motiverat regeringen att ta fram ett särskilt paket för att hjälpa upp sysselsättningen i Norrbotten.

Jag kan med tillfredsställelse notera att det förslag, som Olof Palme av någon underlig anledning menade att ingen stod bakom, har vunnit enighet i utskottet. Att man sedan gjort ett tillägg om framflyttning av investeringsprojekt på landstingssidan försämrar ju inte ett ögonblick propositionens grundförslag. De många idéer som finns i propositionen har tagits upp av ett enigt utskott. Självfallet känns detta ändå rätt tillfredsställande för mig som ansvarigt statsråd.

Det är ett 30-tal projekt som därmed fått gehör, och vi kan göra de extra satsningar som behövs i denna del av vårt land. Det kan finnas anledning att något uppehålla sig vid dessa förslag.

Under de senaste tre åren har den nuvarande regeringen och den tidigare trepartiregeringen satsat mer än 6,5 miljarder kronor för att trygga sysselsättningen i Norrbotten. När man hör att detta skulle vara små spottstyvror och smulor från den rikets bord och andra liknande formuleringar som förekom i debatten tidigare blir man något konfunderad.

Man blir det än mer när man vet att det finns en stor pott i skatteutjämningsbidragen till Norrbotten, därtill 3,1 miljarder som satsas i form av rekonstruktions- och strukturgarantilån till SSAB.

Detta har, ärade kammarledamöter, inneburit att ca 15 000 arbeten har

*Sysselsättningen
i Norrbotten*

tryggats i Norrbottens län under denna period. Det är alltså en mycket betydande satsning som skett. Att tala om de fria marknadskrafterna ter sig mot den bakgrunden minst sagt malplacrat eller felaktigt; jag tycker att det kan föras bort ur debatten.

På riksdagens bord ligger ju också den regionalpolitiska propositionen. Den innebär kraftiga förstärkningar av det regionalpolitiska stödet, inte minst genom den kraftiga uppskrivning av sysselsättningsstödet som i första hand kommer skogslänen till godo i form av rejäla påslag. Jag behöver inte närmare gå in på de olika förslagen, som nu som bäst behandlas i utskott. Det är väl kända saker. Jag vill ändå, herr talman, framhålla att vi i debatten om Norrbotten även skall se dessa satsningar i perspektivet av de åtgärder som diskuteras i dag.

Det finns andra initiativ utöver Norrbottenspropositionen som bör nämnas. Det gäller trafikpropositionen och en hel del andra propositioner som också kommer att behandlas här i kammaren inom kort. Detta skall ses mot bakgrund av länets exceptionella situation. Den öppna arbetslösheten är, som flera talare har påpekat, dubbelt så stor som i något annat län. Antalet sysselsatta i arbetsmarknadspolitiska åtgärder är också stort. Detta bör betonas, eftersom det från andra delar av landet framhållits att det även där finns drabbade orter och kommuner, liksom hela län, i en mycket brydsam situation. Regeringens insatser genom särskilda åtgärder för stålet, varven och en del andra branscher liksom även samlade åtgärdspaket av det slag som vi nu diskuterar har gällt olika landsdelar, senast Värmland. Det är uttryck för en systematisk strävan att stötta svaga landsdelar och därmed skapa regional balans.

Norrbottens problem är dock unika, och det krävs därför speciella insatser. Detta är bakgrunden till de insatser som diskuteras här i dag. De samlade åtgärderna för Norrbotten i regeringens proposition emanerar från idéer och förslag som har diskuterats i Norrbottensdelegationen, i länets myndigheter, i företag och kommuner, i fackliga organisationer. Det har förvisso inte, Frida Berglund, varit någon lomhördhet när det gäller att ta vara på de idéer som man har resonerat sig fram till i Norrbotten. Tvärtom har vi försökt tillgodose alla realistiska, väl genomtänkta förslag; vi har satsat pengar för att kunna genomföra dem och trygga sysselsättningen.

Dessa förslag är således väl förankrade i den miljö det gäller och hos de personer som skall genomföra dem. Propositionen har fått ett positivt mottagande – det vill jag gärna hålla med Olof Palme om. Vid en såvitt jag förstår lugn föreställning – det är nog mitt sätt att agera politiskt – uppe i Luellä talade jag om vad propositionen innehöll. Det var f. ö. samma dag som det blev känt i riksdagen. I regionens press blev det då bedömningar som innehöll verkligt positiva värderingar. Det glädde mig i och för sig. Att dessa förslag också bland de berörda länsmyndigheterna hälsades med stor tillfredsställelse kunde man inte ta miste på när man läste tidningarna, hörde på lokalradio osv. Men att kalla detta för någon skrytvals från folkpartiet – vad bedömningarna uppe i Norrbotten innehöll – är väl ändå att vända debatten åt fel håll.

Jag skulle, herr talman, gärna vilja uppehålla mig något ytterligare vid dessa förslag. Den grundläggande tanken bakom uppläggningspropositionen har varit att utöver de kontinuerliga samhälleliga insatserna ge pengar till utvecklingsprojekt som kan ge bärkraft för en framtida utveckling inom de näringsgrenar som det här rör sig om. Det är förvisso helt fel när Olof Palme hävdar att förslagen innehåller sedvanliga inslag av beredskapsarbetskaraktär. Tvärtom – det är en rad initiativ som kan ge en utveckling för Norrbottens näringsliv, och det är det som på sikt ger resultat.

OLOF PALME (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr statsrådet Wirtén talade och sade: Det här med fria marknadskrafter kan vi bortse från. Så föll hans ord. Detta var ett för en folkpartist verkligt sensationellt uttalande. Men det är tydligen det han har kommit fram till när han nära studerat Norrbottens problem, och det är i och för sig välkommet.

Men när han anklagar oss för att ha fört en alltför utpräglad flyttlasspolitik på 1960-talet, så skall han komma ihåg just de debatter vi hade med liberalerna. Folkpartiet utgav på den tiden en skrift som hette Lokalisering utan dirigering. Jag sade då att det är ungefär lika vettigt som ärtsoppa utan ärtor. Man avvisade alltså tanken på styrmedel för att trygga sysselsättningen i utsatta delar av landet. Det är klart att vi med denna inställning inte hade nått någonstans. Nu satte vi gradvis in, ofta i strid med folkpartiet, industripolitiska och lokaliseringpolitiska medel, som ledde till att befolkningen i Norrbotten ökade varje år mellan 1971 och 1976, om jag minns rätt.

Rolf Wirtén säger att man har gjort så stora insatser. Ja, men resultatet då? Det är ju en förfärande hög arbetslöshet i Norrbotten. Och varför har denna borgerliga regering sagt nej till förslag efter förslag som vi har kommit med – förslag när det gäller gruvindustrin och skogsindustrin, sparprogram för energin osv. – när man har sett dessa förfärande resultat?

Jag kom till Norrbotten en vecka efter Rolf Wirtén, och då var omdömena om detta paket inte lika rosiga, för då hade man väl läst och begrundat innehållet i det. Det är alltså ett litet dilemma, för varje förslag som kommer måste man ju hälsa välkommet – om det kommer något. Vi borde säga att vi välkomnar de här förslagen och vi röstar för dem. Men när tilläggen till förslaget – framför allt när det gäller den stora arbetsmarknadspolitiska satsningen, som innebär ett nytänkande inom denna bransch, men också alla andra tillägg – blir större än ursprungsförslaget är det rätt att säga att ingen står bakom regeringens proposition. Och det är svagheten; ni har tillgång till hela utredningsväsendet, kanslihusapparaten, länsmyndigheter och allt vad ni vill, men ni kommer med ett förslag som är så pass otillräckligt, även om det är välkommet, att riksdagen får arbeta om det till ett förslag som är mer omfattande och av betydligt större vikt för Norrbottens befolkning. Om man då säger att detta är en seger, så må man göra det. I sak är det en seger för riksdagen och för socialdemokratin i ett läge då vi har en regering med föga handlingskraft.

Torsdagen den
10 maj 1979

*Sysselsättningen
i Norrbotten*

EIVOR MARKLUND (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Som kontrast till Rolf Wirténs beskrivning av hur läget i Norrbotten skulle bli tack vare Norrbottenspaketet skulle jag vilja hänvisa till en teckning från Dagens Nyheter, där hela Norrland är i bandage. Där står:

”Två hela årskullar ungdomar utan fast jobb i Norrbotten. Kris för malmbrytningen. 130 000 människor arbetslösa öppet eller dolt. Kris för järn- och stålindustrin. Kris för skogsindustrin. Onormalt många förtidspensionärer.”

Det har i olika media konstaterats att människorna i Norrbotten, nu på ett skarpare sätt än någonsin tidigare, kräver att de skall få jobb inom länet. De vill inte flytta därifrån. Den attityden har kommit till uttryck i åtgärdsprogram, som jag tidigare har nämnt, i demonstrationer som t. ex. ungdomarnas Norrbottensmarsch. Det har också talats om generalstrejk och om att chartra tåg till Stockholm för att demonstrera. Om det nu vore så välbeställt med den politik som rör Norrbotten som Rolf Wirtén vill göra gällande, så skulle sådana här aktioner inte vara särskilt meningsfulla. De borgerliga saknar ju inte heller språkrör i Norrbotten.

Tror verkligen Rolf Wirtén att innehållet i Norrbottenspaketet räcker till för att ta bort det här bandaget? Jag tror det inte. Att regionalpolitiken har misslyckats och att misslyckandena i synnerhet har drabbat Norrbotten är ovedersägligt. Det finns åtminstone två skäl till dessa misslyckanden, och det är dels att insatserna har varit väldigt ensidiga, dels att de har varit för små.

F. ö. har det funnits anledning att vid flera tillfällen också här i kammaren säga att det över huvud taget knappast går att tala om en regionalpolitik, utan möjligen om en politik med regionala konsekvenser. Riksdagens egna planer har inte förverkligats, inte ens vad det gäller befolkningsramarna. För att uppnå de siffror som vi själva här i riksdagen har beslutat om krävs det omfattande och framtidsinriktade insatser. Det måste givetvis också handla om ekonomiska insatser, och för sådana fordras i sin tur solidaritet från det övriga landet. Jag hoppas att det förhållandet att kammaren för en gångs skull är så pass välbesatt under en regionalpolitisk diskussion som nu är fallet är ett uttryck för att folk i norr, som nu konstaterar att de behöver vänner, verkligen har sådana i de andra delarna av landet. Men vänligheten i sig räcker inte, utan det behövs en ny politik. En sådan har jag försökt skissera i ett tidigare inlägg.

Arbetsmarknadsministern ROLF WIRTÉN:

Herr talman! Jag vill säga till Eivor Marklund att jag aldrig har gått ut och sagt att de åtgärder som nu föreslås i vår proposition kommer att helt förändra näringslivet i Norrbotten så att man kan lösa alla problem. Det vore felaktigt att göra det, och jag har inte ens andats om att ett sådant resultat skulle kunna vara i sikte. Däremot vill jag påstå, Eivor Marklund, att med de åtgärder som finns i förslaget och som syftar till att underlätta en differentiering av näringslivet har viktiga steg framåt tagits för att få till stånd en bättre

arbetsmarknad i ett hårt provat län.

I det sammanhanget vill jag gärna vända mig till Olof Palme. Han påstod att när han besökte Norrbotten strax efter det att jag varit där, så var bedömningarna inte lika positiva. Olof Palme menar att det inte var lika "rosigt" då. Jag har litet svårt att förstå den argumentationen, Olof Palme, eftersom socialdemokraterna i utskottet helt har ställt sig bakom det förslag som jag har lagt fram.

Olof Palme säger att förslaget är omarbetat, men jag har inte kunnat notera att det finns någon annan ändring i de förslag som regeringen har lagt fram än att utskottet nu uttalat sig för överläggningar om landstingsinvesteringar för tidigareläggning. Det skulle i så fall vara det som i utskottsbetänkandet är det nya i förhållande till regeringens proposition. Men den ändringen innebär ju inte att man skapar ett enda nytt jobb. Man får fram jobb tidigare – det är jag beredd att hålla med om – men det rör sig om arbetstillfällen som ändå, låt vara något senare, skulle komma till stånd enligt den planering som har skett i Norrbottens landsting. Det är inte fråga om något tillskott av arbetstillfällen eller något tillflöde av nya aktiviteter i Norrbottens län. För min del framstår socialdemokraternas motion på den punkten som mycket mager, för det enda konkreta som finns i den innebär inte någonting annat än en tidigareläggning av arbetstillfällen som ändå är inplanerade. Det är f. ö. en metodik som vi inom regeringen sedan länge har arbetat med, i varje fall under hela den tid som jag varit med där och haft ansvaret för dessa frågor. Vi har tidigarelagt en mängd investeringar i Norrbotten. Under 1978 på hösten tidigarelade vi investeringar på sammanlagt 1,4 miljarder, om jag minns rätt: en omgång med 700 miljoner och därefter ytterligare en med likaledes 700 miljoner. Sådana tidigareläggningar är inte på något sätt unika, som Olof Palme försöker få det till. Det nya i Norrbottenspaketet är naturligtvis att man, i samarbete med Statsföretag AB, vill satsa på en marknadsföring av ett annat slag i det speciella marknadsbolag som nu har föreslagits och att man går vidare när det gäller Norrlandsfonden och ger denna ytterligare resurser för att få i gång ett mer differentierat näringsliv. Vi satsar på gruvinvesteringarna där uppe, på prospektering för att finna nya malmer och fyndigheter och på att ta fram Aitiksanden, som Per Petersson talade om. Jag kan försäkra att jag alltsedan jag fick ansvaret på det här området har varit mycket aktiv när det gäller den saken. Det är också min förhoppning att vi relativt snart skall kunna presentera ett förslag.

Det är åtgärder av det här slaget som kan ge nya arbetstillfällen, Olof Palme, inte förslaget i socialdemokraternas tillägg.

Olof Palme spelade litet överraskad över att jag inte ställer upp för helt fria marknadskrafter och menade att detta skulle var någonting nytt för en folkpartist. Nej, Olof Palme, då har partiordföranden visat stor dövhets vid tidigare debatter. Vi har ofta sagt att det måste vara ett samspel mellan stat och näringsliv, varvid staten drar upp ramar inom vilka näringslivet skall kunna agera. När det gäller ett näringsliv som är så utsatt som Norrbottens är jag helt på det klara med att det krävs speciella samhällsinsatser, och regeringens miljardsatsning är ett gott exempel på detta. Låt mig tillägga att

jag inte har gett upp hoppet att man med exempelvis offertprincipen skall kunna få ett samspel med det privata näringslivet, så att aktiviteter skall kunna förläggas i Norrbotten när det finns en tillväxt inom vårt näringsliv. Under 1960-talets sista år hade vi en tillväxt, men det hade vi inte 1975, 1976, 1977 och 1978 – och det har vi inte riktigt nu heller. Men det har skett en viss förändring i vårt näringsliv, och det kan bli möjligt att på nytt använda den här metodiken. Då kommer i varje fall inte jag att vara sen att spela på den strängen: att förlägga privat företagsamhet uppe i Norrbotten. Och det ger den regionalpolitiska positionen möjligheter till.

Får jag också säga att det avgörande felet med socialdemokraternas Norrbottenspolitik är och förblir vad Göte Pettersson så kraftfullt påpekade: att om inte trepartiregeringen hade drivit igenom en kursändring i den ekonomiska politiken, hade våra exportnäringar uppe i Norrbotten haft ett kostnadsläge som med åtminstone 20–25 % skulle ha överstigit det nuvarande. Det hade omöjliggjort en framgångsrik export från Norrbotten. Vi har problem ändå med LKAB, stålverk och andra exportföretag där uppe. Men med socialdemokraternas politik under de här åren hade det varit totalt omöjligt – det vill jag ändå ha sagt, herr talman.

När Olof Palme försöker förringa trepartiregeringens insatser, kan det ändå förtjäna att läsas in i kammarens protokoll att det till ASSI har gått 550 milj. kr., till LKAB 1,2 miljarder, till NJA 1,8 miljarder, till lokaliseringstöd till olika mindre företag 124 miljoner, till beredskapsarbeten 1,5 miljarder, till tidigareläggning av byggande av det slag som nu Olof Palme själv pläderar för 550 miljoner, till arbetsvård inom den mera skyddade sektorn 188 miljoner, till arbetspolitiska insatser i form av AMU, 25-kronan, 75-procentsstödet m. m. 415 miljoner, till Norrbottendelegationen bortåt 50 miljoner, till Kiruna–Narvikvägen 312 miljoner. Och till Luleå efter Stålverk 80 ca 165 miljoner. Så kommer då den här miljarden.

Nej, Olof Palme, det går nog inte att hävda att vi inte har satsat på både basnäringarna och de andra näringsgrenarna i Norrbottens län på ett mycket seriöst och – det skulle jag också vilja säga – framgångsrikt sätt.

OLOF PALME (s) kort genmäle:

Herr talman! Statsrådet Wirtén säger: Man skall inte förringa våra insatser. Vi har varit framgångsrika. – Jag behöver icke förringa insatserna. Jag behöver bara peka på verkligheten. När statsrådet Wirtén talar om framgångar gäller det ett län där arbetslösheten har stigit rekordsnabbt, där en positiv befolkningsutveckling har förbytt i en kraftig utflyttning, där var sjätte norrbottning är utanför den ordinarie arbetsmarknaden och där ungdomsarbetslösheten är rekordhög. Detta kallar folkpartiregeringens arbetsmarknadsminister för framgångar! Mätte människorna bevaras från fortsatta sådana framgångar. Det är där man mäter verkligheten, inte i kronor.

Sedan måste jag bara rent pedagogiskt klara ut en sak. Den här miljard-satsningen sönderfaller i nysatsningar och i vanliga beredskapsjobb av den typ som man har haft varje år. De senare utgör två tredjedelar. En tredjedel går till nysatsningar på i och för sig värdefulla projekt, en lång rad. Varför

skulle vi inte rösta för dem? Det är bra att man plockar fram sådana förslag. Vi röstar för dem. Vi tar alltihop, eftersom allt som kan göras för Norrbotten är värdefullt. Men det är så väldigt otillräckligt. Därför har vi – förutom de förslag som ni tidigare avslagit – lagt fram förslag om satsningen på landstinget, som är helt ny genom att staten övergångsvis går in och klarar driftkostnaderna. Skulle staten inte göra det klarar inte landstinget av satsningen. Men det här är en innovation! Och man skall inte säga: De här jobben skulle ha tillkommit ändå. När vi har en arbetslöshet på, tror jag, 15–20 % bland byggnadsarbetarna är det inte meningslöst att 700 byggnadsarbetare får jobb. Och när vi har en väldig arbetslöshet bland kvinnorna är det inte meningslöst att 700 fasta jobb inom vårdsektorn tillkommer nu. Det är klart att det skulle gå att vänta några år. Men vi kan skapa dem nu!

Det är inte bara så att tillägget är mycket större än den ursprungligen föreslagna satsningen. Utöver det kommer kulsinterverket, som vi har fått igenom. Det tillkommer 1,1 miljard i rekonstruktionslån till LKAB, det tillkommer en satsning på malmbanan och mediumverket. Den lilla strimman i botten, som är folkpartiets eget bidrag, tar vi emot med öppna armar – men till detta otillräckliga måste vi lägga rejäla satsningar, framför allt på basnäringarna, för att klara sysselsättningen i Norrbotten.

Arbetsmarknadsministern ROLF WIRTÉN:

Herr talman! Olof Palme är onekligen skicklig att vrida debatten och få det att framstå som om jag sade någonting annat än jag gjorde.

Jag sade i slutet av min föregående replik att vi har gjort stora satsningar för att hjälpa upp näringslivet i Norrbottens län. Sedan tillät jag mig att göra en rätt ordentlig redovisning av de satsningar som gjorts – en summa på uppemot 7 miljarder kronor. Då sade jag: Jag tillåter mig också att säga att de satsningar som jag nu har nämnt har varit framgångsrika. – Är det så att Olof Palme syftar på någon av de satsningar jag tog fram – inom LKAB, utvecklingsfonden osv., beredskapsjobben, som utförts för att förbättra strukturen i Norrbotten när det gäller vägar, järnvägar osv. – så må det vara honom obetaget att tala om vad som inte har varit framgångsrikt. Men att vända det, som Olof Palme gjorde, till att jag skulle säga att situationen i Norrbotten nu är bra och att jag är nöjd med läget där uppe, det kan med en försiktig term betecknas som demagogi. Det har jag aldrig sagt, Olof Palme. Det är ett typiskt debattknep som han använder.

Nej, Olof Palme, jag hade väl aldrig föreslagit regeringen att lägga ned 1 000 milj. kr. för att hjälpa upp näringslivet i Norrbottens län, om det hade varit min tro att allt skulle vara bra i Norrbotten. Det förvånar mig att Olof Palme tillåter sig att använda en sådan debatteknik.

Olof Palme betecknade vidare folkpartiets satsning i den proposition som riksdagen strax skall ta ställning till som en liten strimma i botten. Man skall få höra mycket – 1 000 milj. kr. skulle alltså vara en liten strimma. Sedan görs det ett väldigt påslag av den socialdemokratiska riksdagsgruppen, som vill göra den kolossala satsningen att flytta fram en del landstingsinvesteringar några år. Det gäller investeringar som är planerade och som ändå skulle göras.

De tjänster som skall utföras vid de aktuella institutionerna är planerade redan tidigare. Icke ett nytt jobb finns det i den satsningen, utan det gäller enbart en tidigareläggning. Det var det heroiska greppet i Olof Palmes inlägg. Nej, jag tror att det finns anledning att omvärdera påståendet om att våra förslag bara skulle vara en strimma i botten.

I stället är det så, herr talman, att vi satsar flera miljoner på att förstärka näringslivet via Norrlandsfonden och på att få i gång grundforskningsorganisationen vid tekniska högskolan i Luleå, något som kan leda till fina resultat framöver för det norrbottniska näringslivet. Att få till stånd en teknisk utveckling där uppe är ett av de viktigaste stegen framåt. Vidare satsar vi på att få i gång Regioninvest i Norr AB, vars verksamhet inte bara gäller Luleå utan hela Norrbottens län. Den kan leda till att en småföretagsamhet som nu saknas i länet kommer i gång. Vi vill vidare inrätta en forskningsstation för gruvbrytningen i Luossavaara, i ett läge när hela gruvindustrin har stora svårigheter. Det gäller härutöver malmprospektering i Jokkmokk för ett femtiotal personer under fem års tid. Det kan leda till en betydande sysselsättning i en av de mest utsatta kommunerna i Norrbottens län.

Vidare föreslår vi en turistsatsning i Abisko, på Dundret i Gällivare, i Kvikkjokk och i Arjeplog. Detta ger sysselsättning på nya tjänster för åtminstone 50–60 personer. Vi syftar vidare till att få i gång investeringar i storleksordningen 250 miljoner på järnvägar och annat. Det ger byggnadsarbetare ett betydande sysselsättningstillskott.

Herr talman! Låt mig också nämna den viktiga satsning som görs på jord och skog och som Per Petersson uppehöll sig en hel del vid. Denna folkpartiregeringens satsning inom jord och skog för Norrbottens län innebär arbetstillfällen i storleksordningen 150–200 jobb.

Det här ger *nya* jobb, Olof Palme. Jag tror att länsstyrelsen med landshövdingen i spetsen och andra där uppe förmår betygsätta detta på ett riktigt sätt. Jag ber än en gång, herr talman, att få framföra min tillfredsställelse över att man har lyckats uppnå enighet i arbetsmarknadsutskottet kring dessa förslag.

FILIP JOHANSSON (c):

Herr talman! Låt mig inledningsvis säga att detta är en rätt underlig debatt. Kammaren behandlar i dag fem utskottsbetänkanden, som samtliga rör mitt eget län. Alla dessa betänkanden är så enhälliga som de över huvud taget kan bli. Det finns visserligen en reservation till jordbruksutskottets betänkande, men den är minst lika underlig som den här debatten. Reserverna instämmer nämligen i vad utskottets majoritet har sagt; de använder nästan exakt samma ord. Mot den bakgrunden kan jag inte heller beteckna reservationen som uttryck för någon skiljaktig mening i förhållande till vad utskottet har uttalat.

Det må därför ursäktas mig om jag, när jag suttit och lyssnat på den här debatten – speciellt i dess inledningsskede – fått en känsla av att det här mera är fråga om ett valmöte än om en reell debatt om hur vi bör lösa de här problemen. Om man nu har så otroligt mycket att komma med och så

väsentliga lösningar att föreslå, borde detta lämpligen ha fått formen av reservationer till dessa betänkanden. Men det har inte skett.

De förslag till anslag till Norrbotten som vi nu diskuterar är resultatet av det arbete som utförts inom Norrbottendelegationen. Inom delegationen har man, såvitt jag vet, varit helt överens om de förslag som framlagts. Dessa förslag har i sin tur resulterat i en proposition från den nu sittande folkpartiregeringen.

Jag skall inte ge mig in på någon diskussion huruvida de föreslagna anslagen är tillräckliga eller inte, men jag tror inte att det är allför många av Norrbottensdelegationens förslag som inte finns med i propositionen. Detta belyser ändå i någon mån svårigheten att lösa dessa problem.

Tyvärr är den situation som vi har haft och fortfarande har i Norrbotten långt ifrån ny. Det gör att man borde ha kunnat räkna med att de som suttit i ansvarig ställning under den långa tid som förflutit skulle ha känt en viss respekt för de problem som vi har på grund av den utomordentligt svåra internationella kris som rimligen inte kunde undgå att drabba även Norrbottens län. Att Norrbottens län drogs in i den krisen är en fullständigt naturlig sak. Tyvärr har nämligen hela den industriella utvecklingen i vårt land inneburit att man begränsat insatserna i Norrbotten till att ta hand om råvarutillgångarna på ett så enkelt sätt som det över huvud taget varit möjligt. Norrbottens råvaror i form av malm, skog, vattenkraft osv. har man helt enkelt paketerat och skickat till andra delar av vårt land eller till andra länder, där vidareförädlingen har skett. Jag skall inte här utpeka någon speciell syndabock. Jag tror att vi på den punkten bär ett ansvar litet till mans. Det gäller bara att våga erkänna sitt ansvar. Det kravet har man all rätt att ställa på dem som suttit i ansvarig ställning. Vpk har inte haft någon sådan ställning och kommer troligen inte heller att få det inom en nära framtid, och kommunisterna kan därför gärna köra med sina illusionsnummer. Men när företrädare för ett tidigare regeringsparti gör det blir det inte särskilt trovärdigt.

Jordbrukspolitiken har varit uppe till debatt här, och jag skall bara notera att vad som har skett under de senaste åren har varit av avgörande och välgörande betydelse för Norrbotten. Men när man har pekat på utvecklingen i Norrbotten som en följd av rationaliseringen inom jord- och skogsbruket, vill jag notera att jordbruket där under 1960-talet inte ansågs ha någon regionalpolitisk betydelse. Jordbruket i Norrbotten skulle vid den tidpunkten i hög grad ha behövt stimulansåtgärder, men i stället blev det en stimulans för folk att flytta från jordbruket där. Detta har tyvärr lett till den situation som vi f. n. är inne i.

PER PETERSSON (m) kort genmäle:

Herr talman! Det var fråga om reservationen vid jordbruksutskottets betänkande nr 25. Jag vill här först läsa innantill ur betänkandet. Där står det på s. 3:

”År 1977 beslöt riksdagen att lokaliseringsstöd skulle kunna lämnas enligt *offertprincipen* (prop. 1976/77:100 bil. 17 s. 88, AU 1976/77:23, rskr 1976/

77:296). Det innebär att det företagsekonomiska intresset kan förenas med det samhällsekonomiska genom att staten på offert från ett företag betalar särskild ersättning till företaget för att det vidtar åtgärder i regionalpolitiskt syfte, som staten önskar att företaget skall göra. Beslutet innebär att metoden fick användas bl. a. i samband med ansträngningarna att förbättra sysselsättningsmöjligheterna i Norrbotten. För verksamheten fastställdes en ram på 40 milj. kr. Hittills har endast en mindre del av ramen utnyttjats.”

Sedan vänder jag på bladet och läser – som svar på den motion, nr 2251, som jag har skrivit – på s. 4:

”I den mån områden finns där utifrån nyss redovisade synpunkter acceptabla skäl kan anföras för vidtagande av skogsbruksåtgärder av i motionen antytt slag har utskottet givetvis inte något emot att möjligheterna härtill prövas. Utskottet vill emellertid erinra om att det enligt gällande riktlinjer för det s. k. offertsystemet ankommer på regeringen att i varje särskilt fall besluta i sådana frågor.”

I reservationen har vi också sagt: ”Det är ett starkt samhällsintresse att detta görs omgående. Bristen på skogsråvara är stor och arbetslösheten hög.”

Jag har bara, för min egen del och för reservanternas, sagt att det för mig är svårt att förstå varför folkpartiregeringen inte med användning av offertprincipen omgående upptar förhandlingar med domänverket och andra, i syfte att göra försök med avverkning av skog i stor skala, när vi vet att vi i Norrbottens inland ovanför den s. k. skogsodlingsgränsen har 120 000 hektar med övermogen skog, som enligt professor Sirén håller på att ruttna bort, när vi har hög arbetslöshet och när vi har brist på råvara.

GÖTE PETTERSSON (fp):

Herr talman! Olof Palmes upprepade försäkringar om att tillägget, som han sade, dvs. den socialdemokratiska motionen, innehöll ett större program för Norrbotten än propositionen och hans orerande kring detta kom mig att vilja granska detta litet närmare.

Den socialdemokratiska motionen bygger på ett förslag från landstingsrådet i Norrbotten. Det gick till så här: På fredagen den ena veckan beslöt förvaltningsutskottet att senarelägga ett antal investeringar som man ansåg att man inte skulle hinna utföra. På måndagen veckan därpå sade landstingsrådet att man skulle tidigarelägga dessa investeringar. Det innebär att man tjänade 60–70 jobb – det som nu kallas nya jobb och egentligen bara är tidigarelagda. Dessutom har man tagit med ett antal av de investeringar som enligt gällande plan skall börja utföras år 1979. Jag har ställt frågan huruvida landstinget i Norrbotten skall börja med retroaktiv byggnadsverksamhet.

En annan faktor i sammanhanget är att det antal arbetstillfällen som det maximalt kan bli fråga om enligt landstingets egna beräkningar är 496. Det rundade man generöst av till 700 jobb.

Socialdemokraterna säger att motionen innehåller så oerhört mycket. Det gör den alltså inte – det är snarare fråga om en produkt av en lyckad marknadsföring. Vad jag nu har sagt innebär inte att jag vill sätta tummen

ned för de föreslagna åtgärderna – de är värda att prövas, men de är förvisso inte lika hållbara och handfasta som man har velat göra gällande.

Jag har hört så mycket om planering – vi skall ha en planläggning som innebär att det skapas jobb. Socialdemokraterna kräver i sin motion bl. a. ett skogspolitiskt handlingsprogram. Jag har länge frågat mig om jobben då kommer omedelbart.

På en annan sida i motionen läser jag att man vill ha en vidareförädling av skogsprodukterna. Då drar jag mig till minnes att jag som kommunalpolitiker i Luleå var med om den stora expansionen 1976 och 1977. Vi skulle från 1976 och några år framåt bygga 2 000 lägenheter om året i Luleå. Vi kunde 1976 – då hade vi en socialdemokratisk regering – konstatera att inte ett fönster, inte en diskbänk eller någonting som hade med inredning att göra skulle tillverkas i Norrbotten. Jag kan inte annat än konstatera att nog finns det en hel del att göra, då våra plank, vårt timmer och våra bräder transporteras ned till södra Sverige för att förädlas.

Då vi nu är ense om att vi bl. a. skall ha en ökad vidareförädling i Norrbotten, kanske vi kan hoppas på att alla parter skall övergå från ord till handling.

Överläggningen var härmed slutad.

Arbetsmarknadsutskottets betänkande nr 33

Mom. 1–8

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 9

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motionen nr 2268 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Eivor Marklund begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkandet nr 33 mom. 9 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit utskottets hemställan med den ändring däri som föranleds av bifall till motionen nr 2268 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Eivor Marklund begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 269
Nej – 15

Nr 142

Torsdagen den
10 maj 1979

*Sysselsättningen
i Norrbotten*

Torsdagen den
10 maj 1979

*Sysselsättningen
i Norrbotten*

Mom. 10 och 11

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 12

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 212 av Lars Werner m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Eivor Marklund begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkandet nr 33 mom. 12 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 212 av Lars Werner m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Eivor Marklund begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 269

Nej - 15

Mom. 13

Utskottets hemställan bifölls.

Jordbruksutskottets betänkande nr 25

Mom. 1

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av Hans Wachtmeister m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Per-Olof Strindberg begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i betänkandet nr 25 mom. 2 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av Hans Wachtmeister m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Per-Olof Strindberg begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 240

Nej - 44

Mom. 3

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 4

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 2268 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Eivor Marklund begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i betänkandet nr 25 mom. 4 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 2268 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Eivor Marklund begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 268
Nej - 16

Mom. 5 och 6

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Näringsutskottets betänkande nr 45

Mom. 1 och 2 a

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 2 b

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 2268 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Eivor Marklund begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 45 mom. 2 b röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 2268 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Eivor Marklund begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 269
Nej - 15

§ 14 Föredrogs

Justitiekammarens betänkande

1978/79:37 med anledning av propositionen 1978/79:186 om ändring i lagen (1886:84 s.14) angående skyldighet för utländsk man att i rättegång vid svensk domstol mot inländsk man ställa borgen för kostnad och skada jämte motion

Socialutskottets betänkande

1978/79:37 med anledning av propositionen 1978/79:125 med förslag om tilläggsbudget III till statsbudgeten för budgetåret 1978/79 såvitt avser socialdepartementets verksamhetsområde

Kammaren biföll vad utskotten i dessa betänkanden hemställt.

§ 15 **Mineralförsörjning, m. m.**

Föredrogs näringsutskottets betänkande 1978/79:41 med anledning av propositionen 1978/79:100 i vad avser mineralförsörjning m. m. och viss del av propositionen 1978/79:127 om åtgärder för att främja sysselsättningen i Norrbotten jämte motioner.

FÖRSTE VICE TALMANNEN:

I fråga om detta betänkande hålles gemensam överläggning för samtliga punkter. Under den gemensamma överläggningen får yrkanden framställas beträffande samtliga punkter i betänkandet.

I det följande redovisas endast de punkter, vid vilka under överläggningen framställts särskilda yrkanden.

Punkten 1 (Sveriges geologiska undersökning: Geologisk kartering samt information och dokumentation)

Regeringen hade i propositionen 1978/79:100 bil. 17 (industridepartementet) under punkten D 1 (s. 86-96) föreslagit riksdagen att till Sveriges geologiska undersökning: Geologisk kartering samt information och dokumentation för budgetåret 1979/80 anvisa ett reservationsanslag av 30 517 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1978/79:387 av Magnus Persson m. fl. (s), vari hemställdes att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna vad i motionen anförts beträffande behov av länsgeolog och övrig personal för geologiska undersökningar i Värmlands län.

1978/79:477 av Rune Jonsson i Husum m. fl. (s), vari hemställtts att riksdagen hos regeringen skulle anhålla om förslag till en länsgeologorganisation i enlighet med vad i motionen anförts,

1978/79:1017 av Birgitta Hambræus m. fl. (c) såvitt nu var i fråga (yrkandet 1) och

1978/79:2028 av Lars Werner m. fl. (vpk) såvitt avsåg hemställa att riksdagen hos regeringen skulle anhålla om åtgärder för en forcerad berggrundskartering.

Utskottet hemställde
att riksdagen skulle

1. med bifall till regeringens förslag och med avslag på motionerna 1978/79:1017, yrkandet 1, och motionen 1978/79:2028, yrkandet 4, till Sveriges geologiska undersökning: Geologisk kartering samt information och dokumentation för budgetåret 1979/80 under fjortonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 30 517 000 kr.,

2. med anledning av motionerna 1978/79:387 och 1978/79:477 som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet anført om angelägenheten av att mineralförsörjningsfrågorna bevakades på det regionala planet.

Punkten 2 (Sveriges geologiska undersökning: Uppdragsverksamhet, Sveriges geologiska undersökning: Prospektering)

I propositionen 1978/79:100 bil. 17 hade regeringen föreslagit riksdagen under punkten D 2 (s. 96–100) att till Sveriges geologiska undersökning: Uppdragsverksamhet för budgetåret 1979/80 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.,

under punkten D 3 (s. 100 f.) att till Sveriges geologiska undersökning: Prospektering m. m. för budgetåret 1979/80 anvisa ett reservationsanslag av 15 216 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionen 1978/79:1014 av Rolf Hagel (apk) och Alf Lövenborg (apk) såvitt avsåg hemställa att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna att Sveriges geologiska undersökning (SGU) anslag för uranprospektering borde utgå med begärda 26 109 000 kr. för budgetåret 1979/80.

Utskottet hemställde
att riksdagen skulle

1. med bifall till regeringens förslag till Sveriges geologiska undersökning: Uppdragsverksamhet för budgetåret 1979/80 under fjortonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.,

2. med bifall till regeringens förslag och med avslag på motionen 1978/79:1014, yrkandet 1, till Sveriges geologiska undersökning: Prospektering m. m. för budgetåret 1979/80 under fjortonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 15 216 000 kr.

Torsdagen den
10 maj 1979

*Mineralförsörjning,
m. m.*

Punkten 5 (Statens gruvegendom)

Regeringen hade i propositionen 1978/79:100 bil. 17 under punkten D 6 Statens gruvegendom (s. 104–114) föreslagit riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att under budgetåret 1979/80, i enlighet med vad föredragande statsrådet hade anfört, ikläda staten ekonomisk förpliktelse i samband med nämndens verksamhet som innebar åtaganden om högst 34 700 000 kr. för budgetåret 1980/81,

2. till Statens gruvegendom för budgetåret 1979/80 anvisa ett förslagsanslag av 64 451 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1978/79:473 av Rolf Dahlberg (m),

1978/79:546 av Yngve Nyquist m. fl. (s), vari hemställts att riksdagen hos regeringen begärde en omedelbar översyn och redovisning av möjligheterna till stödjande åtgärder för gruvhanteringens framtida utveckling, varvid särskild hänsyn borde tas till situationen vid gruvfälten i Mellansverige i enlighet med vad som anförts i motionen

1978/79:1017 av Birgitta Hambræus m. fl. (c) såvitt nu var i fråga (yrkandet 2),

1978/79:1031 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari hemställts att riksdagen hos regeringen begärde ett förslag till utveckling av Västerbottens gruvnäring enligt de riktlinjer som angavs i motionen,

1978/79:1492 av Britta Hammarbacken m. fl. (c), vari hemställts att riksdagen hos regeringen begärde en översyn och konsekvensanalys vad gällde tillämpningen av gruv- och minerallagstiftningen, och

1978/79:2028 av Lars Werner m. fl. (vpk) såvitt avsåg hemställan att riksdagen hos regeringen skulle anhålla om förslag till ändringar i gruvlagen som innebar att koncessionsrätten ej låstes av inmutningar (yrkandet 3).

Utskottet hemställde

1. beträffande anslag m. m.

att riksdagen skulle

a) med bifall till regeringens förslag bemyndiga regeringen att under budgetåret 1979/80, i enlighet med vad föredragande statsrådet hade anfört, ikläda staten ekonomisk förpliktelse i samband med nämndens för statens gruvegendom verksamhet som innebar åtaganden om högst 34 700 000 kr. för budgetåret 1980/81,

b) med bifall till regeringens förslag och med avslag på motionen 1978/79:473, motionen 1978/79:546 i ifrågavarande del, motionen 1978/79:1017, yrkandet 2, och motionen 1978/79:1031 i ifrågavarande del till Statens gruvegendom för budgetåret 1979/80 under fjortonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 64 451 000 kr.,

2. beträffande gruvpolitiskt handlingsprogram att riksdagen med anledning av motionen 1978/79:546 i ifrågavarande del och motionen 1978/79:1031 i ifrågavarande del som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört,

3. beträffande översyn av gruv- och minerallagstiftningen att riksdagen med anledning av motionen 1978/79:1492 och motionen 1978/79:2028, yrkandet 3, som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anförde.

Punkten 6 (Prospektering i Jokkmokks kommun)

Regeringen hade i propositionen 1978/79:127 bil. 1 (industridepartementet) under punkten 2 (s. 15 f.) föreslagit riksdagen bl. a. (5) att till Prospektering i Jokkmokks kommun för budgetåret 1979/80 under fjortonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 40 000 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats

dels de med anledning av propositionen väckta motionerna

1978/79:2224 av Alf Lövenborg (apk) och Rolf Hagel (apk) såvitt avsåg hemställa att riksdagen hos regeringen begärde en exploatering av kalk- och marmorfyndigheten i Norvijaur (yrkandet 3 i viss del),

1978/79:2268 av Lars Werner m. fl. (vpk) såvitt avsåg hemställa att riksdagen uttalade att det i propositionen föreslagna särskilda prospekteringsprojektet i Jokkmokks kommun borde utvidgas till att omfatta mineralbältet Svappavaara-Kaunisvaara (yrkandet 3),

1978/79:2291 av Filip Johansson (c) och Torsten Stridsman (c),

dels de under allmänna motionstiden vid 1978/79 års riksmöte väckta motionerna

1978/79:331 av Alf Lövenborg (apk), vari hemställts att riksdagen anmodade regeringen att utarbeta en plan för Jokkmokks kommun i syfte att skapa full sysselsättning och utveckling och att därvid beakta

1. att ett aluminiumverk borde uppföras i Jokkmokks kommun,
2. att, i enlighet med i motionen anförda synpunkter, tillgången till aluminiumråvara i Kvikkjokk tillvaratogs,
3. att exploatering av kalk- och marmorfyndigheten i Norvijaur inleddes,
4. att en total mineralinventering skyndsamt företogs i Jokkmokks kommun,

1978/79:1502 av Sven Lindberg m. fl. (s) såvitt nu var i fråga och

1978/79:1516 av Ingvar Svanberg m. fl. (s) såvitt nu var i fråga.

Av ovannämnda motioner hade 1978/79:331 och 1978/79:1516 hänvisats till arbetsmarknadsutskottet som sedermera överlämnat dem till näringsutskottet.

Utskottet hemställde

1. beträffande prospektering i Jokkmokks kommun att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med avslag på motionen 1978/79:331 i ifrågavarande del, motionen 1978/79:1502 i ifrågavarande del, motionen 1978/79:1516 i ifrågavarande del, motionen 1978/79:2224, yrkandet 3 i

ifrågavarande del, och motionen 1978/79:2291 till Prospektering i Jokkmokks kommun för budgetåret 1979/80 under fjortonde huvudtiteln avsåg ett reservationsanslag av 40 000 000 kr.,

2. beträffande prospektering i området Svappavaara-Kaunisvaara att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2268, yrkandet 3,

3. beträffande en sysselsättningsplan för Jokkmokks kommun att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:331 i ifrågavarande del.

EIVOR MARKLUND (vpk):

Herr talman! Näringsutskottets betänkande 1978/79:41 behandlar två propositioner, 1978/79:100 och 127 avseende mineralförsörjningen. Utskottet har i detta sammanhang också behandlat tre vpk-motioner, nämligen 1031, 2028 och 2268.

Låt mig kort redogöra för innehållet i dessa motioner.

Motionen 1031 berör Västerbottens gruvnäring. Vi har i motionen angivit mycket konkreta riktlinjer för utvecklingen av gruvnäringen i Västerbotten.

Vi har föreslagit omedelbara åtgärder för att kunna inleda en rationell gruvbrytning av nickelförekomsterna i Lainejauroområdet. Vi har föreslagit ett företag för att ordna och svara för en omfattande prospektering av Västerbottens mineralfyndigheter. Vi har föreslagit att förutsättningarna för ett svenskt zinkmetallverk skall utredas. Vi har föreslagit organ för forskning och utveckling. Vi har föreslagit att fyndigheterna av volfram i Storumanområdet skall ges hög prioritet vid prospektering. Ja, motionen består av ett flertal konkreta och högst realistiska förslag.

I utskottets svar på motionen hänvisas bara till att satsningar gjorts som ansluter sig till de prospekteringsinsatser som nämnden för statens gruvegendom föreslagit. Det är inget uppmuntrande svar, om det alls är något svar på en motion. Vi har ingenstans i motionen tagit upp dessa satsningar till behandling – däremot har vi ställt en hel mängd andra förslag; det hade varit mer intressant att få svar som rör de förslagen.

På en punkt är i alla fall utskottets skrivning direkt och konkret. Jag tänker då på den passus där man säger: "Något särskilt uttalande av riksdagen om utökade prospekteringsinsatser behövs inte." Ja, så står det faktiskt, utan vidare motiveringar.

Vi delar inte utskottets mening och vidhåller våra förslag i motionen. Det skulle vara intressant att höra utskottets motivering till att "något särskilt uttalande av riksdagen om utökade prospekteringsinsatser" inte behövs.

Medan utskottets talesman funderar på det svaret skall jag ta upp våra övriga krav i de motioner som det här utskottsbetänkandet behandlar.

I motionen 2028 finns två yrkanden som behandlats av utskottet, nämligen yrkandena 3 och 4.

I det tredje yrkandet begärs förslag från regeringen om ändringar i gruvlagen, så att innebörden av koncessionsrätten inte blir låst av inmutningar. Vi menar att gruvlagens inmutningssystem i dag ger utrymme för intressenter att i rent konkurrensyfte stänga mineralförekomster som skulle

kunna utvinnas "på koncessionsrätt".

Det är glädjande och bra att utskottet insett betydelsen av sådana ändringar i gruvlagen som vi förordat och att utskottet föreslår att dessa frågor skall analyseras och studeras vidare. Det finns all anledning att emotse konkreta förslag till lagändringar för att komma åt dessa oönskade effekter i gruvlagens nuvarande utformning. Vi är medvetna om att det är svårt att skriva lagtexter, men hoppas ändå på en skyndsam handläggning av denna fråga och senare också förslag till ändringar i gruvlagen.

Det fjärde yrkandet i vår motion består i krav om en forcerad berggrundskartering. Skälet måste ju vara uppenbart: svensk berggrundskartering har en i internationell jämförelse ovanligt lång omloppstid på ca 150 år. Det skall jämföras med de ca 25 år som gäller i jämförbara nationer. Därför har vi föreslagit att SGU skall ges i uppdrag att planera för en forcerad totalinventering av de intressanta områden man i dag känner till. Detta skulle också ytterligare främja gruvnäringen i Norrbotten och Västerbotten.

Utskottet framhåller att vi i vår motion pekar på ett angeläget behov. Man menar som vi att prospekteringsinsatser måste kunna grundas på tillförlitligt geologiskt kartmaterial. Det är bra. Utskottet framhåller dock att före ett beslut om en ökad berggrundskartering borde den mineralpolitiska utredningens förslag få komma fram. Utredningen sägs bl. a. se över behovet av berggrundskartor samt skilda organisatoriska och finansiella lösningar. Vi menar dock att berggrundskarteringen i dag är så eftersatt att man nu ofördröjligen måste forcera detta arbete. Det finns redan i dag kända områden där berggrundskartor är angelägna, och för att besluta om dessa behöver man inte invänta mineralpolitiska utredningens förslag. Därför vidhåller vi, herr talman, förslaget om en forcerad berggrundskartering.

Så några ord om motionen 2268 och kravet på prospektering av mineralbältet Svappavaara-Kaunisvaara. Det är klarlagt att där finns rika mineraltillgångar och därmed grund för prospektering. I sitt svar konstaterar utskottet att området också är föremål för uppmärksamhet av bl. a. nämnden för statens gruvegendomar. Utskottet vill dock inte föreslå riksdagen att besluta om prospektering av området i fråga – som det verkar bara därför att detta skulle innebära beslut att förorda omprioritering av nämndens resurser. Det är i alla fall ett avgörande skäl som utskottet anför.

Först som sist vill jag också yrka bifall till vpk-motionerna i detta avsnitt, utom de delar som behandlas i mom. 2 och 3 i utskottets hemställan under p. 5. Utskottet föreslår riksdagen besluta att uttala behovet av ett gruvpolitiskt program. Vpk delar helt utskottets uppfattning om behovet av en samlad gruvpolitik, men vi kanske inte är överens med utskottet om vad som senare skall inskrivas i detta program. Men det är ju en senare fråga.

Det är dock bra att den hittillsvarande kortsiktiga och planlösa gruvpolitiken kan komma att skötas på ett planerat sätt. Detta kan bidra till att utveckla svensk gruvhantering, säkra jobben och ge riksdagen en bättre kontroll av och översikt över statens egen gruvpolitik. Men till detta program får vi, som sagt, tids nog anledning att återkomma här i kammaren.

Torsdagen den
10 maj 1979

*Mineralförsörjning,
m. m.*

Slutligen hoppas jag att utskottets talesman vill besvara min inledande fråga om utskottet verkligen har några motiv för att gå emot uttalanden om utökad prospektering.

Under detta anförande övertog andre vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

ALF LÖVENBORG (apk):

Herr talman! I näringsutskottets betänkande nr 41 behandlas de förslag som jag har nämnt i föregående sammanhang. Det gäller projekt som skulle kunna ge sysselsättning i de inlandskommuner som drabbats hårdast av den sysselsättningsmässiga krisen, nämligen Jokkmokk och Arjeplog. Jag skall inte provocera fram någon energipolitisk debatt i detta sammanhang – den får vi tids nog – men jag kan ändå inte underlåta att göra följande reflexioner.

Vårt land har inga egna oljetillgångar, undantagandes de ynkliga droppar som vi möjligen kan pressa fram i Skåne och på Gotland. Däremot har vårt land betydande energitillgångar av annat slag.

Vi har i motionen 1014 tagit upp frågan om exploatering av vårt lands alunskiffertillgångar i deras helhet. De innehåller stora mängder uran. I detta betänkande behandlas endast en del av förslagen i vår motion. Vi har bl. a. begärt mer pengar för att man skall kunna genomföra ordentliga heltäckande undersökningar över hela Sverige. I den stencilerade rapporten Alunskiffer, som en utredning inom statens industriverk avlämnade 1978, påpekas att tillgångarna i fjällranden är mycket litet undersökta "men har bedömts som de största i landet och kvantitativt mer än fem gånger större än de skånska".

I det här sammanhanget tänker jag bl. a. på de urantillgångar som finns inom mitt eget län, i Norrbottens län. Prospekteringsarna kring områdena Arjeplog, Arvidsjaur och Sorsele är ännu inte slutförda. Men klart står att det finns minst 2 000 ton i Pleutajokk i Arjeplogs kommun. Det betyder att en kommun som nu bokstavligen talat kippar efter andan samtidigt har oerhörda rikedomar inom sina gränser vilka skulle kunna användas för att skapa sysselsättning.

Vår mening är att den tillgången snabbt måste exploateras, detta av två skäl. Kommunen behöver snabbt en rejäl sysselsättningsinsats, om den inte skall förvandlas till enbart renbetesland. Och vi kommer att behöva uran både nu och i framtiden.

T. o. m. det parti som gick ut i valet med löftet om att stoppa kärnkraften kan ju nu tänka sig en tioårig avvecklingsplan, och åtminstone under den tiden kommer det att behövas uran. Jag är dessutom övertygad om att kärnkraften har kommit för att stanna, att den är en inhemsk energitillgång som måste exploateras, och då måste också den inhemska råvaran skaffas fram. I Pleutajokk ligger den ännu och väntar medan kommunen sakta tvinar bort.

Jag yrkar mot den bakgrunden bifall till vår motion, som innebär ökade

medel för vidare prospektering och dessutom att gruvbrytning igångsätts i Arjeplog.

Sedan vill jag övergå till våra motioner som rör Jokkmokks kommun. Här kommer man in på den verkliga bedrävelsen och de oförlåtliga försyndelserna från samtliga regeringar, inte minst den som satt före 1976 års val. Man kan nämligen inte skylla allt på den folkpartiregering som svenska folket har fått för sina synders skull. Nej, här måste man främst anklaga socialdemokratin, som hade makten i sina händer decennium efter decennium och inte vidtog några åtgärder för att förebygga det katastrofläge som kommunen nu befinner sig i.

Nu minskar vattenfallsjobben i rask takt, nu ökar arbetslösheten, nu ställs frågorna på sin spets. När underskrids den gräns då kommunen kan bestå som kommunal enhet med normal samhällsservice? Allt tyder nu på att man ganska snart är där. Inte ändras detta faktum av att det anslås ett antal miljoner för mineralundersökningar i Jokkmokks kommun. Hur många arbetstillfällen för Jokkmokksbor kommer det att ge?

Naturligtvis är det bra att man gör en totalundersökning av mineraltillgångarna i kommunen. Men det skall ju inte stå i motsättning till att sätta i gång med att exploatera de fyndigheter som man redan hittat, exempelvis kalk- och marmorfyndigheten i Norvijaur.

Arbetarpartiet kommunisterna har i motion 331 föreslagit att riksdagen skall anmoda regeringen att utarbeta en plan för Jokkmokks kommun i syfte att skapa full sysselsättning. I den planen borde gruvbrytning i Norvijaur ingå som en naturlig del. Där skulle man också ha med uppförandet av ett aluminiumverk inom kommunen, anser vi.

Vi har i vår motion utvecklat ett resonemang i den frågan. Vi vet av tidigare framlagda utredningar att behovet av aluminium kommer att växa och att kapaciteten i Sverige måste byggas ut. Men meningen är tydligen inte att det skall få ske i Jokkmokk. Det är Gränges AB som skall få ta hand om guldäggen. Vår mening är att det borde ske i Jokkmokk. Där finns flera viktiga förutsättningar. Man har god tillgång till energi, man har gott om arbetskraft, och det finns ett anläggningskunnande som borde tas till vara.

Vi har i vår motion citerat ur ett yttrande från länsstyrelsen i Norrbotten, där man i likhet med oss betonar vissa viktiga förutsättningar. I yttrandet heter det bl. a.:

”I Jokkmokk finns arbetskraft och energi. Där finns också kapital, eftersom lokaliseringpolitiken innebär att ett gott projekt aldrig stupar på grund av brist på kapital. I landet finns kunnande om aluminiumframställning, vidareförädling och marknadsförhållanden. I Jokkmokk finns det anläggningstekniskt kunnande och de resurser som behövs för att uppföra anläggningen, eftersom Vattenfallsstyrelsen förklarat sig beredd att med sin arbetskraft och utrustning uppträda som entreprenör i sammanhanget. Vad som saknas är råvaran bauxit. Det är knappast troligt att utredarna vill hävda att tillgången på en av de råvaror som ingår i en industriprocess är utslagsgivande vid alla industrietableringar. Världens ekonomiska karta

skulle se annorlunda ut om den principen förverkligades. Dessutom finns i Sverige mineral som kan ersätta bauxit vid aluminiumproduktion. Anortosit, som finns i stora mängder i Jokkmokk, är en av dessa." Kraftverksbyggena är snart klara. Den arbetskraft som frigörs borde sättas in i förberedelsearbetena för de projekt vi har nämnt. Den bistra sanningen är ju att om Jokkmokks kommun inte snabbt får några stora rejäla sysselsättningsinsatser, inte kortsiktiga nödhjälpsarbeten, så blir den fullständiga katastrofen ett faktum. Då har man kallt att räkna med en utflyttningsvåg som i början av 1980-talet drar med sig ytterligare 3 000 människor, och då blir det inte kvar mycket mer än åldringar i kommunen.

Regeringens företrädare och utskottet säger nej till våra förslag, både när det gäller exploateringen av Norvijaur-fyndigheterna och när det gäller uppförandet av ett aluminiumverk – projekt som skulle kunna ge uppemot 1 000 fasta arbetstillfällen i framtiden, en stor rusch under uppbyggnadstiden och ett betydande antal indirekta arbetstillfällen som man alltid måste räkna med.

Ni säger nej och det kan jag inte göra något åt. Men kom då i Herrans namn med något annat! Inser ni inte att det är bråttom? Att kommunen snart har nått den punkt då man kommer att tvingas säga: Vi kan inte lägga några industrier i Jokkmokk, det finns ingen arbetskraft kvar.

Eller är det kanske det som är meningen? Ingen halshuggning, utan långsam strypning, som lika ofelbart leder till döden?

Vi har föreslagit att riksdagen av regeringen skall beställa en plan med den enda tolerabla målsättningen att skapa full sysselsättning och utveckling, en plan som snabbt måste sättas i verket. Detta avslås, förvånansvärt nog också av socialdemokraterna. Är inte det underligt? Anser ni inte att Jokkmokk, efter allt vad kommunen har lämnat ifrån sig, är värt en sådan plan? Tycker ni verkligen att den insats som regeringen föreslår är tillräcklig?

Jag ber att få yrka bifall till samtliga de yrkanden i arbetarpartiet kommunisternas motioner som behandlas i näringsutskottets betänkande nr 41.

MAGNUS PERSSON (s):

Herr talman! Näringsutskottets betänkande 1978/79:41 behandlar bl. a. frågan om vårt lands mineralförsörjning. Sveriges geologiska undersökning har att bevaka dessa frågor i vårt avlånga land.

I motionen 387 har vi aktualiserat frågan om en mera regionaliserad eller decentraliserad verksamhet på länsnivå. Vi anser att nuvarande nivå av prospekteringsverksamheten i Värmland och angränsande områden i Bergslagen inte är tillräckliga. Vi menar att en högre ambitionsnivå bör fastläggas. Ett av de effektivare medlen är att regionalt placera befattningshavare med uppgift att aktivt bevaka samtliga aspekter av mineralförsörjningsfrågorna. Vi har i vår motion krävt en samlad femårsplan för prospekteringsarbeten. I första hand bör en berggrunds- och malmgeolog jämte en geofysiker placeras i Värmlands län för en mera offensiv lokal och regional mineral- och prospekteringsverksamhet.

När en successivt regionaliserad verksamhet utbyggs, ja, då bör lämpligen Värmlands län bli något av ett pilotprojekt. Värmlands län behöver arbetstillfällen, och vi är i dagsläget god tvåa i landet efter Norrbotten när det gäller arbetslösa.

Herr talman! De tankegångar vi motionärer aktualiserat är långt ifrån revolutionerande eller verklighetsfrämmande. Tvärtom – redan i början av 1900-talet väcktes de första tankegångarna om en mera regionaliserad verksamhet av det geologiska arbetet. De väckta förslagen har inte hittills mött något gensvar.

I mitten av 1950-talet aktualiserades frågan på nytt. Det var docenten Pontus Ljunggren som menade att geologisk kunskap borde knytas till landets alla länsstyrelser. Han skisserade en modell som i stort sett liknar naturvården. Som vi alla vet finns på resp. länsstyrelse en naturvårdsenhet med speciella handläggare. Under senare tid har docent Per H. Lundegård vid Sveriges geologiska undersökning i ett par intressanta och uppmärksammade tidningsartiklar på nytt aktualiserat frågan. Docent Lundegård är inne på samma linje och menar att betydande fördelar finns att hämta på en regionalisering av den geologiska servicen spridd över hela landet.

Hittills tre tappra försök har således inte satt några djupare spår efter sig. SGU är i dag en relativt starkt centraliserad myndighet. De allra flesta befattningshavare är stationerade i Uppsala och Luleå. Smärre filialenheter finns i Malå, Göteborg och Lund. Erfarenheterna från filialverksamheten är enbart positiva, och man bör nu bygga ut till en mera regionaliserad verksamhet. Jag menar att det är hög tid att sätta skutan i sjön och ta sig an den här frågan.

Vad säger då utskottet? I stort sett är utskottet helt ense med oss motionärer angående vikten av en mera regionaliserad mineral- och prospekteringsverksamhet.

Näringsutskottet skriver i sitt betänkande att frågan är angelägen, och utskottet förutsätter att länsstyrelserna i sina anslagsframställningar kräver förstärkning av personal med geologisk kunskap. Utskottet säger vidare att det är angeläget med regionalt placerade befattningshavare med speciell arbetsuppgift att aktivt bevaka mineralförsörjningsfrågorna. Sedan säger man att olika organisatoriska lösningar är möjliga. Med andra ord: Vår motion har i princip bifallits. Ett riksdagens uttalande på denna punkt känns självfallet tillfredsställande. Vi får nu noggrant följa frågans fortsatta behandling.

Herr talman! Jag vill inte föregripa den mineralpolitiska utredningens förslag. Men jag kan ändå inte undgå att ta tillfället i akt att redan nu framföra mina synpunkter. Jag förutsätter att utredningen framlägger konkreta förslag om en ökad regionaliserad utvinning av våra natur- och mineraltillgångar. I konsekvens därmed bör förslaget även inrymma regionalt placerade befattningshavare för utvinning av länens resurser. Förhoppningsvis kommer en successiv regional förstärkning av personal med geologisk kunskap att ske i vissa landsdelar.

Då bör det vara naturligt att i första hand prioritera Värmlands län. Vi anser – och med all rätt – att Värmlands län är något av en vit fläck på den

*Mineralförsörjning,
m. m.*

geologiska kartan. I jämförelse med många andra län ligger vi mycket illa till. Jag kan nämna en rad län där man har en betydligt mera detaljerad berggrundskarta. Vi hoppas att SGU nu känner sitt ansvar och inom ramen för sina anslag ökar sina insatser i Värmlands län. I första hand bör grovkartering och därtill hörande intressanta specialundersökningar forceras. De intressanta legeringsmetaller och fyndigheter som påträffats inom Filipstadsområdet bör intensivt bearbetas och utvärderas.

Herr talman! Jag har inget annat yrkande än utskottet, men vi förutsätter att regeringen uppmärksammar frågan och på allt sätt stöder länet och ger SGU både resurser och direktiv för att snabbt öka prospekterings- och mineralundersökningarna i vårt län och angränsande områden i Bergslagen.

Utskottet säger slutligen att regeringen bör överväga frågan, och vi motionärer förväntar oss snara och konkreta förslag. Ärendet brådskar, och regeringen bör handla – och handla snabbt.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

RUNE ÅNGSTRÖM (fp):

Herr talman! Detta utskottsbetänkande behandlar propositionen om mineralförsörjningen och i vissa delar propositionen om åtgärder för att främja sysselsättningen i Norrbottens län. Jag skall beröra de olika avsnitten i den ordning i vilken utskottet har behandlat dem.

Beträffande mineralförsörjningen har det väckts fyra motioner som har till syfte att skapa bättre grundförutsättningar för gruvnäringen i olika delar av landet. I sin skrivning har utskottet pekat på det angelägna i att vi får en kartläggning av de mineraltillgångar vi har. Detta är också uttryckt i regeringens förslag.

Först vill jag kommentera motionen 2028 angående berggrundskarteringen. Själva begreppet kartering omfattar den verksamhet som syftar till att ta fram och i form av kartor i reguljära serier tillhandahålla beslutsunderlag för samhället rörande nyttjandet av landskapet, berggrund, jordarter och grundvatten.

I motionen 2028 föreslås att riksdagen skall uttala sig till förmån för en forcerad berggrundskartering. Motionärerna anför att nuvarande resurser innebär att omloppstiden för berggrundskartering i Sverige utgör ca 150 år mot ca 25 år i jämförbara länder. Utskottet anser att motionärerna har pekat på ett angeläget behov och att detta behöver åtgärdas. Det är viktigt att överväganden om prospekteringsinsatser kan grundas på ett tillförlitligt geologiskt kartmaterial. Av propositionen framgår emellertid att regeringens anslagsberäkning gjorts mot bakgrund bl. a. av att mineralpolitiska utredningen undersöker prospekteringsbehov av bl. a. just berggrundskartor. Utredningen, vars förslag väntas under 1979, undersöker härvid även skilda organisatoriska och finansiella lösningar. Det finns mot denna bakgrund enligt utskottets uppfattning inte anledning för riksdagen att nu göra ett uttalande om berggrundskarteringen i särskild ordning. Motionen avstyrks

sålunda. Jag har samma yrkande då det gäller motionen 1017, som är ungefär likalydande.

Förslaget om s. k. länsgeologer – det var närmast det Magnus Persson talade om – innebär att dessa skulle knytas till länsstyrelserna. Utskottet instämmer i synpunkten att det behövs en förstärkt bevakning på länsplanet av mineralresursfrågorna. Flera länsstyrelser har också i sina anslagsframställningar fört fram önskemålet om en geologisk sakkunskap knuten till länsstyrelsen.

Beträffande detta säger utskottet att det är angeläget att det hos myndigheterna finns regionalt placerade befattningshavare med uppgift att aktivt bevaka olika aspekter av mineralförsörjningsfrågorna. Olika organisatoriska lösningar är härvid möjliga. Regeringen bör överväga dessa frågor mot bakgrund av de förslag som mineralpolitiska utredningen kan komma att lägga fram senare i år. Utskottet föreslår att riksdagen med anledning av motionerna 387 och 477 gör ett uttalande av denna innebörd. Med detta hoppas jag alltså att Magnus Persson är nöjd.

Det andra avsnittet i betänkandet gäller prospekteringsverksamheten. Programmet Prospektering omfattar den verksamhet vid SGU som syftar till att finna exploateringsbara tillgångar av mineral, bergarter, jordarter och grundvatten. Programmet är indelat i sju delområden, däribland området för uran. Delprogrammet Uran består innevarande budgetår av dels uppdragsverksamhet som sker för Svensk Kärnbränsleförsörjning AB och räknas till en volym av ca 7 milj. kr., dels den verksamhet som direkt anslagsfinansieras till ett belopp av ca 12 milj. kr. detta år.

I propositionen föreslås för det kommande budgetåret en mindre uppräknings av det statliga anslaget till 13,4 milj. kr. och uppdragsverksamheten beräknas till ett oförändrat belopp av ca 7 milj. kr. Sammantaget blir alltså det totala beloppet för SGU att bedriva verksamhet med ca 20 milj. kr. I motionen 1014 föreslås att anslaget till SGU för nästa år skall vara 26 milj. kr., och motionärerna hänvisar till att SGU:s anslagsframställning har upptagit det beloppet. Men här har nog motionärerna gjort en felläsning. SGU begär ca 19 milj. kr. till sin verksamhet, eftersom 7 milj. kr. skall finansieras genom uppdrag. Apk-motionen innebär alltså att regering och riksdag skulle anslå 7 milj. kr. mer än vad SGU har begärt, och det är knappast troligt att man skulle ha resurser att fullfölja det programmet.

Utskottet har ansett den bedömning som regeringen gjort i sin proposition vara riktig, och därför yrkar jag avslag på motionen 1014 i den här delen.

Jag tar nu upp punkten Statens gruvegendom. Utskottet pekar i sitt betänkande på att regeringens proposition medger ökade insatser inom den statliga gruvnäringen. Förslagen i propositionen föranleder ingen erinran från utskottets sida, och det var den skrivningen som Eivor Marklund reagerade mot. Då vill jag bara kort hänvisa till att regeringens medelsberäkning ansluter sig till vad nämnden för statens gruvegendom föreslagit på det här området. Och vi anser att den professionella bedömningen är rätt viktig att ta hänsyn till när man granskar de olika anslagsäskandena.

Yrkandena i motionerna 546 och 1031 går också ut på att regeringen bör

lägga fram ett förslag om stöd till gruvhanteringen i allmänhet resp. stöd till gruvnäringen i Västerbottens län. Det är, vill utskottet framhålla, betydelsefullt att gruvindustrin får förbättrade verksamhetsmöjligheter. Utskottet säger också att regeringen därför bör redovisa ett gruvpolitiskt handlingsprogram för riksdagen.

Utskottet föreslår att riksdagen gör ett uttalande av denna innebörd, och jag hoppas att Eivor Marklund är nöjd med det uttalandet.

I detta sammanhang påpekar också utskottet att underlag för ett sådant program f. n. utarbetas på olika håll. Man har alltså viss grund att stå på. Vad den mineralpolitiska utredningen kommer att föreslå i det här stycket är naturligtvis också av grundläggande betydelse. Vidare försiggår visst utredningsarbete inom de fackliga organisationerna.

I ett par motioner pekas på brister på det gruvrättsliga området. Utskottet anser också att den nuvarande lagstiftningen i många stycken är svårtolkad och bristfällig. Särskilt viktiga är de problem som kan vara förknippade med tillståndsgivning i samband med undersökning av alunskiffer, eftersom denna skiffer innehåller olika mineral som kan göra det nödvändigt att tillämpa både gruvlagens bestämmelser om inmutning och minerallagens bestämmelser om undersökningskoncession.

Här har utskottet gjort ett klart uttalande om att en översyn bör komma till stånd snarast möjligt.

Slutligen, herr talman, skall jag kort kommentera de motioner som föreslår särskilda åtgärder i Jokkmokks kommun inom gruvnäringen. Utskottet konstaterar att propositionen föreslår åtgärder på prospekteringsområdet, och även i övrigt, som är mycket långtgående och att motionärernas synpunkter i stort sett är tillgodosedda. Alf Lövenborg har i sitt anförande pekat på några objekt som också finns omnämnda motionsvis – jag tänker på förslagen beträffande Jokkmokks kommun och särskilt Norvijaur. Men inom ramen för de förslag som finns i propositionen och som utskottet anslutit sig till finns det möjligheter att vidta de aktuella åtgärderna. Utskottet yrkar därför avslag på de motioner som avser prospektering i Jokkmokks kommun.

Herr talmän! Jag yrkar sammanfattningsvis bifall till utskottets förslag och avslag på de aktuella motionerna enligt utskottets betänkande.

EIVOR MARKLUND (vpk):

Herr talman! Jag har ingen anledning att gå in i någon längre diskussion med Rune Ångström. Han har betonat det som också sägs i utskottsskrivningen, att det finns intressanta synpunkter i vår motion. Han har också betonat vikten av ett gruvpolitiskt program och att det blir förändringar i gruvlagen.

Allt det är bra. Men däremot är det väl inte bra att utskottet inte – och nu inte heller Rune Ångström – tycker att riksdagen behöver uttala sig för utökade prospekteringsinsatser. Rune Ångström hade visserligen en motivering till det, och det är ju alltid något. Men jag vill nog säga att riksdagen mycket väl kan besluta om särskilda insatser. Enligt min mening finns det

anledning till detta. Jag vidhåller därför mitt yrkande liksom yrkandet om en forcerad berggrundskartering.

ALF LÖVENBORG (apk):

Herr talman! Ett bifall till vår motion skulle innebära att SGU skulle få 7 milj. kr. mer än SGU har begärt, konstaterar Rune Ångström. Det är riktigt. Jag är emellertid övertygad om att pengarna behövs, eftersom det finns så oerhört mycket att göra på det här området, bl. a. i Norrbotten.

Sedan kommenterade Rune Ångström mycket knapphändigt våra motioner om en plan för industriell satsning i Jokkmokk. Det finns inom ramen för det här beslutet, säger Rune Ångström, möjligheter att exploatera de stora kalk- och marmorfyndigheterna i Norvijaur. Möjligen ligger det till på det sättet, men jag är övertygad om att det behövs en klar beställning, ett konkret beslut i riksdagen, för att det skall hända någonting. Det finns redan utredningar. Man vet vad som finns i Norvijaur, och kommunen ropar efter sysselsättning.

Vi vet ju hur det står till i Jokkmokks kommun. Det är en av de kommuner som har levererat mest pengar till den svenska statskassan, men samtidigt är det en kommun som nu ligger verkligt illa till. Här rör det sig om underlåtenhetssynder som man inte kan skylla på den folkpartistiska regeringen. Det borde ha vidtagits konkreta åtgärder långt tidigare.

Vi har dock pekat på några projekt som man mycket snart skulle kunna påbörja. Det ena gäller Norvijaur, som jag redan har berört. Här skulle det kunna bli åtskilliga arbetstillfällen. Det andra handlar om uppförandet av ett aluminiumverk i Jokkmokk. Redan 1974 uppdrog Kungl. Maj:t åt statens industriverk att utreda marknaden på längre sikt för aluminiumprodukter och behovet av inhemsk kapacitet. Man kom fram till att behovet växer och att den inhemska produktionskapaciteten måste ökas. Då kom man också in på frågan om förläggningen av ett aluminiumverk till Jokkmokks kommun. Man sade att de samhällsekonomiska skälen för lokalisering till ifrågasavarande kommun måste betraktas som starka, men man ansåg att projektet skulle bli så dyrt att en ökning av importen av aluminium vore att föredra.

Vi vill mycket starkt i frågasätta denna slutsats. Det finns mycket starka skäl för en sådan lokalisering. Vattenfallsarbetena går mot sitt slut, folk måste sysselsättas, och kommunen måste få någonting, om den inte skall råka ut för en fullständig katastrof. Skapas ingen ny sysselsättning i Jokkmokks kommun, måste man räkna med att utgifterna för arbetslöshetsersättning och den kapitalförstöring som kommer att äga rum blir mycket stora. Man kan fråga sig vad det kostar samhället att flytta folk osv.

Vi menar att man även här måste göra en samhällsekonomisk kalkyl. Då är jag övertygad om att man kommer till slutsatsen att det är samhällsekonomiskt lönsamt.

Nr 142

Torsdagen den
10 maj 1979

*Mineralförsörjning,
m. m.*

Torsdagen den
10 maj 1979

*Mineralförsörjning,
m. m.*

RUNE ÅNGSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag vill bara göra några korta kommentarer.

Till Alf Lövenborg vill jag säga att utskottet har sig väl bekant de svårigheter som finns i Jokkmokks kommun. Vi har därför på den här punkten granskat propositionen mycket noga. De åtgärder som kan vidtas inom propositionens ram anser vi vara en mycket god början. Därför har vi inte funnit anledning att ändra på propositionens förslag. I detta sammanhang vill jag också framhålla att det är en fråga om hur stora de disponibla resurserna är, t. ex. för prospekteringsverksamhet. Även om man då prioriterar de områden som är särskilt illa utsatta ur sysselsättningssynpunkt, är ändå den insats man gör och kommer att göra i Jokkmokks kommun en maximal ansträngning.

Vad sedan beträffar apk-motionen och SGU:s anslagsäskande konstaterar jag bara, Alf Lövenborg, att först skriver ni att ni ansluter er till SGU:s anslagsäskande och sedan begär ni 26 milj. kr. SGU har i sitt anslagsäskande begärt 19 milj. kr., och er motion innebär alltså en påplussning med 7 miljoner utöver SGU:s förslag. Jag skulle tro att det beror på en felläsning när ni anför att ni anslutit er till SGU:s anslagsäskande.

Sedan till Eivor Marklund angående prospekteringsanslaget:

Jag tror att varken Eivor Marklund eller jag har möjlighet att själv göra bedömningarna av vad som är den rätta nivån i detta sammanhang. Nämnden för statens gruvegendom har lagt fram ett anslagsäskande som ligger på den nivå som regeringen sedan har stannat för. Det förslaget har också utskottet efter noggranna förberedelser och föredragningar anslutit sig till. Det finns således enligt min uppfattning mycket starka skäl för vad utskottet föreslagit.

ALF LÖVENBORG (apk):

Herr talman! Man kan alltid tvista om vilket antal miljoner som är det rätta för att det verkligen skall börja hända någonting, bl. a. i Jokkmokks kommun.

Utskottet har sig väl bekant vilka svårigheter kommunen har, säger Rune Ångström. Men det räcker inte. Det måste hända någonting – och av mycket radikal natur. Det är också en resursfråga, säger han. Jag tycker att det inte får vara en resursfråga när det handlar om Jokkmokks kommun. Därifrån har man hämtat väldigt mycket under årens lopp. Det är en kommun som är synnerligen misshandlad och som befinner sig i en kris som bara kan lösas genom mycket snabba och radikala åtgärder. Vi har därför föreslagit att man skall lägga fram en sysselsättningsplan som har den enda tolerabla målsättningen, nämligen full sysselsättning. Den planen får kosta 10 miljarder kronor att genomföra om så skulle vara. Det är ändå en liten återbäring, när vi tänker på alla de rikedomar som man under årens lopp har sugit ut från den här kommunen. Det får inte finnas någon annan tolerabel målsättning, varken för Jokkmokk eller någon annan kommun, än att skapa full sysselsättning.

I Sverige talar vi mycket om de mänskliga rättigheterna och riktar

anklagande blickar mot andra länder. I Jokkmokks kommun är arbetslösheten stor. Jag vill påstå att man där, liksom på andra håll, varje dag bryter mot reglerna om de mänskliga rättigheterna – så länge man inte klarar att skapa arbete åt människor, att garantera full sysselsättning och trygghet.

Överläggningen var härmed slutad.

Punkten 1

M o m . 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motionen nr 2028 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Eivor Marklund begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkan-
det nr 41 punkten 1 mom. 1 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit utskottets hemställan med den ändring däri
som föranleddes av bifall till motionen nr 2028 av Lars Werner m. fl. i
motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens
ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Eivor Marklund begärde
rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröst-
ning gav följande resultat:

Ja – 262
Nej – 14

M o m . 2

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 2

M o m . 1

Utskottets hemställan bifölls.

M o m . 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr
1014 av Rolf Hagel och Alf Lövenborg i motsvarande del, och förklarades den
förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Alf Lövenborg
begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Torsdagen den
10 maj 1979

*Mineralförsörjning,
m. m.*

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkan-
det nr 41 punkten 2 mom. 2 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 1014 av Rolf Hagel och Alf
Lövenborg i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens
ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Alf Lövenborg begärde rösträk-
ning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav
följande resultat:

Ja - 266
Nej - 9

Karin Nordlander, Tommy Franzén, Lars Werner, Tore Claeson, Oswald
Söderqvist och Eivor Marklund (samtliga vpk) anmälde att de avsett att avstå
från att rösta men av misstag nedtryckt nej-knappen.

Inga Lantz (vpk) och Nils Berndtson (vpk) anmälde att de avsett att avstå
från att rösta men av misstag nedtryckt ja-knappen.

Punkterna 3 och 4

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 5

M o m . 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels utskottets
hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motionen nr
1031 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra
propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Eivor Marklund
begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkan-
det nr 41 punkten 5 mom. 1 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit utskottets hemställan med den ändring däri
som föranleds av bifall till motionen nr 1031 av Lars Werner m. fl. i
motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens
ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Eivor Marklund begärde
rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröst-
ning gav följande resultat:

Ja - 263
Nej - 14

M o m . 2 o c h 3

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Punkten 6

M o m . 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motionerna nr 331 av Alf Lövenborg samt nr 2224 av Alf Lövenborg och Rolf Hagel i motsvarande delar, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Alf Lövenborg begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 41 punkten 6 mom. 1 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motionerna nr 331 av Alf Lövenborg samt nr 2224 av Alf Lövenborg och Rolf Hagel i motsvarande delar.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Alf Lövenborg begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 264
Nej - 13

M o m . 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 2268 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Eivor Marklund begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 41 punkten 6 mom. 2 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 2268 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Eivor Marklund begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 259
Nej - 14

M o m . 3

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 331 av Alf Lövenborg i motsvarande del, och förklarades den förra

Nr 142

Torsdagen den
10 maj 1979

*Mineralförsörjning,
m. m.*

Torsdagen den
10 maj 1979

*Stöd till LKAB,
m. m.*

propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Alf Lövenborg begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkan-
det nr 41 punkten 6 mom. 3 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 331 av Alf Lövenborg i
motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens
ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Alf Lövenborg begärde rösträk-
ning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav
följande resultat:

Ja - 262
Nej - 7
Avstår - 4

§ 16 Stöd till LKAB, m. m.

Föredrogs näringsutskottets betänkande 1978/79:42 med anledning av
återstående delar av propositionen 1978/79:87 om finansiellt stöd till
Luossavaara-Kiirunavaara AB och viss del av propositionen 1978/79:127 om
åtgärder för att främja sysselsättningen i Norrbotten jämte motioner.

I propositionen 1978/79:87 (industridepartementet) hade såvitt här var i
fråga föreslagits att riksdagen skulle

1. godkänna vad industriministern Erik Huss anfört i fråga om riktlinjer
för sysselsättningsfrämjande åtgärder vid LKAB,

3. till Sysselsättningsfrämjande åtgärder vid LKAB på tilläggsbudget II till
statsbudgeten för budgetåret 1978/79 under fjortonde huvudtiteln anvisa ett
reservationsanslag av 135 000 000 kr.

Beträffande propositionens huvudsakliga innehåll anfördes följande:

”I propositionen föreslås att Statsföretag AB får ett tillskott av 700 milj. kr.
för att genomföra en finansiell rekonstruktion av Luossavaara-Kiirunavaara
AB (LKAB). Medlen är avsedda att täcka 1978 års förlust i LKAB och möta
finansiella påfrestningar som kan uppstå under år 1979. Vidare föreslås ett
anslag av 135 milj. kr. för investeringar och andra sysselsättningsfrämjande
åtgärder för att upprätthålla sysselsättningen vid LKAB. Genom dessa
åtgärder avses ca 530 personer av den personal som bedöms bli övertalig vid
bolaget att få sysselsättning under ca ett års tid.”

I propositionen 1978/79:127 hade såvitt här var i fråga (bil. 1, industride-
partementet, under punkten 2 mom. 6) föreslagits att riksdagen till

Forskningsstation i gruvbrytning för budgetåret 1979/80 under fjortonde huvudtiteln anvisade ett reservationsanslag av 35 000 000 kr.

Nr 142

Torsdagen den
10 maj 1979

I detta sammanhang hade behandlats

dels de med anledning av propositionen 1978/79:87 väckta motionerna 1978/79:2170 av Olof Palme m. fl. (s) såvitt avsåg hemställa att riksdagen skulle

4. begära att regeringen uppdrog åt styrelsen för teknisk utveckling att ta initiativ till en forskningsstation för gruvbrytning i enlighet med vad som anförts i motionen,

5. till Forskningsstation för gruvbrytning anvisa ett reservationsanslag av 9 350 000 kr.,

6. som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om beredskapsarbeten för att stödja gruvindustrins utveckling,

1978/79:2172 av Alf Lövenborg (apk) och Rolf Hagel (apk) såvitt avsåg hemställa att riksdagen skulle

2. till Sysselsättningsfrämjande åtgärder vid LKAB på tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1978/79 under fjortonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag på 1 miljard kronor,

3. i övrigt uttala sig för en snabb igångsättning av de i motionen nämnda projekten,

4. hemställa att regeringen vidtog åtgärder i syfte att öka handeln med de socialistiska länderna,

1978/79:2188 av Lars Werner m. fl. (vpk) såvitt gällde hemställa att riksdagen skulle

2. till Sysselsättningsfrämjande åtgärder vid LKAB på tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1978/79 under fjortonde huvudtiteln anvisa ett i förhållande till regeringens förslag med 35 000 000 kr. förhöjt belopp,

3. hos regeringen anhålla om förslag till utvecklingsplan för LKAB och malmfälten i enlighet med vad som anförts i motionerna 1978/79:212, 1978/79:333 och 1978/79:2028 i berörda delar,

1978/79:2192 av Karl-Erik Häll m. fl. (s), vari hemställts att riksdagen hos regeringen skulle anhålla om att möjligheterna att anlägga ett apatit- och fosforsyriverk i Malmberget utreddes,

1978/79:2193 av Karl-Anders Petersson m. fl. (c) såvitt avsåg hemställa att riksdagen skulle

3. som sin mening bl. a. ge regeringen till känna att ökad metallurgiskt inriktad FoU-verksamhet och etablerande av gruvteknisk forskning och utveckling borde påbörjas snarast möjligt,

4. som sin mening ge regeringen till känna vad i motionen anförts avseende utvecklingsplan för malmkommunerna och utvecklingsplan för Norrbottens län m. m.,

Stöd till LKAB,
m. m.

Torsdagen den
10 maj 1979

Stöd till LKAB,
m. m.

dels de med anledning av propositionen 1978/79:127 väckta motionerna 1978/79:2224 av Alf Lövenborg (apk) och Rolf Hagel (apk) såvitt avsåg hemställan att riksdagen hos regeringen begärde att förslag lades fram för gruvbrytning i Kaunisvaara och som en förberedelse härför järnvägsbygge mellan Övertorneå och Kaunisvaara (yrkandet 2), 1978/79:2251 av Per Petersson m. fl. (m) såvitt nu var i fråga (yrkandet 2),

dels de under allmänna motionstiden vid 1978/79 års riksmöte väckta motionerna

1978/79:333 av Eivor Marklund m. fl. (vpk), vari hemställts att riksdagen uttalade

1. att inga nedskärningar av arbetsstyrkan inom LKAB borde ske innan nya arbetstillfällen skapats,
2. att sådana arbetstillfällen skapades på basis av gruvdriften i form av utbyggd sintring och ny industri för färdiga industriprodukter,
3. att näringslivet i malmfälten breddades dels genom ökat stöd till redan etablerade industrier, dels genom etablering av nya industrier, fristående från malmbrytningen,
4. att LKAB:s koncernkontor tillsammans med ledningen för LKAB Prospecting borde flyttas till malmfälten,

1978/79:386 av Alf Lövenborg (apk) och Rolf Hagel (apk), vari hemställts att riksdagen uttalade sig för att ingen sysselsättningsminskning i malmfälten borde ske och att följande åtgärder snabbt borde vidtas:

1. öppnandet av en ny huvudnivå i Malmbergsgruvan,
2. uppförandet av ett apatitverk och fosforsyrafabrik samt åtgärder för tillvaratagande av värdefulla jordartsmetaller,
3. snabbutredning och beslut om uppförande av ett torvbaserat värmekraftverk i Gällivare kommun,
4. uppförande av nytt kulsinterverk i Kiruna,
5. exploatering av Viscariafyndigheten och grafitillgångarna i Vittangiområdet,
6. planmässiga insatser för att öka brytningen och förädlingen i Svappavaara,
7. målinriktade åtgärder av LKAB och regeringen i syfte att öka handeln med de socialistiska länderna,

1978/79:660 av Alf Lövenborg (apk), vari hemställts att riksdagen skulle

1. hos regeringen anhålla att som en förberedelse för gruvbrytning i Kaunisvaara igångsattes järnvägsbygge mellan Övertorneå och Kaunisvaara,
2. som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om gruvbrytning i Kaunisvaara,

1978/79:1658 av Filip Johansson (c) och Torsten Stridsman (c) såvitt nu var i fråga (yrkandet 1) samt

1978/79:2028 av Lars Werner m. fl. (vpk) såvitt avsåg yrkandet att riksdagen skulle

1. hos regeringen hemställa om förslag i syfte att trygga demokratisk insyn och kontroll av mineralprospektering och mineraltekniskt utvecklingsarbete,

2. hos regeringen hemställa om att LKAB:s ledning gavs en ny sammansättning, där representanter för Norrbottens intressen, fackliga och politiska, gavs ett avgörande inflytande,

5. hos regeringen hemställa om åtgärder för igångsättning av gruvbrytning i Kaunisvaara.

Utskottet hemställde

1. beträffande sysselsättningsfrämjande åtgärder vid LKAB att riksdagen med bifall till propositionen 1978/79:87 mom. 1 och 3 och med avslag på motionen 1978/79:2172, yrkandet 2, och motionen 1978/79:2188, yrkandet 2, skulle

a) godkänna vad föredragande statsrådet hade anfört i fråga om riktlinjer för sysselsättningsfrämjande åtgärder vid LKAB,

b) till Sysselsättningsfrämjande åtgärder vid LKAB på tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1978/79 under fjortonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 135 000 000 kr.,

2. beträffande beredskapsarbeten till stöd för gruvnäringen att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2170, yrkandet 6,

3. beträffande utvecklingsplan för malmfälten m. m. att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:333, yrkandena 1–3, motionen 1978/79:2188, yrkandet 3, och motionen 1978/79:2193, yrkandet 4,

4. beträffande forskningsstation i gruvbrytning att riksdagen med bifall till propositionen 1978/79:127 bil. 1 punkten 2 mom. 6 och med anledning av motionen 1978/79:2170, yrkandena 4 och 5, och motionen 1978/79:2193, yrkandet 3 i ifrågavarande del, till Forskningsstation i gruvbrytning för budgetåret 1979/80 under fjortonde huvudtiteln anvisade ett reservationsanslag av 35 000 000 kr.,

5. beträffande mineralteknisk forsknings- och utvecklingsstation i Malmberget att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2193, yrkandet 3 i ifrågavarande del,

6. beträffande mineraltekniskt utvecklingscentrum i Luleå att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:1658, yrkandet 1, och motionen 1978/79:2028, yrkandet 1 i ifrågavarande del,

7. beträffande försöksanläggning för utvinning av industrimineral i Aitik att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2251, yrkandet 2,

8. beträffande apatit- och fosforsyraverk i Malmberget att riksdagen med anledning av motionen 1978/79:2192 som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört,

9. beträffande gruvbrytning i Kaunisvaara att riksdagen skulle avslå

motionen 1978/79:660, motionen 1978/79:2028, yrkandet 5, och motionen 1978/79:2224, yrkandet 2,

10. beträffande snabb igångsättning av diverse projekt med anknytning till LKAB att riksdagen skulle avslå motionerna 1978/79:386 och 1978/79:2172, yrkandet 3,

11. beträffande lokaliseringen av LKAB:s koncernkontor m. m. att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:333, yrkandet 4,

12. beträffande sammansättningen av LKAB:s ledning att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2028, yrkandet 1 i ifrågavarande del och yrkandet 2,

13. beträffande ökad handel med de socialistiska länderna att utskottet skulle avslå motionen 1978/79:2172, yrkandet 4.

Till betänkandet hade fogats ett särskilt yttrande beträffande lokaliseringen av LKAB:s koncernkontor m. m. (mom. 11) av Bengt Sjönell, Fritz Börjesson, Birgitta Hambræus och Karl-Anders Petersson (samtliga c).

EIVOR MARKLUND (vpk):

Herr talman! I detta mitt tredje ärende för dagen, näringsutskottets betänkande 1978/79:42, skall jag uppehålla mig vid två punkter i våra motioner.

När jag 1968 tog plats här i riksdagen var ämnet för mitt s. k. jungfrutal gruvbrytningen just i Kaunisvaara. Sedan dess har denna fråga återkommit med jämna mellanrum.

Av utskottets svar till vår motion att döma kommer det också efter dagens övningar att finnas skäl att föra upp frågan för vidare behandling i riksdagen.

Utskottet anför att förutsättningarna för detta projekt har stötts och blötts under hela 1970-talet. Längre var det ju så att beslut ej kunde tas därför att det saknades underlag för ett riktigt beslut.

Nämnden för statens gruvegendom lade 1977 fram en redovisning till riksdagen, som då följde nämndens rekommendation och inte fann anledning att besluta om att inleda gruvbrytning i Kaunisvaara. Nämnden garderade sig dock för den kritik som skulle komma på nämndens förslag och på riksdagens beslut. Den meddelade att vissa kompletterande utredningar skulle göras, bl. a. rörande transportsättet för sligen.

Och så har som sagt den här frågan behandlats i riksdagen under årens lopp.

Det är därför inte utan en känsla av vemod som man möter frågan, men jag är optimist, och jag hoppas att ett beslut om gruvbrytning i Kaunisvaara en dag skall bli verklighet, även om det inte sker i dag.

Som så många gånger förut görs det gällande att det inte finns förutsättningar för gruvbrytning i Kaunisvaara. Därför föreslår utskottet – ja, naturligtvis – kompletterande utredningsarbeten. Därigenom underlättas möjligheterna att i en framtid snabbt komma i gång med projektet, om det skulle visa sig ekonomiskt försvarbart. Vi har tydligen olika kulramar när vi

räknar på en gruvbrytning i Kaunisvaara. Vpk utgår från samhällsekonomiska beräkningar och anser därför att det visst finns grund för en ekonomiskt försvarbar brytning i Kaunisvaara. Därför vill jag här yrka bifall till motionen 1978/79:2028 i den delen.

Den andra fråga jag vill uppehålla mig vid är också den en gammal bekant. Jag tänker då på LKAB:s ledning och placeringen av huvudkontoret. Vårt parti och många, många andra – inte minst de fackliga organisationerna – har funnit skäl att kritisera LKAB-ledningen. Vi menar att denna ledning underlåtit att vidta olika åtgärder och att den därmed har brustit i ambitionerna att utveckla företaget till gagn för Norrbotten.

Vi har därför också föreslagit riksdagen att besluta om utvecklingslinjer utifrån Norrbottens långsiktiga intressen. Vi har också föreslagit riksdagen att besluta om åtgärder för att trygga en demokratisk insyn i och kontroll av mineralprospektering. Vidare har vi föreslagit att LKAB:s ledning får en annan sammansättning. Vi menar att det vore bra för både Norrbotten som helhet och LKAB om Norrbottens fackliga och politiska intressen ges ett avgörande inflytande i LKAB-ledningen.

Utskottet säger i sitt betänkande:

”Utskottet finner motionärernas svepande kritik överdriven och avstyrker motionen.” Vår kritik är alltså svepande, och den är överdriven. Men tydligen finns det ändå skäl för en viss kritik. Jag vill därför fråga Ingvar Svanberg, som står på talarlistan som utskottets talesman, var gränsen då går för en befogad kritik. Vilken kritik menar t. ex. utskottet är befogad gentemot LKAB-ledningen, och vilka slutsatser drar utskottet i så fall av den kritiken? Men jag skall inte onödigtvis söka strid med utskottet om detta – det viktigaste är ändå att Norrbottens fackliga och politiska intressen ges ett ökat inflytande i LKAB-ledningen.

Men det kravet förbigår utskottet utan kommentar. Jag vill därför fråga utskottet vilken dess mening är om vårt förslag att förändra LKAB-ledningens sammansättning på så sätt att de fackliga och politiska intressena får ett avgörande inflytande över LKAB-ledningen.

Vi har i motionen också tagit upp frågan om koncernledningens placering. I dag finns den i Stockholm. De fackliga organisationerna har förklarat att de ser med missnöje på denna ordning. De vill att koncernledningen skall finnas placerad i malmfälten, dels för att facket då har närmare till ledningen för de nödvändiga direkta kontakterna mellan fackförening och LKAB-ledning, dels också för att denna kapacitet skall ligga i direkt anslutning till anläggningarna i malmfälten.

Utskottet hänvisar till en pågående utredning om koncernkontorets roll, verksamhet och lokalisering. Enligt uppgift utförs denna utredning av en utomstående konsult, och de fackliga organisationerna får information om detta utredande genom de arbetstagarrepresentanter som finns i företagets styrelse. Det må vara hur det vill med detta. LKAB-ledningen har många gånger om förverkat sitt förtroende bland norrbottningarna, och dessutom grundas LKAB-ledningens utredning på strikt företagsekonomiska beräkningar. Därför kan man redan i förväg med stor säkerhet anta att utredningen

Torsdagen den
10 maj 1979

Stöd till LKAB,
m. m.

kommer att visa det riktiga och nödvändiga i att koncernledningen finns i Stockholm.

Vpk menar att riksdagen bör besluta att ge LKAB-ledningen en ny sammansättning och uttala att LKAB:s koncernledning bör lokaliseras till malmfälten. Om riksdagen inte beslutar om detta kommer det inte att bli verklighet, därför att LKAB-ledningen tror sig veta själv vad som är bäst för LKAB och för Norrbotten.

Men LKAB-ledningen har som sagt allt som oftast kommit på kant med oss norrbottningar. Den har ofta uppträtt provokativt och alltid hävdade de företagsekonomiska intressena före och över Norrbottens direkta intressen. Indirekt ger ju också utskottet oss rätt, men det räcker inte långt mot LKAB-ledningen. Om utskottet inte vill stödja vår motion kunde man åtminstone själv tagit upp problemen med ledningen och föreslagit riksdagen olika åtgärder för att klara ut svårigheterna. Men eftersom utskottet inte vill göra ens detta, återstår inget annat än att de i kammaren som delar vår kritik röstar för vår motion.

Det finns ytterligare några yrkanden i näringsutskottets betänkande nr 42. Men då dessa har hänskjutits till arbetsmarknadsutskottet, får den debatten anstå till dess att arbetsmarknadsutskottets betänkande förläggs riksdagen för beslut. Jag vill ändå i detta sammanhang framhålla nödvändigheten av en utvecklingsplan också för LKAB.

Regeringen skriver i propositionen att huvuduppgiften måste vara att bredda Norrbottens industriella struktur. Ändå innehåller propositionen just inga åtgärder för att påskynda och befrämja en sådan utveckling.

För att åstadkomma en sådan utveckling krävs insatser från samhällets sida. De privatkapitalistiska intressena är ointresserade av Norrbotten och måste lockas med generösa bidrag och subventioner för att etablera sig i länet. Därför måste huvuddelen av samhällets satsningar vara egna satsningar för att bryta Norrbottens nuvarande industristruktur. Det måste också göras vissa satsningar för att tvinga även andra än statliga företag till Norrbotten, och då kan det också behövas vissa ekonomiska insatser. Men de stora satsningarna måste vara de som samhället gör för egna industrier.

Enligt min mening förutsätter en framgång för en sådan satsning och utveckling nära nog att ledningen för LKAB ersätts.

Låt mig, herr talman, avsluta med att yrka bifall till de i betänkandet upptagna vpk-motionerna, sånär som på motionen 2188, yrkandet 2.

ALF LÖVENBORG (apk):

Herr talman! Vi behandlar här ett betänkande som innehåller många motioner och en rad yrkanden som alla berör sysselsättningen, främst i malmfälten.

Det är inte möjligt att på den knappt utmäta tiden utveckla en alltför omständlig argumentering för varje yrkande, men jag skall ändå inte vara så knapphändig som utskottet när det gäller så här viktiga frågor.

Arbetarpartiet kommunisterna vill för det första att LKAB skall tillföras en miljard kronor för sysselsättningsfrämjande åtgärder. Det avstyrks av

utskottet, bl. a. därför att motionen inte innehåller någon närmare motivering till det föreslagna beloppet, som det heter.

Jag tycker att det var ett märkligt konstaterande. Visserligen har jag inte öronmärkt varje krona av den föreslagna miljarden. Jag vet heller inte hur långt den räcker, men nog trodde jag att vi tillräckligt tydligt hade anvisat hur pengarna skulle kunna användas.

Vi har i en rad motioner framfört olika angelägna projekt som borde igångsättas för att klara malmfälten undan en hotande sysselsättningskris. Använd miljarden för att inleda en sysselsättningsplanering, som inte bara tar sikte på att klara den nuvarande arbetsstyrkan från avskedanden utan också innebär sysselsättningsökning och ökad trygghet! Från den synpunkten är regeringens förslag otillräckligt.

I motionen 386 har vi utvecklat vad som i första hand bör göras. Det är synpunkter som är hämtade från dem som borde begripa saken bäst, de arbetande och deras fackliga organisationer.

Vi framhåller bl. a. att LKAB måste beviljas medel för omfattande reinvesteringar i gruvorna, där det på många håll är nödvändigt med en teknisk förnyelse.

Vi tar upp frågan om investeringar på miljöområdet, bl. a. när det gäller den nuvarande dieseldriften som fortfarande är ett gissel och en plåga för gruvarbetarna. Vi anser att den så långt det är möjligt borde bytas ut mot eldrift. Det skapar sysselsättning, och det vore en radikal insats för att förbättra miljön; renare luft i stället för den giftcocktail som gruvarbetarna under jord nu tvingas tömma varje dag.

Vi föreslår att man öppnar en ny huvudnivå i Malmberget och att man sätter i gång med det jobbet i full skala. Det kräver stora investeringar och mycken arbetskraft. Med det arbetsmarknadsläge vi har borde det vara lämpligt att göra detta nu, i medvetande om att det måste ske för att möta framtidens krav.

Arbetarpartiet kommunisterna föreslår också att planerna på byggandet av ett apatitreningsverk för framställning av apatitlig och ett fosforsyreverk plockas fram, dammas av och sätts i verket. Vi har i ett par motioner påvisat vilka väldiga resurser som kan utvinnas ur avfallsmängderna vid gruvorna. Där finns såväl värdefulla jordartsmetaller som råvara för apatitlig och fosforsyra. Allt detta har diskuterats länge, men det har inte blivit av.

Vi föreslår också att LKAB kopplas in på byggandet av ett kraftvärmeverk som skall kunna utnyttja både torv och flis. Det skulle kunna ge värme åt stora delar av Gällivare och Malmberget och sysselsättning även på landsbygden.

Vi tar vidare i motionen upp exploateringen av den s. k. viscariamalmen och grafittillgångarna i närheten av Vittangi, som är ganska väl klarlagda. Så kom inte och säg att det inte finns motiveringar för den föreslagna miljarden, som främst skulle kunna användas som start för framtidsanpassade projekt!

När det gäller våra två motioner, nr 2172 och 386, säger utskottet att de innehåller diverse yrkanden av innebörd att riksdagen skall uttala sig för en

Torsdagen den
10 maj 1979

*Stöd till LKAB,
m. m.*

snabb igångsättning av diverse projekt med anknytning till LKAB. Om det skall bli så eller ej får ankomma på företagets styrelse och LKAB. "Motionärerna har inte övertygat utskottet om att sådant underlag bör införskaffas", heter det i utskottsbetänkandet.

Så går det alltså till. I from tro och förtröstan på LKAB:s och Statsföretags goda vilja att utveckla näringslivet i malmfälten skall man sätta sig ner och vänta. Och så har det varit hittills. Alla krav på att LKAB måste öka förädlingen och bredda verksamheten till andra områden för att öka tryggheten och sysselsättningen har avslagits av riksdagen och bollats över till LKAB, som har fortsatt som förut.

Vi har tagit upp en rad projekt, de flesta knutna till gruvnäringen. Men klart är att ännu viktigare för framtiden är att regeringen, Statsföretag AB och LKAB samverkar om en industrialiseringsplan för att skapa industrier i malmfälten utöver gruvnäringen.

Man har nämligen hamnat i en livsfarlig situation. Två av Norrbottens stora kommuner är ekonomiskt och sysselsättningsmässigt beroende av gruvdriften. Vi har under de gångna två åren sett hur oerhört farligt detta är, när malmkonjunkturen sviktar och gruvbrytningen skärs ner. Då ser det ut som om allting rasar, och naturligtvis blir det så när hela kommuners ekonomi och sysselsättning vilar på en enda stor näringsgren.

Så kan man inte ha det i framtiden. Det måste också sägas att det inte räcker med att behålla nuvarande sysselsättningsnivå. Det måste skapas flera tusen nya jobb för att ge de arbetslösa sysselsättning och för att nå målsättningen att alla som vill arbeta också skall kunna garanteras ett arbete.

Arbetarpartiet kommunisterna föreslår att riksdagen hos regeringen begär att förslag läggs fram för gruvbrytning i Kaunisvaara. Detta sammanfaller med ett tidigare framställt förslag. Dessutom föreslår vi att man som förberedelse sätter i gång med järnvägsbygget. Det hänger samman med vad vi har sagt tidigare, att järnmalmsbrytningen måste breddas och inte enbart koncentreras till Kiruna och Gällivare. Det är ett yrkande som också har ett klart samband med vårt viktigaste Norrbottenskrav, nämligen återupptagande av projektet Stålverk 80. Det var nämligen meningen att en stor del av malmbehovet skulle tas från Kaunisvaara, Sveriges största kända outnyttjade järnmalmsfyndighet – utredd i årtionden, samtidigt med att den kommun där järnmalmen ligger håller på att dö. Vi anser att man som en inledning redan nu skall börja med järnvägsbygget för att arbetslösa skall få jobb.

Vårt förslag på denna punkt avstyrks med motiveringen att nya utredningar måste göras. Efter 30 års utredande skall man fortsätta. Så ger alltså järnmalmen i Kaunisvaara permanent arbete år en massa utredare men inte åt pajalaborna.

Vi har vidare i ett motionsyrkande tagit upp frågan om malmförsäljningen och om åtgärder i syfte att öka handeln med de socialistiska länderna. Utskottet tycker att det är onödigt att uttala sig i den riktningen och pekar på att det som skall göras redan är gjort. Som stöd för detta hänvisar man till en interpellationsdebatt i februari 1978. Jag deltog i den debatten, och jag blev verkligen inte övertygad. På polskt håll har man sagt att Sverige visat mycket

dålig aktivitet när det gäller att sälja exempelvis malm till Polen, som är stor förbrukare – där finns ju ingen stålkris. Från po,sk sida har man inte ändrat detta omdöme – det har jag tagit reda på. Jag är övertygad om att en genomgång med samtliga socialistiska länder skulle ge oss en katalog över missade chanser till ökad handel. Jag vill alltså hävda att riksdagen har anledning att göra ett uttalande i enlighet med motionen.

Slutligen vill jag säga att krisen i malmfälten är en strukturkris som kunde ha bemästrats, om man i tid vidtagit åtgärder för att bredda sysselsättningsbasen. Det har icke gjorts. De fria marknadskrafterna har tyvärr också styrt det statliga bolagets aktivitet. Man har satsat på det som varit lönsamt för stunden men inte vidtagit åtgärder för att möta framtidens krav och bekymmer.

Under årens lopp har pengar från LKAB strömmat in i statskassan. Man har tagit emot pengarna och investerat dem i det svenska folkhushållet. Nu måste samhället också ta ett grundläggande ansvar för utvecklingen i malmfälten, dvs. vidta åtgärder för att utveckla näringslivet och trygga framtiden för människor och kommuner. Det är ett krav som de kan ställa med all moralisk rätt.

Jag yrkar bifall till motionerna 2172, 2224, 386 och 660 i tillämpliga delar.

INGVAR SVANBERG (s):

Herr talman! Det betänkande vi nu behandlar skulle kunna ge anledning till långa utläggningar och många uttalanden. Jag skall inte göra några sådana.

Vad vi här diskuterar är två stora frågor. Den första är: Vilka åtgärder kan man vidta för att klara den akuta sysselsättningssituationen i Malmfälten? Den andra och mera väsentliga är: Hur skall man garantera en utveckling framöver som på nytt gör LKAB till ett lönsamt och expansivt företag, som kan erbjuda säker sysselsättning framöver? – Detta är de två stora frågorna.

Jag skall inte bemöta alla dem som talat om att man måste ha några miljoner ytterligare till beredskapsarbeten för att klara anställningarna. Vi har inte lagt ned stor möda på dem – är det någonting som den här regeringen klarar, så är det att ersätta fasta jobb med beredskapsarbeten.

I en motion sägs att man måste ha 35 miljoner till för att klara sysselsättningen för de nu anställda. Det är en felräkning. Motionärerna har inte räknat med det reservationsanslag som finns.

Låt mig sedan ta upp några av de mera långsyftande åtgärderna.

Det här är en bit av ett större komplex. Vi har tidigare behandlat en framställning om att ge 1,1 miljarder till LKAB för att trygga dess existens under tre år, så att företaget skulle kunna göra en långsiktigare planering och inte bara leva för stunden. Vi har i det sammanhanget också utlovat bidrag till att bygga om och bygga ut ett kulsinterverk i Kiruna, vi har uppdragit åt regeringen att genom SJ utreda en ombyggnad av hela malmbanan, osv. Det pågår alltså ett arbete som gäller vad som skall hända framöver. Vi är

Torsdagen den
10 maj 1979

*Stöd till LKAB,
m. m.*

intresserade av att LKAB först och främst stabiliseras och sedan utvecklas.

I det här betänkandet berörs flera intressanta ting, låt vara att de är små. Här talas om en forskningsuppbyggnad som blir av betydelse för LKAB. Det gäller ett mineraltekniskt utvecklingscentrum i Luleå. Här talas vidare om en provgruva i Kiruna och om ett apatit- och fosforsyreverk i Malmberget, som föreslagits i motioner. Vi är intresserade av detta, men hittillsvarande utredningar har visat att ett sådant verk inte är lönsamt, säger bolaget.

Det är möjligt att detta inte är lönsamt i sig, men det är möjligt att det blir lönsamt om man lägger ihop det med andra ting, t. ex. för att skapa en konstgödselindustri. Utskottet menar att bolaget skall följa upp detta.

Samma sak gäller utvecklingen i Aitik, som vi talade om tidigare. Det är väl ingen stor sak, men om det visar sig att man kan ta till vara gamla rester, om jag så får säga, vid dessa stationer, så kan detta vara av viss betydelse för LKAB och andra gruvbolag.

Allt detta är på gång. En del av det kommer att ske med beredskapsmedel, annat kommer att ske genom att man helt enkelt ger LKAB pengar till det.

Alf Lövenborg är förbittrad på oss för att vi inte har anslagit 1 miljard till LKAB. Jag är ledsen att det råkade bli mellan 2 och 3 miljarder i stället, men det får han väl finna sig i.

Alf Lövenborg pekade på en hel del ting som måste ske, och det är i och för sig riktigt. Han talade om forskningen, och han talade om viscaria. Det är ju något som man redan håller på och sätter i gång. Mer än så kan man inte göra.

Däremot skall jag hålla med honom om att vi på lång sikt måste göra mera här uppe.

Men snälla Alf Lövenborg, världen slutar inte med behandlingen av detta utskottsbetänkande. Vi arbetar i näringsutskottet med en stor industriproposition, som behandlar frågan om vilken industripolitik vi skall ha framöver. Jag håller med Alf Lövenborg om att det vid dessa malmorter borde finnas även annan sysselsättning än bara gruvbrytning, men låt oss ta upp den saken en annan gång. Man kan väl inte bunta ihop allting i just detta sammanhang.

Det talas om att man vill göra så förfärligt mycket för LKAB. Ja, jag är med på detta, men låt oss då göra det på ett vettigt sätt. Vi har försökt göra allt vad vi kan. Att vi inte har haft hjälp av regeringen är en annan sak. Den vill inte ge mer pengar än 700 milj. kr. till LKAB.

Både Eivor Marklund och Alf Lövenborg tog upp Kaunisvaara. Det är riktigt att vissa kompletterande utredningar skall göras, men nog vet ni båda två att LKAB f. n. inte arbetar i sina gamla gruvor med full kapacitet. Man kan inte sälja malmen. Att just i det ögonblicket stärka Kaunisvaara kanske inte är det allra bästa.

Eivor Marklund säger att hon är optimist. Hon tror på Kaunisvaara. Ja, fortsatt med det, Eivor Marklund. Det är nog vettigt, men begär inte att brytningen skall starta just i dag.

Eivor Marklund ställde några direkta frågor till mig. Får man inte säga någonting ont om LKAB-ledningen? Får man i...te diskutera den? Tja, visst får man diskutera LKAB-ledningen, men vi här i riksdagen brukar inte diskutera underställda verk och myndigheter på det sättet. Ansvarig är regeringen. Angrip industriministern om LKAB inte sköter sig, så får han gå på LKAB:s styrelse. Det är så det skall gå till.

Vidare frågade Eivor Marklund: Var går gränsen mellan befogad och obefogad kritik? Det är inte fråga om befogad eller obefogad kritik utan var den sker. Riksdagen skall väl inte uttala sig om tjänsterclementet för enskilda befattningshavare, t. ex. verkställande direktörer, utan det är regeringens sak att syssla med detta. Är det inte bra, angrip då här i riksdagen industriministern, som är ansvarig. Sedan är det fackets sak att på platsen ta upp diskussioner. Jag kan naturligtvis hålla med om att mycket kunde ha varit bättre när det gäller LKAB.

Låt mig sedan säga några få ord om LKAB:s huvudkontor. Det pågår ingen utredning nu. Men näringsutskottet tog upp denna fråga 1971, just som man höll på med en omorganisation. Utskottet ville då göra någonting åt det hela. LKAB förklarade: Vi kommer att flytta till Norrbotten. Allt som har med brytning och transport av malm att göra, allt utom försäljningen, skall ligga i Norrbotten. Inte en enda man skall finnas i Stockholm som inte har med försäljningen att göra.

Utskottet påpekar – det bör Eivor Marklund, som ändå brukar hålla sig till fakta, notera – att utskottet, som anser att LKAB:s ansträngningar bör inriktas på att främja företagets utveckling i Norrbotten, inte finner någon anledning att göra ändringar härvidlag. LKAB har uttalat sig något kufiskt. LKAB säger att företaget måste utveckla sig på annat håll för att kunna fortsätta i Norrbotten. Utskottet pekar på att det är i Norrbotten som företaget bör utvecklas.

Jag har inte möjlighet att nu ta upp alla detaljer i denna sak. Men frågan om LKAB:s huvudkontor är egentligen en fråga för regeringen, som skall kontrollera att företaget fullföljer riksdagens beslut. Det gör det inte f. n. just när det gäller huvudkontoret.

Jag håller med om att vi skall handla med Öststaterna. Vi skall också handla med u-länderna, och vi skall handla med alla länder. Men gör det inte så rasande enkelt som att påstå att det bara är fråga om ovilja mot att handla med socialistiska stater, om en sådan handel inte kommer till stånd. Man måste ju kunna göra vettiga affärer med dem. Ni vet båda två liksom alla andra i riksdagen att det till stor del är en fråga om kapital, om handelskrediter och pengar som vi inte disponerar i oändlig massa. Men en utbyggnad sker undan för undan. Handeln ökar, och jag hoppas att den ökar mycket snabbt. Men säg inte att det är så enkelt att man bara beslutar att vi skall handla mer och så handlar vi plötsligt mer. Handeln med Polen bygger också på hur mycket polackerna skall ha betalt för sina varor, när de byts mot vår malm.

Låt mig till slut konstatera att vad vi diskuterar i dag är bara en liten bit av ett mycket stort problem. Här talar Alf Lövenborg med glöd och emfas om

Jokkmokk. Okay, det är riktigt. Det kan jag också göra. Jokkmokk befinner sig i en situation där jag anser att samhället har ett alldeles särskilt ansvar.

Men vi kommer att diskutera den här saken om en vecka, Alf Lövenborg. Kom igen då! Vi kommer nämligen med ett industripolitiskt betänkande, och vi kommer med ett energipolitiskt betänkande där frågor omkring Jokkmokk tas upp.

Världen slutar inte i kväll, och Norrbottens bekympner gör inte det. Låt oss återkomma till dem i nästa vecka, men gör det då på det sättet att ni säger: Det vi tar i dag är en liten liten bit av det hela.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

ALF LÖVENBORG (apk):

Herr talman! Jag skall inte ta någon lång debatt med Ingvar Svanberg, dels med hänsyn till tiden och kammarens planering, dels därför att vi torde vara överens i väldigt många frågor. Jag vill bara göra honom uppmärksam på att jag har talat för en miljard utöver det belopp utskottet föreslår.

Ingvar Svanberg säger att man kan inte börja med Kaunisvaara i det rådande läget. Vi menar att man bör börja med Kaunisvaara nu, framför allt börja med att ordna transportfrågan, därför att ett järnvägsbygge skulle ge mycket jobb. Dessutom bör man öppna Kaunisvaara därför att det är angeläget att bredda gruvbrytningen i Norrbotten och därför att det finns skäl att tro på en bättre framtid.

Vad beträffar handeln med de socialistiska länderna vill jag nog säga till Ingvar Svanberg att det finns en gammal bindning i viss riktning för Sveriges handel. Det är den som måste brytas genom bestämda och målinriktade åtgärder. Historien visar hur det har gått till när det har skapats politiska och andra hinder som måste övervinnas.

Sveriges handel med de socialistiska länderna är ännu så liten att var och en förstår att något måste göras. Görs det någonting, så är det till nytta också för svensk arbetarklass, därför att det skapar nya jobb. Detta skulle kunna bli fallet inte minst när det gäller LKAB.

Sedan tycker jag att Ingvar Svanberg är väldigt tålmodig. Vänta och se, säger han, världen slutar inte i dag, osv. Det är naturligtvis riktigt, men i Norrbotten har man verkligen väntat och sett.

Kom igen, Alf Lövenborg, säger Ingvar Svanberg också. Det skall jag naturligtvis göra.

EIVOR MARKLUND (vpk):

Herr talman! Vår del av landet är visserligen nu inne i en årstid när vi har dagsljus så gott som dygnet runt, men vi skall väl ändå inte fortsätta denna Norrbottensdag så länge till.

Jag vill bara säga några ord med anledning av vad Ingvar Svanberg yttrade om LKAB och att man kanske ändå inte i riksdagen skulle peka ut på vilket sätt företaget inte sköter sig så bra. Ingvar Svanberg anser att jag bör vända mig till industriministern. Jo visst, men nog har väl vi som är valda från

Norrbottnens län anledning att tala om när vi tycker att någonting är tokigt och att också riksdagen som företrädare för arbetsgivaren borde se till att få en ändring till stånd.

Ingvar Svanberg pekar själv på att LKAB har avgivit ett, som han sade, kufiskt yttrande till dagens ärende. Det är *en* sak som jag tycker är märklig, och jag skulle kunna ge rader av andra exempel.

Vi är här för att bryta malm, sade man en gång cyniskt, inte för att ta ansvaret för samhällena där malmen bryts.

Ett annat exempel: Det tog 43 dagar för dåvarande direktören i LKAB att hitta upp till malmfälten när gruvarbetarna vid årsskiftet 1969-1970 gick ut i sin stora strejk, den som till inte så liten del hade föranletts just av svårigheterna att få ledningen att lyssna till arbetarnas berättigade krav.

Jag har sagt att jag inte vill ha någon onödig strid, men jag vill veta om Ingvar Svanberg ändå inte tycker att det vore bra om Norrbottens fackliga och politiska intressen gavs ökat inflytande i LKAB-ledningen. Åtminstone det kan jag väl få svar på.

INGVAR SVANBERG (s):

Herr talman! Jag vill bara säga till Eivor Marklund att jag är intresserad av att den fackliga rörelsen får ett mycket större inflytande i samtliga företag i det här landet, inkl. LKAB.

Överläggningen var härmed slutad.

Mom. 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 2172 av Alf Lövenborg och Rolf Hagel i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Alf Lövenborg begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkan-
det nr 42 mom. 1 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 2172 av Alf Lövenborg och Rolf Hagel i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen.

Mom. 2

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 3

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionerna nr 333 av Eivor Marklund m. fl. och nr 2188 av Lars Werner m. fl. i motsvarande delar, och förklarades den förra propositionen vara med

Nr 142

Torsdagen den
10 maj 1979

Stöd till LKAB,
m. m.

övervägande ja besvarad. Sedan Eivor Marklund begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkan-
det nr 42 mom. 3 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit motionerna nr 333 av Eivor Marklund m. fl.
och nr 2188 av Lars Werner m. fl. i motsvarande delar.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens
ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Eivor Marklund begärde
rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröst-
ning gav följande resultat:

Ja – 258

Nej – 14

Mom. 4 och 5

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 6

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels utskottets
hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motionen nr
2028 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra
propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Mom. 7 och 8

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 9

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionerna
nr 660 av Alf Lövenborg, nr 2028 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del
samt nr 2224 av Alf Lövenborg och Rolf Hagel i motsvarande del, och
förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan
Eivor Marklund begärt votering upplästes och godkändes följande voterings-
proposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkan-
det nr 42 mom. 9 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionerna nr 660 av Alf Lövenborg, nr
2028 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del samt nr 2224 av Alf Lövenborg
och Rolf Hagel i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Eivor Marklund begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 259
Nej - 15

Mom. 10

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionerna nr 386 av Alf Lövenborg och Rolf Hagel samt nr 2172 av Alf Lövenborg och Rolf Hagel i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Alf Lövenborg begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 42 mom. 10 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionerna nr 386 av Alf Lövenborg och Rolf Hagel samt nr 2172 av Alf Lövenborg och Rolf Hagel i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Alf Lövenborg begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 259
Nej - 14

Mom. 11

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 333 av Eivor Marklund m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Eivor Marklund begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 42 mom. 11 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 333 av Eivor Marklund m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Eivor Marklund begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 257
Nej - 16

Torsdagen den
10 maj 1979

Stöd till LKAB,
m. m.

Mom. 12

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 2028 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Eivor Marklund begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 42 mom. 12 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 2028 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Eivor Marklund begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 259

Nej - 14

Mom. 13

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 2172 av Alf Lövenborg och Rolf Hagel i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad.

§ 17 Andre vice talmannen meddelade att på föredragningslistan för morgondagens sammanträde skulle försvarsutskottets betänkande nr 23, utbildningsutskottets betänkande nr 42 samt försvarsutskottets betänkanden nr 24, 25 och 26 i nu angiven ordning uppföras främst bland två gånger bordlagda ärenden.

§ 18 Anmäldes och bordlades

Motion

1978/79:2687 av *Wiggo Komstedt* och *Allan Gustafsson* med anledning av propositionen 1978/79:209 om ändring i bostadsbeskattningen, m. m.

§ 19 Meddelande om frågor

Nr 142

Torsdagen den
10 maj 1979

Meddelades att följande frågor framställdes

*Meddelande om
frågor*

den 9 maj

1978/79:537 av *Ivan Svanström* (c) till kommunikationsministern om bibehållande av postanstalter och postadresser:

Postverkets omläggning av postanstalter oroar ofta den berörda allmänheten, som slår vakt om sin postanstalt och sin postadress. Några exempel är Pixbo, Stjärnsund, Kinnarp och nu också Blackstad och Verkeback i Kalmar län.

1973 försäkrade dåvarande kommunikationsministern i ett frågesvar att "postverket skall iaktta försiktighet vid ändring av de nuvarande ortsnamnen som postadresser" samt vidare att "den något minskade effektivitet detta kan innebära för postverkets del får uppvägas av de fördelar som människorna har av att få behålla namn, som anknyter till deras bygd".

Jag förutsätter att den 1973 uttalade målsättningen fortfarande gäller och att kommunikationsministern är beredd att i lämpligt sammanhang redovisa vad som gjorts för att omsätta målsättningen i praktisk handling.

Med hänvisning till det anförda ber jag att få ställa följande fråga till kommunikationsministern:

Vill kommunikationsministern medverka till att allmänheten i görligaste mån får behålla sina postanstalter och postadresser?

1978/79:538 av *Ingvar Svanberg* (s) till industriministern om vidareförädlingen vid ASSI:s anläggningar:

Våren 1978 beslutade riksdagen om lån och aktieägartillskott på 550 milj. kr. för miljövars- och kapacitetsutbyggnader vid ASSI:s anläggningar vid Karlsborgs Bruk. Såväl i propositionen som i riksdagsbeslutet framhålls att denna utbyggnad snabbt måste följas av en investering i vidareförädlingsledet för att ge anläggningen lönsamhet. Fortfarande tycks dock bolaget sakna planering för vad en sådan vidareförädling skall avse. Detta framgår av en skrivelse som kommunen sänt till industriministern med krav på snara åtgärder beträffande vidareförädling i Karlsborg. En bristande planering av vidareförädlingsinvesteringarna inom svensk skogsindustri är synnerligen olycklig. Än mer olyckligt är det om den statliga skogskoncernen ASSI saknar en samlad planering för sina investeringar i vidareförädlingsledet utan bygger på punktvisa åtgärder från fall till fall. Jag vill därför till industriministern ställa följande frågor:

1. Anser industriministern att det behövs en samlad översiktlig utredning för ASSI:s vidareförädlingsåtgärder, omfattande samtliga i koncernen ingående anläggningar?

2. Är industriministern beredd att medverka till att en sådan utredning och planering kommer till stånd snarast för att möjliggöra riktiga delbeslut inom

Torsdagen den
10 maj 1979

*Meddelande om
frågor*

bolaget, anpassade till en total strukturplan för den svenska skogsindustrin?

1978/79:539 av *Ingvar Svanberg* (s) till industriministern om sysselsättningen i Pajala kommun:

I brev den 25 februari 1976 anmodade industriministern Statsföretag AB – företrädesvis via SVETAB – söka finna andra vägar att skapa sysselsättning i Pajalaområdet än det olönsamma alternativet att starta gruvsdrift i Kaunisvaara.

Den 20 december 1978 avrapporterade Statsföretag detta uppdrag till industriministern genom att översända en redogörelse från SVETAB i ärendet. Denna redogörelse har delgivits Pajala kommun.

Rapporten utgörs av flera redogörelser om objekt som undersökts för tänkt etablering i Pajala, varav inget lett till någon etablering. I övrigt ges inga förslag till nya uppslag eller åtgärder. Kommunen, som befinner sig i ett synnerligen besvärligt läge i vad gäller sysselsättningen, har icke kunnat undgå att finna denna rapport ytterst negativ. Tilliten till Statsföretags både vilja och förmåga att söka hjälpa till med utbyggnad av kommunens näringsliv framstår som obefintlig. Jag vill därför till industriministern ställa följande frågor:

1. Anser industriministern den avlämnade redogörelsen från Statsföretag tillfredsställande?

2. Om så inte är fallet, vilka vidare åtgärder avser då industriministern att vidta för att söka komma till rätta med det synnerligen otillfredsställande sysselsättningsläget i Pajala kommun?

1978/79:540 av *Rune Gustavsson* (c) till socialministern om bekämpandet av alkohol- och narkotikamissbruket:

Alkohol- och narkotikamissbruket är ett av våra största sociala problem. Det måste med kraft bekämpas. I proposition 1978/79:108 föreslogs ett samlat alkoholpolitiskt program. I proposition 1977/78:105 föreslogs ett samlat program med åtgärder mot narkotikamissbruket. De båda åtgärdsprogrammen innehöll målsättningar för samhällets alkohol- och narkotikapolitik. För att insatserna mot drogmissbruket skall kunna bli framgångsrika fordras en kontinuerlig uppföljning och avstämning av insatserna.

Med hänvisning till det anförda vill jag till socialministern ställa följande frågor:

Hur ser den aktuella alkohol- och narkotikamissbrukssituationen ut enligt regeringen?

Vilken uppföljning har skett av det alkoholpolitiska program riksdagen beslutade om 1977 och av det narkotikapolitiska program riksdagen beslutade om 1978?

Torsdagen den
10 maj 1979

1978/79:541 av *Ingrid Sundberg* (m) till arbetsmarknadsministern om upphandlingen för byggandet av Stallbackabron:

*Meddelande om
frågor*

Enligt den statliga upphandlingskungörelsen 1 § äger regeringen besluta om avsteg från gällande regler. Regeringen har enligt ett svar som lämnats i kammaren av kommunikationsministern använt sig av denna rätt i samband med antagande av anbud för Stallbackabron. Enligt kommunikationsministern bestämde regeringen att på grund av sysselsättningsläget vid varven ett något högre anbud skulle antas. Det lägsta anbudet hade lämnats av AB Järnmontering i Malmö.

Järnmontering hade, i egenskap av stålbrobyggare, från statens vägverk erhållit underlag för anbudsgivning, varvid av medföljande skrivelse framgick att avsikten med att utföra bron i stål var i enlighet med regeringens strävan att öka sysselsättningen för bl. a. den inhemska verkstads- och varvsindustrin.

Resultatet av regeringens handlande har blivit att Järnmontering, som enligt gällande upphandlingsregler skulle ha fått bygga bron, hotas av nedläggning, medan Öresundsvarvet på grund av full sysselsättning har problem med att klara arbetet och måste låna in arbetskraft från Järnmontering.

Med anledning av det anförda önskar jag ställa följande frågor:

1. Hur bedömde statsrådet sysselsättningsläget, när avsteg gjordes från gällande regler för statlig upphandling av Stallbackabron?
2. Anser statsrådet att regeringens bedömning varit riktig?

1978/79:542 av *Thure Jadestig* (s) till arbetsmarknadsministern om klagan över beslut av yrkesinspektionen:

Ett regionalt skyddsombud i Västmanland avbröt med stöd av gällande lagstiftning ett arbete med epoxifärg vid en tillfällig arbetsplats. Yrkesinspektionen delade inte skyddsombudets uppfattning och upphävde beslutet. Överklagande skulle ske till arbetarskyddsstyrelsen inom tre veckor, vilket också gjordes. Under tiden slutfördes arbetet, varför arbetarskyddsstyrelsen meddelade att överklagandet ej togs upp till behandling då det aktuella arbetet var färdigt. Ärendet överklagades hos regeringen, som lämnade besvaren utan bifall (Dnr 3604/78). Besluten innebär att en av lagstiftningen anvisad rättighet att i högre instans få sakfrågan prövad satts ur spel.

Med hänvisning till det anförda vill jag ställa följande frågor:

1. Anser regeringen det riktigt att ett skyddsombud, som stoppat ett kortvarigt arbetsobjekt, inte skall ha rätten att få yrkesinspektionens beslut prövat i högre instans?
2. Anses det riktigt att brott mot arbetsmiljölagen endast kan beivras om dom hinner avkunnas under pågående arbete?

Torsdagen den
10 maj 1979

*Meddelande om
frågor*

1978/79:543 av *Bo Siegbahn* (m) till handelsministern om diplomatiska kontakter rörande universitetsundervisningen i arabiska:

Enligt tidningsrapporter skulle ett antal arabiska ambassadörer besöka statsrådet för att diskutera undervisningen i arabiska vid Stockholms universitet.

Enligt dessa rapporter skulle den saudiarabiske ambassadören ha meddelat att han i mars skrivit ett brev till universitets- och högskoleämbetet med begäran om upplysningar om myndigheternas avsikter i denna fråga – ett enligt diplomatiska regler ganska märkligt förfarande. Han uttryckte sin irritation över att brevet ännu icke blivit besvarat och förklarade detta strida mot vanlig hövlighet. Ambassadören skulle också ha framhållit att, om denna undervisningsfråga icke löstes på ett för arabländerna tillfredsställande sätt, skulle detta kunna inverka menligt på handelsförbindelserna.

1. Har statsrådet mottagit en eller flera ambassadörer från de arabiska länderna, varvid frågan om universitetsundervisningen i arabiska i Sverige diskuterats?

2. Vad är i så fall anledningen till att statsrådet diskuterat denna fråga, vilken ju hör till ett annat departement, med främmande diplomater?

3. Har vid sådana ev. diskussioner även frågan om möjliga arabiska repressalier mot svensk utrikeshandel berörts?

1978/79:544 av *Oswald Söderqvist* (vpk) till försvarsministern om provningen av utländska stridsflygplan i Norrbotten:

Enligt uppgift i tidningen Värnpliktsnytt har flygplan ur NATO:s stridsflygkrafter vid upprepade tillfällen provats i Norrbotten. Bl. a. har flygplatsen i Kiruna utnyttjats för dessa övningar. Robotbasen i Vidsele har också använts.

Enligt samma källa har detta skett utan att regeringen varit informerad.

Jag vill därför fråga försvarsministern:

Är sådana övningar förenliga med den uttalade svenska neutraliteten och vad ämnar försvarsministern vidta för åtgärder med anledning av det inträffade?

1978/79:545 av *Eva Hjelmström* (vpk) till utbildningsministern om rätten till studiemedel vid fritidsledarutbildning:

Enligt centrala studiestödsnämndens anvisningar om studiemedel bör studerande vid idrotts- och fritidsledarutbildningar kunna få extra studiemedel för hyra eller köp av sportutrustning m. m. vid obligatorisk vidareutbildning m. m. Därvid gäller att studerande till fritidsledare kan få studiemedel för att hyra utrustning, medan studerande vid gymnastik- eller idrottshögskola kan få medel för köp med upp till 75 % av kostnaden för utrustningen.

Detta innebär att de som studerar vid fritidsledarutbildningar vid folkhögskolor klart diskrimineras i förhållande till de studerande vid gymnastik- och

idrottshögskolorna. Det rimliga vore att samma regler gällde för de bägge kategorierna studerande vid köp av utrustning, som är nödvändig för utbildningen. De utgifter det rör sig om är dessutom mycket betungande för den enskilde.

Mot bakgrund av det anförda hemställer jag att till utbildningsministern få ställa följande fråga:

Avser utbildningsministern att avskaffa de diskriminerande bestämmelser som gäller studerande vid fritidsledarutbildningar och likställa dem med studerande vid gymnastik- och idrottshögskoleutbildning?

1978/79:546 av *Eva Hjelmström* (vpk) till arbetsmarknadsministern om förmedlingsverksamheten för kulturarbetare:

Arbetsmarknadsstyrelsen meddelade i april kulturarbetarsektionerna och de övriga godkända förmedlarna inom kulturarbetsområdet vissa regler rörande gränsdragningen mot olaga arbetsförmedling. Det är naturligtvis mycket positivt om AMS härigenom lyckas rensa något i den kommersiella olagliga förmedlingsverksamheten inom området. Förmedlingsverksamhet som enbart drivs i vinstsyfte och som därtill i regel saknar alla kulturpolitiska ambitioner bör motarbetas. Det är samtidigt väsentligt att förmedlingssituationen för kulturarbetarna förbättras och att också de får en avgiftsfri förmedling. Därvid skall också kulturpolitiska värderingar vägas in. I nuläget måste de ideellt arbetande förmedlingarna – i regel kontrollerade och arrangerade av artisterna själva – såsom YTF få möjlighet att vara verksamma inom området.

Mot bakgrund av det anförda vill jag till arbetsmarknadsministern ställa följande fråga:

Vilka åtgärder avser arbetsmarknadsministern att vidta för att garantera kulturarbetarna en icke-kommersiell, seriöst arbetande förmedlingsverksamhet?

1978/79:547 av *Torsten Karlsson* (s) till kommunministern om ekonomisk ersättning till Motala kommun vid ändrad kommunindelning:

Regeringen beslutade den 20 april 1979 att från den 1 januari 1980 skilja Vadstena med socknarna Hagebyhöga och Orlunda från Motala kommun för att bilda egen kommun.

Detta får många konsekvenser: Ca 4 000 kommunalanställda berörs, och det kommer att innebära en mängd problem med omplaceringar och sämre avanceringsmöjligheter till följd av minskning i underlaget för olika tjänster.

Kvarvarande Motala kommun får de största svårigheterna, då personalproblemen kommer att drabba den kommun inom vilken organisationen är uppbyggd.

Motala som centralort för västra länsdelen i Östergötland har även i fortsättningen att svara för arbetsmarknaden för de skilda kommunerna, med de svårigheter som arbetsmarknaden i Motala nu befinner sig mitt i. Sedan

Nr 142

Torsdagen den
10 maj 1979

*Meddelande om
frågor*

1976 har 2 000 arbetstillfällen försvunnit, och ytterligare närmare 1 000 arbetstillfällen kan försvinna under 1979.

Regeringsbeslutet innebär att den kvarvarande Motala kommun blir ställd ensam med alla dessa problem som kommunindelningen och arbetsmarknads-situationen medför. I utredningar om kommunindelningen har konstaterats att en skattehöjning blir oundviklig.

Min fråga till kommunministern är följande:

Är regeringen beredd att ompröva sitt fattade beslut om avslag på Motala kommuns yrkande om ekonomisk kompensation?

§ 20 Kammaren åtskildes kl. 18.18.

In fidem

BERTIL BJÖRNSSON

/Solveig Gemert

Förteckning över talare

1978/79:142

(Siffrorna avser sida i protokollet)

Torsdagen den 10 maj

Talmannen 21
Förste vice talmannen 74
Berglund, Frida (s) 26, 39, 43, 47
Bondestam, Anitha, kommunikationsminister 11, 12, 13, 14, 16, 17, 19, 20, 21
Enlund, Eric, jordbruksminister 9, 10, 11
Fågelsbo, Anton (c) 17
Granstedt, Pär (c) 18, 19, 20
Huss, Erik, industriminister 7, 8
Hörnlund, Börje (c) 7, 9
Johansson, Filip (c) 68
Komstedt, Wiggo (m) 14, 15, 16
Lövenborg, Alf (apk) 33, 41, 42, 58, 60, 80, 87, 88, 98, 104
Magnusson, Arne (c) 10, 11
Marklund, Eivor (vpk) 29, 40, 42, 56, 59, 64, 78, 86, 96, 104
Nilsson, Kerstin (s) 12, 13, 50
Palme, Olof (s) 52, 58, 60, 63, 66
Persson, Magnus (s) 82
Pettersson, Per (m) 43, 47, 48, 49, 69
Pettersson, Göte (fp) 36, 41, 52, 57, 70
Romanus, Gabriel, socialminister 5, 6
Stensson, Börje (fp) 48, 49, 50
Svanberg, Ingvar (s) 101, 105
Svensson, Evert (s) 5, 6
Tillander, Ulla (c) 4
Winther, Eva, statsråd 3
Wirtén, Rolf, arbetsmarknadsminister 60, 64, 67
Ångström, Rune (fp) 84, 88

